

Rūjienas novada dome

Rūjienas novada teritorijas plānojums 2012.-2024.gadam

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums VIDES PĀRSKATS

Konsultāciju uzņēmums SIA „Grupa 93”
2012.gads

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums tiek veikts Eiropas Sociālā fonda līdzfinansētā projekta
1DP/1.5.3.2.0/10/APIA/VRAA/050 ietvaros

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

EIROPAS SAVIENĪBA

APZĪMĒJUMI

AEP – ainavu ekoloģiskais plāns

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

ES – Eiropas Savienība

ĪADT – īpaši aizsargājama dabas teritorija

IVN – ietekmes uz vidi novērtējums

NAI – notekūdeņu attīrīšanas iekārtas

NAP – Nacionālais attīstības plāns

NATURA 2000 – Eiropas nozīmes aizsargājama dabas teritorija (NATURA 2000)

LR – Latvijas Republika

LVĢMC – VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”

RVP – reģionālā vides pārvalde

SIVN – ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums

TIAN – teritorija apbūves un izmantošanas noteikumi

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

VES – vēja elektrostacija

Vides pārskats – ietekmes uz vidi stratēģiskā novērtējuma ietvaros sagatavots dokuments, kurā aprakstīta, novērtēta plānošanas dokumenta, tā iespējamo alternatīvu īstenošanas ietekme uz vidi un aprakstīti pasākumi negatīvās ietekmes mazināšanai

VPVB vai Birojs – Vides pārraudzības valsts birojs

VVD – Vides valsts dienests

SATURS

IEVADS	4
1. TERITORIJAS PLĀNOJUMA PAMATNOSTĀDNES UN SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM .5	
1.1. Definētie galvenie mērķi un plānojuma izstrādes pamatprincipi.....	5
1.2. Teritorijas plānojuma saturs	7
1.3. Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem	7
2. VIDES PĀRSKATA SAGATAVOŠANAS PROCEDŪRA	11
2.1. SIVN process un metodoloģija	11
2.2. Vides pārskata sagatavošanas metodes.....	12
2.2.1. Dokumentu atbilstība un sasaiste ar citiem likumdošanas dokumentiem.....	12
2.2.2. Pašreizējās situācijas un nulles scenārija novērtējums.....	12
2.2.3. Teritorijas plānojuma īstenošanas būtisko ietekmju uz vidi vērtējums.....	12
2.3. Sabiedrības līdzdalība.....	13
3. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE	15
3.1. Dabas apstākļi un resursi	15
3.1.1. Klimats	15
3.1.2. Ģeoloģiskais raksturojums.....	15
3.1.3. Reljefs.....	15
3.2. Dabas teritorijas	16
3.2.1. Meži, purvi.....	16
3.2.2. Lauksaimniecības zemes.....	17
3.2.3. Virszemes ūdeņi.....	17
3.2.4. Bioloģiskai daudzveidībai nozīmīgas teritorijas un objekti	19
3.3. Derīgie izrakteņi	22
3.3.1. Būvmateriālu un kūdras resursi.....	22
3.3.2. Pazemes ūdeņi, to ieguve un izmantošana	22
3.4. Ainavas	23
3.5. Kultūras pieminekļi.....	25
3.6. Vides kvalitāte	25
3.6.1. Gaisa kvalitāte	25
3.6.2. Trokšņa līmenis.....	26
3.6.3. Virszemes ūdeņu kvalitāte.....	26
3.6.4. Pazemes ūdeņu kvalitāte.....	27
3.6.5. Notekūdeņu attīrīšana un paliekošais piesārņojums.....	27
3.6.6. Atkritumu saimniecība.....	28

3.6.7.	Riska objekti un teritorijas	29
4.	VIDES STĀVOKLIS TERITORIJĀS, KURAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANA VAR BŪTISKI IETEKMĒT	33
5.	AR PLĀNOŠANAS DOKUMENTU SAISTĪTIE VIDES ASPEKTI.....	35
6.	STARPTAUTISKIE UN NACIONĀLIE VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI	36
6.1.	Starptautiskie vides aizsardzības mērķi	36
6.1.1.	ANO Konvencijas vides aizsardzības jomā	36
6.1.2.	Eiropas Kopienas Direktīvas, Konvencijas un Stratēģijas.....	37
6.2.	Nacionālie vides aizsardzības mērķi un to integrēšana plānošanas dokumentos.....	39
7.	PLĀNOŠANAS DOKUMENTA IEVIEŠANAS BŪTISKĀS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS.....	41
7.1.	Plānošanas dokuments un tajā iekļautie risinājumi	41
7.2.	Plānošanas dokumenta ieviešanas būtiskās ietekmes uz vidi vērtējums.....	43
7.2.1.	Vispārējā ietekme	43
7.2.2.	Ietekme uz dabas teritorijām.....	43
7.2.3.	Ietekme uz ainavas kvalitāti un kultūrvēsturisko mantojumu.....	45
7.2.4.	Ietekme uz vides kvalitāti	46
7.2.5.	Kopējā ietekme	48
8.	RISINĀJUMI IESPĒJAMĀS IETEKMES UZ VIDI SAMAZINĀŠANAI	49
9.	IESPĒJAMIE KOMPENSĒŠANAS PASĀKUMI	51
10.	PLĀNOŠANAS DOKUMENTA IESPĒJAMĀS BŪTISKĀS PĀRROBEŽU IETEKMES VĒRTĒJUMS	51
11.	GALVENIE PAMATPRINCIPI UN METODES NOVĒRTĒJUMA VEIKŠANĀ.....	52
12.	VIDES MONITORINGS UN PAREDZĒTIE PASĀKUMI PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANAS MONITORINGA NODROŠINĀŠANAI	53
13.	KOPSAVILKUMS.....	56
IZMANTOTIE AVOTI	58	

IEVADS

Šis Vides pārskats ir sagatavots Rūjienas novada teritorijas plānojumam 2012. – 2024. gadam, pamatojoties uz 2012. gada 02. jūlija Vides pārraudzības valsts biroja atzinumu Nr.17 par Vides pārskatu, kuru teritorijas plānojuma izstrādātāji bija izstrādājuši teritorijas plānojuma galīgajai redakcijai (apstiprināta ar 2012. gada 14. jūnija Rūjienas novada domes lēmumu (protokols Nr.6, 1#). Teritorijas plānojums ir izstrādāts Rūjienas novada pašvaldības administratīvajai teritorijai.

Rūjienas novada plānojuma 2012.-2024.g. izstrādes mērķis ir nostiprināt tiesisko pamatu Rūjienas novada teritorijas ilgtspējīgai un līdzsvarotai attīstībai un nodrošināt pieņemto lēmumu pēctecību teritorijas plānošanas jomā, kā arī radīt pamatu ilgstošai, stabilai Rūjienas novada pašvaldības ekonomiskai attīstībai, nodrošināt atbilstošu dzīves līmeni, izmantojot pašvaldībā esošos resursus, ievērojot tradīcijas, apzinot kultūrvēsturisko mantojumu un veicinot tā saglabāšanu, paredzot teritorijas racionālu izmantošanu un reglamentējot būvniecības kārtību tajā, sabalansējot privātīpašnieku un sabiedrības intereses. Teritorijas plānojumā rakstveidā un grafiski ir attēlota teritorijas pašreizējā izmantošana un noteikta plānotā (atļautā) izmantošana un izmantošanas aprobežojumi 12 gadu perspektīvā. Teritorijas plānojums ir izstrādāts, ņemot vērā nacionālajos normatīvajos aktos noteiktās vides un dabas aizsardzības prasības.

Vides pārskats ir sagatavots ietekmes uz vidi stratēģiskā novērtējuma ietvaros, kurš tiek veikts pamatojoties uz 2011.gada 14.jūnija Vides pārraudzības valsts biroja lēmumu Nr.39, kas pieņemts izvērtējot plānošanas dokumenta atbilstību LR likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 4.panta 3.daļas un 23.².panta nosacījumiem.

Vides pārskata mērķis ir novērtēt teritorijas plānojuma iespējamo ietekmi uz vidi un pasākumus iespējamās ietekmes mazināšanai. Vides pārskatā ir iekļauta informācija un veikta pieejamās informācijas un datu analīze atbilstoši prasībām un detalizācijas līmenim, ko nosaka vides aizsardzības jomas normatīvie akti un Vides pārraudzības valsts birojs.

1. TERITORIJAS PLĀNOJUMA PAMATNOSTĀDNES UN SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

1.1. Definētie galvenie mērķi un plānojuma izstrādes pamatprincipi

Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.gadam risinājumi ir izstrādāti balstoties uz pašlaik izstrādes stadijā esošajā „Rūjienas novada attīstības programmā 2012.-2018. gadam” (darba versija) ietvertajiem ilgtermiņa stratēģiskajiem mērķiem un attīstības prioritātēm.

Lai nodrošinātu ilgtspējīgu un līdzsvarotu programmu ir noteikti šādi izvirzīti šādi ilgtermiņa stratēģiskie mērķi:

- Sekmēt teritoriāli līdzsvarotu novada ekonomisko izaugsmi, ievērojot ilgtspējīgas dabas resursu apsaimniekošanas principus;
- Attīstīt Rūjienas novada cilvēkresursu potenciālu;
- Saglabāt latviskas dzīves vidi un kultūras tradīcijas harmonijā ar saudzīgu attieksmi pret dabas resursiem.

Rūjienas novada unikālās saglabājamās vērtības, uz kurām ir balstāma tās turpmākā attīstība, sakņojas tā vēsturē, kultūrā un dabas daudzveidībā, ir:

- Bagātīgi mežu resursi 49% no novada teritorijas, relatīvi daudz lauksaimniecībā izmantojamo zemju 36% no novada teritorijas;
- Augstvērtīgas ainavas un teritorijas ar lielu bioloģisko daudzveidību. Novads atrodas ĪADT - Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorijā;
- Rūjiena ir mazpilsēta ar šarmu, mākslas un kultūras centrs, zaļi domājoša pilsēta ar kvalitatīvu publisko ārtelpu, restaurētiem parkiem, skvēriem un bagātu kultūrvēsturisko objektu un pieminekļu klāstu.

Novada ilgtspējības pamats ir tās iedzīvotāji, daba un kvalitatīvas infrastruktūras esamība (*īpaši transporta infrastruktūras un sakaru pieejamība*), tāpēc liela uzmanība novada attīstībā ir vērsta uz ērtas un kvalitatīvas dzīves vides nodrošināšanu.

Saskaņā ar attīstības programmā noteikto novada prioritāras jomas ir:

- Lauksaimniecības un mežsaimniecības produkcijas ražošana;
- Pārtikas ražošana;
- Sociālo pakalpojumu sniegšanas centru attīstība;
- Vides un radošais tūrisms.

Lai nodrošinātu līdzsvarotu Rūjienas novada attīstību, programmā ir izvirzīti šādi teritorijas attīstības virzieni:

- Transporta sistēmas pilnveidošana, uzlabojot novada sasniedzamību un novada teritoriju savstarpējo sasaisti, plānojot teritorijas transporta sistēmas attīstībai;
- Sakaru pieejamības uzlabošana, radot iespējami labvēlīgus nosacījumus sakaru infrastruktūras veiksmīgai attīstībai novadā;
- Dabas vērtību saglabāšana, plānojot dabas un labiekārtotas zaļās zonas teritorijas ar dažādu aizsardzības statusu un izmantošanas intensitāti;
- Kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana, nosakot vietējās nozīmes kultūrvēsturiskos objektus un nostiprinot vienotas prasības kultūras pieminekļu aizsardzībai, izvērtējot prasības iepriekšējā perioda Rūjienas novadu veidojošās pilsētas un pagastu teritorijas attīstības plānošanas dokumentos un nodrošinot to prasību saskaņotību un pēctecību;
- Uzņēmējdarbības (pārtikas ražošanas, tūrisma, sociālo pakalpojumu sniegšanas, lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās ražošanas attīstības veicināšana, nodrošinot resursu saglabāšanu un atbalstošu vidi, paredzot daudzfunkcionālas teritorijas izmantošanas iespējas.

Teritorijas plānojums izstrādes mērķis ir nostiprināt tiesisko pamatu Rūjienas novada teritorijas ilgtspējīgai un līdzsvarotai attīstībai un nodrošināt pieņemto lēmumu pēctecību teritorijas plānošanas jomā. Radīt pamatu ilgstošai, stabilai Rūjienas novada pašvaldības ekonomiskai attīstībai, nodrošināt atbalstošu dzīves līmeni, izmantojot pašvaldībā esošos resursus, ievērojot tradīcijas, apzinot kultūrvēsturisko mantojumu un veicinot tā saglabāšanu, paredzot teritorijas racionālu izmantošanu un reglamentējot būvniecības kārtību tajā, sabalansējot privātīpašnieku un sabiedrības intereses.

Teritorijas plānojuma izstrādes uzdevumi ir sekojoši:

- Izvērtēt novada teritorijas attīstības potenciālu un noteikt tā izmantošanai nepieciešamās prasības un ierobežojumus.
- Radīt priekšnoteikumus vides kvalitātes un teritorijas racionālas izmantošanas nodrošināšanai, rūpniecisko un vides risku novēršanai.
- Analizēt esošās apbūves teritorijas un ņemt vērā ierobežojumus, ko nosaka inženierģeoloģiskie apstākļi, aizsargājami dabas objekti, aizsargjoslas un teritoriju apgādes iespējas ar inženierkomunikācijām, izstrādāt priekšlikumus apbūves, ražošanas un noliktavu, darījumu iestāžu, sabiedrisko objektu izvietojumam un attīstībai.
- Izvērtēt visu atļauto zemes izmantošanas veidu apbūves teritorijas, lai veicinātu novada ekonomisko attīstību.
- Veicināt optimālu transporta sistēmas funkcionēšanu un pakalpojumu pieejamību.
- Saglabāt dabas un kultūrvēsturisko mantojumu, ainavisko un bioloģisko daudzveidību.
- Radīt labvēlīgus apstākļus uzņēmējdarbības attīstībai un investīciju piesaistei.
- Iekļauties visu līmeņu teritorijas plānošanas pasākumos.

Teritorijas plānojuma izstrādes pamatprincipi:

- Ilgtspējības princips, kas nodrošina esošajām un nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu, dabas un kultūras mantojuma attīstību un saglabāšanu.
- Interesu saskaņotības princips, kas nodrošina, ka teritorijas plānojumu izstrādā saskaņā ar citiem teritorijas plānojumiem un šajā plānojumā saskaņo valsts, plānošanas reģionu, pašvaldību un privātās intereses.
- Daudzveidības princips, kas nodrošina, ka teritorijas plānojuma izstrādē tiek ņemta vērā dabas, kultūrvides, cilvēku un materiālo resursu un saimnieciskās darbības daudzveidība.
- Detalizācijas princips, kas nodrošina, ka teritorijas plānošana nacionālajā, plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību līmenī tiek paredzēta ar atšķirīgu detalizācijas pakāpi.
- Konkurences princips, kas nodrošina, ka teritorijas plānojums rada vienlīdzīgus priekšnoteikumus uzņēmējdarbībai.
- Nepārtrauktības un pēctecības princips, kas nodrošina, ka, mainoties spēkā esošajam plānojuma pamatojumam, teritorijas plānojums tiek grozīts, saglabājot tās teritorijas plānojuma daļas, kuru pamatojums nav mainījies.
- Atklātības princips, kas nodrošina, ka teritorijas plānojums tiek izstrādāts, iesaistot sabiedrību un nodrošinot informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātumu.

Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi (TIAN) attiecas uz visu Rūjienas novada administratīvo teritoriju un ir saistoši visām fiziskām un juridiskām personām – nekustamā īpašuma īpašniekiem, lietotājiem un nomniekiem, veicot būvniecību, saimniecisko darbību un zemes vienību veidošanu.

Teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas risinājumi ir sagatavoti, ņemot vērā šādus faktorus:

- novada pašvaldību līdzšinējo attīstību, novada izveidi un tā neseno kopīgo vēsturi¹,
- ekonomisko situāciju un attīstības priekšnosacījumus,
- novada pamatvērtības, novada attīstības vīziju un stratēģiskos mērķus (Rūjienas novadam 1 reizi ir izstrādāta vienota attīstības stratēģija - definēti Rūjienas novada ilgtermiņa stratēģiskie mērķi, virzieni, rīcības un uzdevumi turpmākajai novada teritorijas attīstībai.),
- plānošanas dokumentu, kuri attiecas uz Rūjienas novadu t.sk. teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas (TAPIS) projekta nostādnes,
- vietējo pašvaldību izstrādātos plānošanas dokumentus un apkārtējo pašvaldību attīstības ieceres,
- normatīvo aktu prasības un institūciju nosacījumus.

Rūjienas novada teritorijas transportģeogrāfiskais noveidojums, sociāli ekonomiskā situācija un tās attīstības tendences nosaka nepieciešamību teritorijas plānojumā ietvert saimnieciskās aktivitātes veicinošus nosacījumus un nodrošināt teritorijas daudzfunkcionālas izmantošanas iespējas. Līdzvērtīgas iespējas teritorijas

¹ Rūjienas novads izveidots 01.07.2009. apvienojoties 5 bijušā Valmieras rajona pašvaldībām - Rūjienas pilsētai, Ipiķu, Jeru, Lodes un Vīlpulkas pagastiem. Novada centram Rūjienai pilsētas tiesības piešķirtas no 1920.gada.

daudzfunkcionāli izmantošanai, ņemot vērā dabas, kultūrvides un ekonomiskos aspektus, vienlaikus nosakot detalizētākus nosacījumus sabiedriski nozīmīgākajās novada teritorijās - pilsētā un ciemos un elastīgākus un vispārīgākus - teritorijām, kur nav definētas konkrētas intereses.

Izstrādājot teritorijas plānojumu, ir ņemti vērā nacionāla, plānošanas reģiona un pilsētas pašvaldības līmeņa plānošanas dokumenti un pamatnostādnes, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju – dabas liegumu „Vidusburtnieks” un „Rūjas paliene” dabas aizsardzības plāni.

1.2. Teritorijas plānojuma saturs

Rūjienas novada teritorijas plānojuma sastāvs:

I.dala „Paskaidrojuma raksts” - apkopota informācija, kas raksturo novada teritorijas pašreizējo izmantošanu, sociālās un tehniskās infrastruktūras nodrošinājumu un attīstības vajadzības, sniedz ieskatu par notiekošajiem sociāli ekonomiskajiem procesiem un tos ietekmējošiem faktoriem. Situācijas raksturojums sagatavots, balstoties uz pašvaldības rīcībā esošo informāciju, statistikas datiem, valsts iestāžu rīcībā esošo informāciju, līdzšinējos plānošanas dokumentos un projektos ietvertu informāciju un ekspertu viedokļiem.

II.dala „Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” ir instruments Attīstības programmā izstrādātās vīzijas un Teritorijas plānojumā nosprausto mērķu sasniegšanai un nosaka novada teritorijas plānojumā paredzēto plānoto (atļauto) zemes izmantošanu, kā arī tai atbilstošas zemes īpašnieku un valdītāju tiesības un pienākumus.

III.Grafiskā daļa sagatavota uz Valsts Zemes dienesta vienkāršotās topogrāfiskā kartes M 1: 10 000 pamatnes (izgatavota 2010. gadā) koordinātu sistēmā LKS - 92, digitālā un analogā formātā. Grafiskajos materiālos atspoguļota teritorijas esošā izmantošana un teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana. Pilnīgākai situācijas uztveramībai sagatavotas tematiskās kartes vai shēmas. Rūjienas pilsētas un ciemu teritorijas sagatavotas M 1:5000, novada lauku teritorija M 1:10 000.

IV.dala „Pārskats par teritorijas plānojuma izstrādi” - atsevišķā sējumā apkopota teritorijas plānojuma izstrādes dokumentācija (pašvaldības lēmumi, darba uzdevums, valsts institūciju sniegtie nosacījumi un atzinumi, iedzīvotāju iesniegtie priekšlikumi un ziņojums par to iekļaušanu vai noraidīšanu teritorijas plānojumā, publikācijas presē un citi teritorijas plānojuma sabiedriskās apspriešanas procesu raksturojošie materiāli.

1.3. Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem

Ievērojamo daļu teritorijas plānojumā apskatīto aspektu nosaka augstāka līmeņa plānošanas dokumenti – nacionālie un reģiona plānošanas dokumenti.

Teritorijas plānojuma izstrāde ir saistīta vairākiem plānošanas dokumentiem. Tajos iekļautie galvenie mērķi un pamatnostādnes īsi raksturotas turpmāk šajā nodaļā.

Reģionālās politikas pamatnostādnes nosaka valsts reģionālo politiku turpmākajiem 10 gadiem definējot valsts reģionālās politikas galvenos principus, mērķus, prioritātes un rīcības virzienus. Pamatnostādnēs izvirzīti šādi mērķi:

- 1) Latvijas un tās reģionu attīstības līmeņa tuvināšana Eiropas valstu līmenim. Latvijas un tās reģionu konkurētspējas pieaugums pārējo Eiropas Savienības reģionu vidū;
- 2) līdzcietīgu dzīves, darba un vides apstākļu nodrošināšana valsts iedzīvotājiem visā Latvijā, lai sekmētu līdzsvarotu valsts teritorijas, reģionu un to daļu attīstību;
- 3) līdzcietīgu uzņēmējdarbības priekšnoteikumu radīšana visā Latvijā, lai sekmētu līdzsvarotu valsts teritorijas, reģionu un to daļu attīstību.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības politikas īstenošanas pamatā ir Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija (LIAS), kas izstrādāta laika periodam līdz 2030.gadam. LIAS tika apstiprināta Saeimā 2010.gada 10.jūnijā, un LIAS kļūs par valsts galveno plānošanas instrumentu ar likuma spēku. Visi turpmāk izstrādājami stratēģiskās un attīstības plānošanas dokumenti tiks veidoti saskaņā ar šīs stratēģijas noteiktajiem virzieniem un prioritātēm.

LIAS izstrādē tikusi izmantota kapitālu pieeja ilgtspējībai. Stratēģijas uzdevums ir atrast veidu, kā mums pārdomāti lietot savu kapitālu jeb nacionālo bagātību, lai nākamajām paaudzēm to nodotu nenoplicinātu un pavairotu. Dabas resursi, vieta, cilvēki un zināšanas tiek uzsvērti kā nozīmīgs kapitāls attīstībai. Latvijas

ilgtspējīgas stratēģijas kodols ir cilvēka, ekonomiskā, sociālā un dabas kapitālu, tostarp vietas un telpas, produktivitātes kāpināšana, lai atbildētu uz globālo tendenču izaicinājumiem.

Nacionālais attīstības plāns (NAP) ir Latvijas sociālekonomiskās attīstības stratēģiskās plānošanas dokuments laika posmam no 2007.-2013.gadam. Tas nosaka Latvijas galvenos attīstības virzienus un parāda valsts un sabiedrības svarīgākos uzdevumus ceļā uz tālāku mērķi politiķiem, ierēdņiem un ikvienam Latvijas iedzīvotājam. NAP izvirza Latvijas izaugsmes modeli „Cilvēks pirmajā vietā” un mērķi dzīves kvalitātes uzlabošanai. NAP mērķis ir sekmēt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību un nodrošināt Latvijas konkurētspējas palielināšanos Eiropas Savienībā. NAP izvirza Latvijas attīstības stratēģisko mērķi un nosaka galvenos rīcības virzienus, kas spēs nodrošināt stabilu valsts un sabiedrības izaugsmi.

NAP uzdevums ir:

- koncentrēt sabiedrības uzmanību uz vienotu mērķi;
- nodrošināt darbību koordināciju un sabalansētību;
- finanšu līdzekļu mērķtiecīgu novirzīšanu valsts attīstības mērķu sasniegšanai un tam nepieciešamo priekšnosacījumu radīšanai.

Nacionālajā stratēģiskajā ietvardokumentā 2007.-2013.gadam, kas veidots kā stratēģisks plānošanas dokuments Eiropas Savienības fondu finansējuma mērķtiecīgai apguvei, ir noteiktas 3 tematiskās assis:

- cilvēku resursu attīstība un efektīva izmantošana;
- konkurētspējas palielināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku;
- publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai.

Katrai no tām ir pakārtota darbības programma, kas pieskaņota atbilstošajiem ES fondiem:

- Cilvēkresursi un nodarbinātība (Eiropas Sociālā fonda darbības programma), kas ietver nodarbinātības veicināšanu, izglītības attīstību, sociālo iekļaušanu, administratīvās kapacitātes stiprināšanu un labāka regulējuma principu ieviešanu valsts pārvaldē;
- Uzņēmējdarbība un inovācijas (Eiropas Reģionālās attīstības fonda darbības programma), kas ietver inovāciju un zinātnes potenciāla attīstību un uzņēmējdarbības veicināšanu;
- Infrastruktūra un pakalpojumi (Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda darbības programma), kas ietver transporta, vides, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju, sociālās infrastruktūras, kultūras un tūrisma, policentriskai attīstībai svarīgāko infrastruktūras elementu attīstību.

Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.g izstrāde ir saistīta ar Vidzemes plānošanas reģiona plānošanas dokumentiem: Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programmu 2007.-2013.gadam un Vidzemes reģiona teritorijas plānojumam 2007.-2027.gadam.

Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma 2007.-2013.gadam apstiprināta 2007.gada 19.septembra Vidzemes plānošanas reģiona attīstības padomes sēdē. Tā ir vidēja termiņa reģiona plānošanas dokuments, kas nacionālā līmenī ir noteikts kā reģionālās politikas dokuments.

Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programmas izstrādes vispārīgais mērķis ir veicināt reģiona stabilu, sabalansētu un ilgtspējīgu attīstību, paaugstinot katra iedzīvotāja dzīves kvalitāti un nodrošinot reģiona konkurētspēju starptautiskā mērogā.

Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma sastāv no divām daļām. Šis dokuments ietver pirmo daļu, kurā veikta esošās situācijas analīze, kas noslēdzas ar reģiona stipro pušu, vājo pušu, iespēju un draudu (SVID) analīzi. Otrajā daļā noteikta Vidzemes plānošanas reģiona attīstības vīzija, nosprausti attīstības mērķi un rīcības virzieni to sasniegšanai.

Vidzemes reģiona stratēģiskās prioritātes tika noteiktas, ievērojot reģiona vajadzības un līdzsvaru starp resursus radošajām un resursus patērējošajām nozarēm:

1. Infrastruktūras un pakalpojumu attīstība;
2. Ekonomiskā attīstība, konkurētspējas palielināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku;
3. Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības paaugstināšana;
4. Lauku attīstība.

Saskaņā ar 4. prioritāti „Lauku attīstība” lauku teritorijas, kuras robežojas ar izaugsmes/attīstības centriem var attīstīt jaunus apbūves modeļus, kuros apvienotas gan lauku, gan pilsētu teritoriju pozitīvās iezīmes.

Ņemot vērā politiskās un finansējuma piesaistes struktūras izmaiņas, plāna īstenošana ir laba, daļa no plānotajiem pasākumiem ir īstenota.

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2007.-2027.gadam ir stājies spēkā 2007.gada 22.decembrī. Tas ir ilgtermiņa teritorijas plānošanas dokuments, kas nosaka Vidzemes plānošanas reģiona telpisko attīstību.

Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojuma apdzīvojuma plānošanas vadlīnijas nosaka, plānojot teritoriju attīstību, ņemt vērā apkalpes teritoriju, kas ir centra sasniedzamība ar sabiedrisko transportu, ceļā pavadītais laiks:

1. Nacionālas nozīmes centriem - mazāks par 60 minūtēm;
2. Reģionālas nozīmes centriem - mazāks par 45 minūtēm;
3. Novadu nozīmes centriem - mazāks par 30 minūtēm;
4. Vietējas nozīmes centriem - mazāks par 20 minūtēm.

Plānojot pašvaldību teritoriju apdzīvojumu, Vidzemes reģionā noteikti četri attīstības centru līmeņi:

1. Vietējās nozīmes centrs;
2. Novadu nozīmes centrs;
3. Reģionālas nozīmes centrs;
4. Nacionālas nozīmes centrs.

Novadu nozīmes centri, pie kuriem pieder Rūjienas pilsēta, nodrošina vienas vai vairāku vietējo teritoriālo vienību iedzīvotājiem regulāri un epizodiski nepieciešamos pakalpojumus, ir vietējo pašvaldību administratīvie centri vai pakalpojumu saņemšanas vietas.

Vietējās nozīmes centri, kas Rūjienas novadā ir Ipiķi, Vilpuka, Endzele un Lode nodrošina vietējas pašvaldības vai teritoriālās vienības iedzīvotājiem nepieciešamos pakalpojumus. Reģiona teritorijas plānojums paredz, ka vietējās nozīmes centrus nosaka vietējo pašvaldību teritorijas plānojumos.

Vispārīgie (pamata) kritēriji apdzīvojuma centru iedalījuma veidošanai:

1. Infrastruktūras pieejamība;
2. Apdzīvotas vietas ekonomiskā ietekme;
3. Valsts, pašvaldību un privāto pakalpojumu apjoms;
4. Iedzīvotāju skaits;
5. Attīstībai brīvas teritorijas.

Vidzemes reģiona teritorijas plānojums nosaka vēlamās telpiskās struktūras komponentes.

Lauku (atvārtās) telpas struktūra plānots stiprināt tos atvārtās telpas elementus un teritorijas, kas īpaši svarīgi visa reģiona ilgtspējīgai attīstībai. Lai saglabātu lauku (atvārtās) telpas esošās kvalitātes, veicinātu ekonomisko attīstību un paaugstinātu iedzīvotāju dzīves līmeni, ņemot vērā resursus, teritorijas attīstības līdzšinējās īpatnības un optimālāko perspektīvo saimniecisko darbību, teritorijas plānojums izdala sekojošus areālus:

1. Lauksaimniecības zemju;
2. Meža zemju;
3. Tūrisma attīstības;
4. Ainaviski nozīmīgas teritorijas;
5. Dabas aizsardzības teritorijas;
6. Lauku telpas ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību;
7. Pierobeža;
8. Pamata infrastruktūras teritoriju koridori.

Lauksaimniecības zemju teritorijas ar ilgtermiņa mērķi nodrošināt lauksaimniecības attīstību un intensīvu lauksaimniecības zemju izmantošanu, vidēja termiņa mērķiem - intensīvās lauksaimniecības attīstība un jaunu tehnoloģiju un pētniecības centru izveides sekmēšana.

Meža zemju teritorijas ar mērķi nodrošināt meža platību saglabāšanos un atjaunošanu, palielināt mežaudžu produktivitāti, nodrošināt mežizstrādes un mežrūpniecības uzņēmumu darbības saskaņošanu ar ilgtspējīgas attīstības nostādņēm, veidot meža ainavas apsaimniekošanai sportam, tūrismam.

Tūrisma attīstības teritorijas- kā ekotūrisma attīstības teritorija minēta Latvijas - Igaunijas pierobeža ar mežiem, tai skaitā Rūjienas novada ziemeļu daļa, kā tūrisma attīstības koridors līdzās Vidzemes šosejai, VIA Hanseatica,

Vidzemes jostai, Eiro velo 11 paredzēta arī Ziemeļu stīgas teritorija, kas vijas cauri Rūjienas novadam. Mērķis ir tūrisma teritoriju ilgtspējības nodrošināšana un daudzveidīgu tūrisma pakalpojumu ar augstu pievienoto vērtību attīstība, saglabājot un attīstot tūrismam nozīmīgās teritorijas, sabalansējot tās ar citu tautsaimniecības nozaru interesēm, kā arī kultūrvēsturiskā, ekotūrisma un SPA tūrisma attīstība, vienlaikus pilnveidojot tūrisma infrastruktūru.

Ainaviski nozīmīgu teritoriju attīstības mērķis ir saglabāt un nostiprināt Vidzemes ainavas daudzveidību un savdabību, saglabāt tradicionālo apdzīvojuma struktūru.

Dabas aizsardzības teritoriju saglabāšanā tiek paredzēts īstenot ilgtspējīgas apsaimniekošanas politiku, ietverot arī ekonomiskos un sociālos aspektus, nodrošinot vērtīgo dabas teritoriju un bioloģiskās daudzveidības aizsargāšanu un saglabāšanu, dabas aizsardzības interešu saskaņošanu ar ekonomiskajām interesēm, plānojot saimniecisko darbību.

Plānojot lauku telpas ar jauktu zemes lietojumu un dažādu saimniecisko darbību mērķis ir panākt jaukta zemes lietojuma teritoriju ekonomisko attīstību un saimniecisko darbību dažādošanu, nodrošinot lauku teritoriju dzīvotspēju, vienlaikus saglabājot atvērtās telpas kvalitāti, raksturīgās Vidzemes ainavas, tradicionālo dzīves veidu un kultūrvēsturisko vidi, nodrošinot lauku ekonomikas dažādošanas veicināšanu un lauksaimniecībā neizmantoto zemju sakārtošanu.

Pierobeža ir teritorija ar īpašu statusu, kas aptver robežai piegulošās vietējās pašvaldības, tai skaitā Rūjienas novada teritoriju. Tā ir ES iekšējā robeža gar Igaunijas Republiku. Teritorijai raksturīgi aktivitāšu un darbības lielāki vai mazāki ierobežojumi. Teritorijas attīstībai jānodrošina atšķirību mazināšana ar reģiona centra teritorijām, attīstot transporta koridorus un apdzīvojuma centrus, kopīgi ar Igaunijas pierobežas teritorijām kopīgi plānojot pasākumus un robežu šķērsojošo ceļu atjaunošanu, attīstot pārrobežu sadarbību. Jāizmanto pierobežas reģionu īpašās priekšrocību pārrobežu sadarbībā un tūrisma attīstībā, saskaņoti jāplāno telpiskā attīstība pierobežas Latvijas un Igaunijas pašvaldībām.

Pamata infrastruktūras teritoriju mērķis ir nodrošināt reģiona teritoriju ar videi un iedzīvotājiem drošu stratēģiskas nozīmes pamata infrastruktūru.

Vidzemes reģiona teritorijas plānojums nosaka, ka apdzīvojuma attīstība balstās uz policentrisku struktūru ar pastāvošām ciešām funkcionālām saiknēm, kur sava vieta ir gan nacionālas, gan reģionālas, gan novada un vietējas nozīmes centriem, to skaitā viensētām.

Rūjiena atbilst 3.līmenim jeb Novada nozīmes centram. Pie šā līmeņa pieskaitāmas arī pārējās Vidzemes reģiona mazpilsētas. Kā 4.līmenis ir noteikti vietējās nozīmes centri.

Teritorijas plānojums paredz nodrošināt visu līmeņu apdzīvojuma centru līdzsvarotu attīstību un sadarbību, lai:

1. Efektīvi un pilnvērtīgi izmantotu katras pilsētas un lauku apdzīvotās vietas potenciālu;
2. Nodrošinātu iedzīvotāju skaita saglabāšanu Vidzemē;
3. Apstādinātu iedzīvotāju „aizplūšanu”;
4. Nodrošinātu lauku apdzīvoto vietu ekonomikas attīstību un iedzīvotāju labklājības pieaugumu sakoptā vidē, nezaudējot kultūrvēsturisko un ainavisko identitāti;
5. Piedāvātu pievilcīgu pilsētvidi iedzīvotājiem un investīcijām.

Lai aizsargātu un atbilstoši izveidošanas mērķiem apsaimniekotu īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas *NATURA 2000*, tiek izstrādāti dabas aizsardzības plāni. Rūjienas novadā divām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām – dabas liegumam „Vidusburtnieks” un „Rūjas paliene” ir izstrādāti un apstiprināti dabas aizsardzības plāni (līdz 2016.gadam). Dabas aizsardzības plānu uzdevums ir saskaņot dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas, reģiona attīstības un citas saistītās rīcības, nodrošinot ĪADT vērtību saglabāšanu. Tajos ietvertie apsaimniekošanas pasākumi ir integrējami Rūjienas novada teritorijas izmantošanas plānošanā.

Atkritumu apsaimniekošanu Rūjienas novadā veic saskaņā ar Ziemeļvidzemes reģionālajā atkritumu apsaimniekošanas plānā 2006.-2013.gadam (apstiprināts ar Ministru kabineta 2006.gada 26.septembra rīkojumu Nr.797) iekļauto rīcības programmu. Atbilstoši šim plānam novadā plānojams, ka sadzīves atkritumi no novada teritorijas tiks apglabāti reģiona cieta sadzīves atkritumu poligonā „Daibe” (atrodas Pārgaujas novadā). Svarīgākie uzdevums atkritumu apsaimniekošanā novadā ir sadzīves atkritumu konteineru pieejamības nodrošināšanu novada iedzīvotājiem, dalītās atkritumu savākšanas sistēmas ieviešana un bīstamo sadzīves atkritumu savākšanas nodrošināšana valsts bīstamo atkritumu savākšanas sistēmas ietvaros.

2. VIDES PĀRSKATA SAGATAVOŠANAS PROCEDŪRA

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums (SIVN) ir process, kura mērķis ir uzlabot nozares politikas, politikas plāna, rīcības programmas, kā arī citu nacionālo, reģionālo un vietējo stratēģisko plānošanas dokumentu un normatīvo aktu kvalitāti, vērtējot šo dokumentu iespējamo ietekmi uz vidi un laicīgi novēršot vai mazinot to īstenošanas negatīvās ietekmes. Šis process ir vērst uz to, lai izvērtētu, kādas būtiskas tiešas vai netiešas pārmaiņas vidē var rasties politikas plānošanas dokumentu īstenošanas rezultātā, un kā tās ietekmēs dabas kapitālu – resursus un pakalpojumus. SIVN ir veicams plānu un programmu sagatavošanās posmā un tā nepieciešamību un procesu nosaka starptautiskā un nacionālā likumdošana.

Vides pārskats ir sagatavots atbilstoši Ministru Kabineta 23.03.2004. noteikumiem Nr.157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” un likumam „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”. Saskaņā ar likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, stratēģisko novērtējumu veic plānošanas dokumentiem, kuru īstenošana var būtiski ietekmēt cilvēku veselību un vidi, tai skaitā teritorijas plānojumiem, arī tiem, kuri saistīti ar Eiropas Savienības līdzfinansējuma izmantošanu, ja attiecīgos plānošanas dokumentus saskaņā ar normatīvajiem aktiem vai citiem noteikumiem izstrādā vai pieņem Saeima, Ministru kabinets, pašvaldība, valsts vai pašvaldības institūcija. Likumdošanas prasības paredz SIVN (turpmāk tekstā SIVN) procesa ietvaros sagatavot Vides pārskatu, kurā raksturotas plānošanas dokumenta būtiskās ietekmes uz vidi. Tas ir īpaši nepieciešams plānošanas dokumentiem, kuru īstenošana var būtiski ietekmēt Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*NATURA 2000*), kas lielā mērā attiecas arī uz Rūjienas novada teritorijas plānojumu. SIVN procesā ir svarīgi identificēt ietekmi uz vidi un dabas resursiem, kas saistīti ar plānošanas dokumenta īstenošanu.

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (SIVN) procesa mērķis ir panākt vides aspektu integrāciju plānošanas procesā, nodrošinot, ka vides vērtības tiek atbilstoši iestrādātas Rūjienas novada teritorijas plānojumā. Ja šos aspektus nav iespējams iestrādāt pašā plānošanas dokumentā, tad ir jāpanāk, lai šie aspekti tiktu ievēroti izstrādājot detālplānojumus, izvērtējot būvniecības ieceres vai pirms būvniecības uzsākšanas izpildot dažādus priekšnosacījumus, lai mazinātu iespējamo negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, vides kvalitāti, ainavu utml.

SIVN vispārīgie uzdevumi ir novērtēt vides apstākļus un sniegt informāciju lēmumu pieņēmējiem, kā arī informēt plašāku sabiedrību par sagaidāmo būtisko ietekmi uz vidi dokumenta ieviešanas gadījumā.

2.1. SIVN process un metodoloģija

SIVN procesā un Vides pārskata veidošanā ir izmantota metodika, kas balstīta uz atbilstības izvērtējumu vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības principiem, mērķu un uzdevumu un kvalitatīvu ietekmju vērtējumu. Teritorijas plānojuma vērtēšanā tika izmantoti vides aizsardzības principi un ilgtspējīgas attīstības, kā arī koncepcija par dabas kapitālu kā vienu no sabiedrības vērtībām.

SIVN balstās uz šādiem principiem:

- *Integrācija* – vides aspekti pilnībā ir jāintegrē politikas plānošanas dokumentā, tādēļ vides aspekti ir jāņem vērā plānošanas agrā stadijā, lai izvairītos no konceptuālām kļūdām. Šādā gadījumā SIVN palīdz veikt piedāvāto rīcības virzienu analīzi un identificēt tās rīcības, kam no vides viedokļa nepieciešama papildus izpēte par to ietekmi.
- *Piesardzības princips* – pieņemot lēmumus, nepieciešams izmantot piesardzības principu, pat, ja plānotās darbības tieša negatīva ietekme nav pierādīta, jo ekosistēmu nestspēju jeb ietilpību un sakarība starp slodzēm un dabas kapitālu nav iespējams precīzi noteikt.
- *Starppaaudžu taisnīgums* – pašreizējai paaudzei ir jāsaņem vai jāpasauglabā vai jāpasauglabā sociālais, dabas un cilvēku radītais kapitāls un jādod nākamajām paaudzēm iespējas attīstīties.
- *Alternatīvu izvērtēšana* – nepieciešams izvērtēt kā politikas plānošanas dokumentā paredzētās rīcības un to iespējamās alternatīvas ietekmēs vides resursus un to kvalitāti.
- *Pārskatāmība* – SIVN ir atvērts un pārskatāms lēmumu pieņemšanas process, kas paredz interešu grupu un nevalstisko organizāciju iesaisti, kā arī aprakstot SIVN metodoloģiju, lēmumu pieņemšanas mehānismus un sniedzot pamatojumu novērtējumā iekļautajiem apgalvojumiem. SIVN pārskatāmību nodrošina arī Vides pārskata sabiedriskā apspriešana un tās rezultātu publiskošana.

Vērtējuma veikšanā izmantotā pieeja ir balstīta veicot salīdzinošu analīzi par teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu 2012.-2024.gadam ar teritorijas līdzšinējā plānojumā atļauto izmantošanu, kā arī ņemot vērā esošās situācijas analīzi.

2.2. Vides pārskata sagatavošanas metodes

Vides pārskats balstās uz Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.gadam 1.redakcijā iekļauto mērķu, zonējumu un plānoto pasākumu īstenošanas ietekmes uz vidi izvērtējumu, kā arī vērtējuma par plānošanas dokumenta atbilstību starptautiskajiem un nacionālajiem vides politikas mērķiem. Vides pārskata izstrādes procesā tika izmantotas dažādas metodes datu iegūšanai un analīzei. Kopumā vides pārskata sagatavošanā var izdalīt 3 būtiskākos etapus, skat. turpinājumā.

2.2.1. Dokumentu atbilstība un sasaiste ar citiem likumdošanas dokumentiem

Izstrādājot un ieviešot teritorijas plānojumu ir būtiski, lai iespēju robežās tiktu ievērotas citos nacionālos, reģionālos un sektoru plānošanas dokumentos izvirzītās prasības un paredzētie pasākumi.

2.2.2. Pašreizējās situācijas un nulles scenārija novērtējums

Vide ietver ļoti plašu jautājumu loku, tādēļ nepieciešams noteikt Teritorijas plānojuma kontekstā būtiskākos vides aspektus, un identificēt pasākumus, kam ir būtiskākā ietekme uz vidi. Lai to izdarītu, ir izveidots, tā saucamais, nulles scenārijs. Tas apraksta tendences Rūjienas novada attīstībā un to ietekmi uz vidi, kā arī vides kvalitāti, galvenās slodzes un to radītās sekas. Apkopota pieejamā pamatinformācija par vides stāvokli Rūjienas novadā, tādējādi veicot sākotnējo novērtējumu un identificējot būtiskos vides aspektus, kas saistīti ar plānošanas dokumentu.

SIVN veikšanai izmantota publiski pieejama informācija – publiski gada pārskati, indikatori, dažādu politikas plānošanas dokumentu analītiskā daļa, kā arī Teritorijas plānojuma izstrādes procesā iegūtā informācija par esošā stāvokļa novērtējumu. Informācija par vides resursiem un vides kvalitātes novērtējumu un tendences tiek izmantotas bāzes scenārija veidošanā. Vides pārskata ierobežotā apjoma dēļ pārskatā ir iekļauts kopsavilkums par vides stāvokļa raksturojumu un būtiskākajiem rādītājiem, kas raksturo vides kvalitāti, tendences un slodzes uz vides kvalitāti un dabas resursiem.

Balstoties uz šajā etapā iegūto informāciju, tiek sagatavota vides pārskata sadaļa par iespējamām izmaiņām un būtiskiem vides aspektiem situācijā, ja plānošanas dokuments netiek īstenots jeb t.s. nulles scenārijs.

2.2.3. Teritorijas plānojuma īstenošanas būtisko ietekmju uz vidi vērtējums

Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024. gadam 1.redakcijas īstenošanas potenciālās ietekmes uz vidi izvērtējums veidots no vairākiem elementiem:

- Esošās situācijas analīzes un novērtējuma saistībā ar teritorijas attīstību;
- Vērtējums par teritorijas plānojuma izstrādē izmantoto pieeju un principiem;
- Vispārīgs vērtējums par teritorijas atļauto izmantošanu, kas noteikta teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos un identificētas teritorijām, kuras ietekmēs šī teritorijas plānojuma risinājumi;
- Detalizēts vērtējums par sagaidāmo būtisko ietekmi uz novada teritorijām un tām funkcionālajām zonām, kuras ietekmēs šī teritorijas plānojuma risinājumi, tajā noteikto plānoto atļauto izmantošanu, balstoties uz teritorijas zonējumiem un izmaiņām teritorijas atļautajā izmantošanā salīdzinot plānoto (atļauto) teritorijas izmantošanu ar līdzšinējo teritorijas plānojumu, kā arī ņemot vērā pašreizējo teritorijas izmantošanu.

SIVN process tiek organizēts tā, lai identificētu gan pozitīvās, gan negatīvās ietekmes uz vidi, kā arī kumulatīvās ietekmes. Tiek izmantota informācija, ko sniedz nulles scenārijs, kā arī balstoties uz teritorijas plānojumā iekļauto informāciju un esošās situācijas analīzi, tiek prognozētas sagaidāmās ietekmes. Iespēju robežās SIVN tiek arī sniegti priekšlikumi, kādu pasākumu īstenošana no vides aizsardzības viedokļa būtu nozīmīga.

Attiecībā uz negatīvo ietekmju uz vidi novēršanu vai mazināšanu un pozitīvo ietekmju pastiprināšanu, nepieciešams ņemt vērā teritorijas plānojuma ieviešanas mehānismu. Sagatavojot priekšlikumus teritorijas plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringa pasākumiem un monitoringa pārskatam, tiek ņemts vērā esošā valsts vides monitoringa tīkla, veikto novērojumu un informācijas pieejamības raksturojums.

2.3. Sabiedrības līdzdalība

Teritorijas plānojuma un Vides pārskata izstrādē sabiedrības, sabiedrisko organizāciju un institūciju līdzdalība tiek nodrošināta vairākos SIVN etapos:

- Analizējot esošo vides stāvokli un veicot tā novērtējumu par būtiskiem vides aspektiem saistībā ar teritorijas plānojuma izstrādi;
- Organizējot teritorijas plānojuma 2012.-2024. gadam 1.redakcijas Vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas procesu, tai skaitā sabiedriskās apspriešanas sanāksmi;
- Iestrādājot sabiedrības pārstāvju, institūciju un pašvaldības struktūrvienību speciālistu komentārus Vides pārskata projektā – ņemot vērā plānošanas dokumenta un tā SIVN Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtos komentārus un priekšlikumus par vides pārskata projektu un teritorijas plānojuma 1. redakciju;
- Iestrādājot Vides pārraudzības valsts biroja ieteikumus Vides pārskata gala redakcijā – ņemot vērā VPVB izsniegtajā atzinumā par Vides pārskata projektu iekļautās rekomendācijas.

Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.gadam 1.redakcijas un tā ietekmes uz vidi stratēģiskā novērtējuma Vides pārskata projekta sabiedriskā apspriešana tika veikta pamatojoties uz Rūjienas novada domes 2012.gada 16.februāra sēdes lēmumu (protokols Nr.2, 5#) par šo dokumentu sabiedrisko apspriešanu.

Sabiedriskās apspriešanas termiņš noteikts no 2012.gada 1.marta līdz 13.aprīlim. Ar plānošanas dokumentiem - Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.gadam 1.redakciju un Vides pārskata projektu varēja iepazīties iepriekšminētajā termiņā Rūjienas novada mājas lapā internetā <http://www.rujienu.lv> un Rūjienas novada pašvaldības pagastu pārvaldēs, kā arī Rūjienas novada pašvaldības Attīstības daļā, Raiņa iela 3, Rūjiena, Rūjienas novads, pirmdienās 8:00-12:00 un 13:00-18:00, otrdienās, trešdienās un ceturtdienās 8:00-12:00 un 13:00-17:00 un piektdienās 8:00-12:00 un 13:00-16:00, kā arī izstrādātāja mājas lapā www.grupa93.lv/rujienu.

Sabiedriskās apspriešanas sanāksme notika 2012.gada 30.martā plkst. 13.00 Rūjienas novada pašvaldībā, Raiņa iela 3, Rūjiena. Sanāksmes protokols ir iekļauts "Pārskatā par Vides pārskata projekta sabiedrisko apspriešanu", kas ir sagatavots kā atsevišķs dokuments. Sabiedriskās apspriešanas sanāksmē galvenokārt tika diskutēts par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā ainavu ekoloģiskajā plānā izstrādāto bioloģiskai daudzveidībai nozīmīgo zonu un speciālu noteikumu iekļaušanas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu projektā lietderību un vajadzību. Sanāksmē profesionālu skaidrojumu par AEP zonu jēgu sniedz Dabas aizsardzības pārvaldes pārstāvis Dainis Ozols. Sanāksmes dalībnieki vienojās, ka, izstrādājot teritorijas plānojuma pilnveidoto un galīgo redakciju, tiks izvērtētas LR „Meža likuma” un saistībā ar to izdoto normatīvo aktu prasības attiecībā uz dabas aizsardzības prasībām meža izciršanā un tiks turpinātas konsultācijas ar dabas aizsardzības pārvaldi un meža īpašniekiem, lai vienotos par optimālāko risinājumu AEP noteiktu zonu integrēšanai teritorijas plānojumā. Plašāks izklāsts par teritorijas plānojuma galīgās redakcijas risinājuma izstrādi saistībā ar AEP integrēšanu teritorijas plānojumā sniegts "Pārskatā par Vides pārskata projekta sabiedrisko apspriešanu".

Rakstiskus priekšlikumus un atsauksmes gan par teritorijas plānojuma 1. redakciju, gan Vides pārskata projektu interesenti varēja iesniegt no 2012.gada 1.marta līdz 13. aprīlim, (fiziskām personām norādot vārdu, uzvārdu, dzīves vietas adresi, juridiskām personām reģistrācijas nr., reģistrācijas un darbības vietas adreses) Rūjienas novada pašvaldībā, Raiņa iela 3, Rūjiena, Rūjienas novads, LV-4240 vai elektroniski pa e-pastu rujienu@rujienu.lv.

Vides pārskata projekts komentāru un priekšlikumu saņemšanai sabiedriskās apspriešanas laikā tika nosūtīts atsauksmju saņemšanai no šādām institūcijām²:

- Valsts vides dienesta Valmieras reģionālajai vides pārvaldei;
- Dabas aizsardzības pārvaldei;
- Veselības inspekcijas atbilstošajai struktūrvienībai;
- Vidzemes plānošanas reģiona administrācijai.

No visām iepriekšminētajām institūcijām ir saņemti atzinumi par teritorijas plānojuma 1. redakciju, kas ietver arī viedokļus par Vides pārskatā ietverto informāciju un vērtējumu. Dabas aizsardzības pārvalde ir ieteikusi precizēt informāciju esošās situācijas aprakstā. VVD Valmieras reģionālā vides pārvalde ir iebildusi par derīgo izrakteņu ieguves plānojumu 1. redakcijā, kā arī iespējamu viensētu apbūvi meža zemēs. Veselības inspekcija ieteikusi izvērtēt normatīvo aktu prasībām atbilstošu peldvietu izveidi un uzrādīt tās teritorijas plānojumā. Šie ieteikumi ir izvērtēti un teritorijas plānojuma galīgajā redakcijā iekļauti risinājumi, kas nodrošina VVD Valmieras

² Atbilstoši Vides pārraudzības valsts biroja 2011. gada 14. jūnija vēstulē Nr.7-02/731 noteiktajam.

RVP prasību izpildi, DAP norādītā informācija precizēta. Plašāka informācija par institūciju priekšlikumu iestrādi teritorijas plānojumā un atbilstoši arī šajā Vides pārskatā izklāstīta "Pārskatā par Vides pārskata projekta sabiedrisko apspriešanu".

Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas laikā rakstiski priekšlikumi un komentāri par Vides pārskata projekta saturu no iedzīvotājiem, sabiedriskajām organizācijām, citām sabiedrības grupām un interesentiem tika saņemti 6 iesniegumi: 2 iesniegumi no organizācijām Rūjienas Sv. Bērtuļa ev. lut. Draudze un biedrības „Oleru muiža” un 4 no privātpersonām. Viens iesniegums attiecas uz informācijas precizēšanu par Oleru muiža un parku (uzsverot arī parku kā kultūrvēsturiski nozīmību), 2 iesniegumi satur iebildes par ZBR ainavu ekoloģiskajā plānā iekļauto zonu integrēšanu teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos, par pietiekamas diskusijas un pamatojuma trūkumu zonu noteikšanā. Pārējie iesniegumi par turpmākās plānotās (atļautās) izmantošanas precizēšanu konkrētos zemesgabalos, citas informācijas precizēšanu, kas tieši nav saistīti ar Vides pārskata tematiku. Iedzīvotāju priekšlikumi ir iekļauti teritorijas plānojuma galīgajā redakcijā.

Saņemtie priekšlikumi par teritorijas plānojuma 1.redakcijas saturu un informācija pa to iestrādi plānojumā ir apkopoti pārskatā "Rūjienas novada teritorijas plānojums 2012.-2024. gadam IV daļa PĀRSKATS PAR TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDI (pievienots elektroniski CD VPVB iesniegtajiem dokumentiem), bet pārskats par Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtajiem priekšlikumiem sniegts iepriekšminētajā "Pārskatā par Vides pārskata projekta sabiedrisko apspriešanu", kas ir atsevišķs dokuments un kopā ar Vides pārskata projektu tika iesniegts Vides pārraudzības valsts birojā atzinuma saņemšanai.

3. ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE

3.1. Dabas apstākļi un resursi

3.1.1. Klimats

Rūjienas novads atrodas Ziemeļlatvijas klimatiskajā rajonā, kas uzskatāms par Latvijas vēsāko un mitrāko klimatisko zonu ar pavēsam vasarām un salīdzinoši maigām ziemām ar biežiem atkušņiem. Nokrišņu daudzums ~750 mm gadā, tas palielinās virzienā uz dienvidiem. Lielākais nokrišņu daudzums ir jūlijā un augustā. Nokrišņu ir par 40% - 50% vairāk nekā iztvaiko no virsmas. Gaisa relatīvais mitrums gadā vidēji ir ap 75%. Skaidrās dienas Rūjienā ir vidēji 81,6, bet apmākušās - 100 dienas gadā. Gada vidējā temperatūra ~4,9°C, bet janvāra -6° - -7°C, jūlijā +17,0°C - 17,5°C.

Veģetācijas periods ilgst 180-190 dienas gadā. Veģetācijai labvēlīgāko dienu skaits ar gaisa temperatūru virs 10°C ir neliels - ap 110, dienas ar salu - vidēji 108. Bez sala periods ilgst 125 - 130 dienas, bet 150 dienas gadā temperatūra ir zemāka par 0°C. Pirmās rudens salnas iesākas vidēji ap 10.septembri, pēdējās pavasara salnas vērojamas ap 20.-25.maiju.

Valdošo vēju virziens jūlijā ir R, ZR, janvārī D, DR un DA. Arktisko un jūras atlantisko gaisa masu ietekmē novērojamas krasas laika apstākļu svārstības īsā laika periodā, kā arī nokrišņu daudzuma pieaugums.

Kā liecina ASV Nacionālās okeānu un atmosfēras pārvaldes veiktie aprēķini pagājuša gada 22.decembris bija gada īsākā diena - saules spīdēšanas ilgums bija no 6 stundām un 26 minūtēm Latvijas tālākajā ziemeļu punktā Rūjienas novadā un salīdzinājumam, līdz 7 stundām un vienai minūtei valsts tālākajā dienvidu punktā Daugavpils novadā.³

3.1.2. Ģeoloģiskais raksturojums

Rūjienas novada teritoriju līdz 50m (lielākajā daļā teritorijas 10-20m) dziļā slānī klāj kvartāra nogulumi, kas veido reljefu, satur derīgos izrakteņus un tiek izmantoti saimniecībā. Šo iežu lielākā daļa ir pēdējā apledojuma nogulsnēts sarkanbrūns akmeņains smilšmāls, jeb ledāja pamatnes morēna, kas kopā ar zem tās pagulošajiem iežiem ietilpst drumlinu sastāvā. Pēcledus laikmetā teritoriju pārklāja meži, kas nostiprināja zemes virskārtu, bet to radītie skābie ūdeņi veidoja podzolēto augšņu profilus. No augsnes virskārtas tika iznesti karbonāti, metālu oksīdi un hidroksīdi. Atsevišķās vietās pazemes ūdeņu iznestie karbonāti ir izveidojuši sīkas saldūdens kaļķu iegulas. Drumlinu nogulumi satur bagātu karbonātisko materiālu, diezgan bieži sastopamas nelielas, ar kalciju bagātas iegulas, kas nosaka daudzveidīgas augu valsts veidošanos, it īpaši starpdrumlinu ieplaku mitrajās pļavās un zāļu purviņos. Zem 10-20m biežās aprakstīto kvartāra iežu segas atrodas ļoti senie Burtnieku svītas vidusdevona smilšakmeņi, māli un aleirolīti. Stratigrāfisko vienību virsmas ir gandrīz horizontālas, ar nelielu kritumu D virzienā. Kopējais platformas nogulumiežu segas biezums teritorijā ir 550-650m. Devona stratigrāfisko vienību smilšakmeņi ir labi ūdensnesēji horizonti. Tajos ir saldūdens. Ordovika un Silūra iežos ir maz ūdens un to grūti iegūt iežu sliktā filtrācijas īpašību dēļ. Minerālūdeņi ir tikai pašā platformas segas pamatnē - kembrija sistēmas Cirmas slāņkopas smilšakmeņos aptuveni 600m dziļumā. Vecākie Arukilas svītas smilšakmeņi un aleirolīti atrodami zem kvartāra nogulumiem Ipiķu pagasta ziemeļu daļā. Pēcledus laikmeta reljefa veidošanās turpinās arī tagad. Galvenais faktors, kas veicina šo darbību, ir ūdens. Plūdos straumes izskalo krastus un veido arī sanesas upju palienēs.

Raksturīgākie augšņu tipi Rūjienas novadā ir velēnu stipri podzolētās augsnes, kas ir skābas, grūti iekultivējamas un maz izmantojamas lauksaimniecībā, velēnu gleja un glejotās augsnes, kas veidojušās uz karbonātu cilmiežiem palielināta mitruma ietekmē, tāpēc tām raksturīgs biezs trūdvielu akumulācijas horizonts ar kūdras slāni augsnes virskārtā. Augsnes reakcija ir vāji skāba vai neitrāla, vērojams glejošanās process, tādejādi uz mālainiem cilmiežiem gleja horizonts ir blīvs un ūdens necaurļaidīgs. Purvi un purvu augsnes sastopamas reljefa zemākās vietās, kur upēm ir zems kritums un vāja notece.

3.1.3. Reljefs

Rūjienas novads pēc reljefa veidojumu iedalījuma ietilpst divos ģeomorfoloģiskos rajonos: Ziemeļvidzemes zemienē un Ērgemes-Dakstu paugurainē. Novada reljefa veidošanā vislielākā nozīme bijusi pēdējam leduslaikmeta apledojumam, kas izveidojis zemes virsmas formas ar 10-40m biezu nogulumu kārtas palīdzību.

Rūjienas novads atrodas Ziemeļvidzemes zemienes Burtnieku līdzenumā, kur aizņem daļu Burtnieku-Rūjienas drumlinu lauka, kas veidojies pirms 13 tūkstošiem gadu, atkāpjoties ledājam. Ledājam kūstot, ūdeņu straumes

³ Avots: BNS 18.12.2010.

pārskaļoja pašā ledājā ietverto un tā gultnē esošo materiālu. Kušanas ūdeņu nestā duļķe nosēdās pieledāja ezeros.

Drumlini ir 100-400 m plati un 1-3km gari, 5-20m augsti lēzeni klaiņveida reljefa veidojumi, orientēti ledāja mēles kustības virzienā. Drumlini parasti izmantoti lauksaimniecībā. Drumlinu virzienam piemērojies arī ceļu tīkls - tie iet pa vaļņu virspusi. Savukārt upītes un novadgrāvji tek pa starpdrumlinu ielejām. Starp drumliniem stiepjas garas ielejas, bieži pārpuvotas. Dažiem drumliniem, kuri virs apkārtnes paceļas augstāk, doti kalnu nosaukumi. Ipiķos vērojamas drumlinu adatveida formas - drumlionīdi, kas ir šauri un gari vaļņi. Tītas kalns, 84,3m v.j.l. un Arlauznis, 84,6m v.j.l. - augstākie no drumliniem atrodas Ipiķu pagastā.

3.2. Dabas teritorijas

3.2.1. Meži, purvi

Meža resursu un to bioloģiskās daudzveidības saglabāšana ir ļoti svarīga vides aizsardzības prioritāte. Daudzējādā ziņā mežs ir zaudējis pirmatnējam mežam raksturīgās pašregulēšanās un paš aizsardzības spējas, jo tehnoloģiju attīstība ir radījusi iespēju viegli iejaukties.

Saskaņā ar Valsts zemes dienesta (turpmāk - VZD) zemes sadalījuma datiem atbilstoši zemes lietošanas veidiem uz 01.01.2011. un Valsts meža dienesta meža inventarizācijas 2011. gada datiem, Rūjienas novadā kopā meži aizņem 17236,4ha jeb 49% no kopējās novada teritorijas un krūmāji 469,8ha jeb 1% (1.tabula).

1.tabula. Meža zemju inventarizācijas dati un īpašuma piederība⁴

Īpašuma piederība/novada teritoriālās vienības	Meža zemju struktūras elementi					Kopā
	Mežs	Purvi	Lauces	Pārplūstoši klajumi	Infrastrukturās objekti	
Privāti	11529,4	83,6	133,8	11,5	15,4	11773,7
Valsts	5654,2	369,2	45,2	5,2	171,4	6245,2
Pašvaldības	278,6	0	7,1	0	0,7	286,4
Kopā novadā, t.sk.	17462,2	452,7	186,1	16,7	187,5	18305,3
<i>Rūjiena</i>	102	0	3,1	0	0,7	105,8
<i>Ipiķu pagasts</i>	3871	47,6	48,5	1,1	60,5	4028,7
<i>Jeru pagasts</i>	5950,5	301	77,1	12,3	79,4	6420,4
<i>Lodes pagasts</i>	3214,6	88,8	20,9	1,1	30,5	3355,9
<i>Vilpulkas pagasts</i>	4324	15,4	36,5	2,2	16,4	4394,5

Lielākā daļa (64%) meža zemju pieder privātpersonām (11 773,7ha). Pašvaldībai pieder ļoti maz - tikai 286,4 a meža zemju. Pārējie meži (34%) pieder valstij. Viss novads, tostarp tā meži, ietilpst Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā. Daļa mežu teritoriju atrodas no dabas aizsardzības viedokļa stingrākā aizsardzības režīmā - dabas liegumu („Oleru purvs” - 106,7ha, „Rūjas paliene”- 35,6ha un „Vidusburtnieks” 84ha ir meža zeme) teritorijās. Novada mežos atrodas arī aizsargājams ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis „Jeru alas”, 3 mikroliegumi meža biotopiem (15,5ha, 0,7ha un 3,3ha platībā), kā arī citi dabas pieminekļi. Tādēļ, plānojot mežu apsaimniekošanu, pašvaldībai ir jāsadarbības ar privātajiem zemes īpašniekiem, AS „Latvijas valsts meži” un Dabas aizsardzības pārvaldi, kas pārvalda Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu.

Valdošās koku sugas ir bērzs, priede, egle un baltalksnis. Novadam raksturīgi jauktas mežaudzes. Izplatītākie ir sausie mežu augšanas apstākļu tipi – damaksnis un vēris, mitrie meža augšanas apstākļu tipi – platlapju ārenis un citi.

Rūjienas novadā meža apsaimniekošanas un izmantošanas normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību un kontroli veic Valsts meža dienesta Ziemeļvidzemes virsmežniecības Rūjienas mežniecība.

AS „Latvijas valsts meži” (turpmāk - LVM) apsaimniekošanā esošās zemes, atrodas Ipiķu, Jeru, Lodes un Vilpulkas pagastu teritorijās. Mežsaimniecībā izmantojamo teritoriju Rūjienas novadā apsaimnieko Rietumvidzemes mežsaimniecība. Tā atrodas 2.Rūjienas meža iecirknī. Valsts mežos kā rekreācijas teritorijas ir noteiktas un izveidotas atpūtas vietas un dabas takas - Jeru meža taka un Endzeles parks.

Mežos palielinās disproporcija starp meža ciršanas apjoma pieaugumu un tā atjaunošanu un kopšanu, kas nākotnē var izraisīt meža audžu sastāva izmaiņas un samazināt skuju koku audžu īpatsvaru. Pēdējos gados 2009., 2010. un 2011.gadā ir izcirsti atbilstoši no 332ha, 457ha un 660ha meža, bet atjaunoti (gan dabiski, gan

⁴ Avots: Valsts meža dienests, Meža inventarizācijas dati, 2011.

mākslīgi) 233,6ha, 265,1ha un 2011.gadā tikai 197ha, kas atbilstoši ir 51%, 56% un 30%, salīdzinot ar nocirsto mežu platībām šajos pašos gados.

Purvi aizņem salīdzinoši nelielu platību Rūjienas novadā 4% (1248,7ha) un 3% jeb 23,9ha Rūjienas pilsētas teritorijas. Rūjienas ZA daļā atrodas Eriņu (Cūkaušu/Mīlestības) purvs (daļa atrodas Ķoņu pag., 28ha).

3.2.2. Lauksaimniecības zemes

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes (turpmāk - LIZ) aizņem 25 304,5 ha jeb 36% novada teritorijas.

Novada teritorijā nav nacionālās nozīmes lauksaimniecības zemju kritērijiem atbilstošu teritoriju un polderu. Lielākais LIZ īpatsvars ir koncentrēts uz dienvidiem no Rūjienas pilsētas Jeru pagastā. Nepiesārņotās augsnes ir labs priekšnoteikums ekoloģiski tīras produkcijas ražošanai.

Lauksaimnieciskajās teritorijās ir izdalītas meliorētās zemes, koplietošanas un valsts ūdensnotekas. Jaunākās meliorācijas sistēmas izbūvētas 80-to gadu sākumā, bet daudzas meliorācijas sistēmas izbūvētas pirms vairāk kā 30 gadiem lielsaimniecību laikā un ir saglabātas, lielākajā daļā gadījumu tās darbojas, lai arī zemes reformas rezultātā katrā meliorācijas objektā ir daudzi zemes lietotāji, sistēmas ir stipri novecojušas un tām nepieciešama rekonstrukcija. Valsts nozīmes ūdens notekas ir Rūja, Vēršupīte, Pestava/Sapraša, Silupīte, Skolas strauts, Virķīte, Palmute, Krogzemju strauts, Urmi-Bainīši, Oļa, Purupīte, Maiģe un Seda.

3.3.5. Virszemes ūdeņi

Virszemes ūdeņi Rūjienas novadā aizņem 1345 ha jeb 4% no novada kopējās teritorijas. Atbilstoši Latvijas teritorijas iedalījums upju baseinu apgabalos⁵ Rūjienas novads atrodas Gaujas upju baseina apgabalā. Novada hidrogrāfisko tīklu veido Salacas baseina upes: Rūja un tās pietekas Sapraša, kā arī Seda, augštecē - Ramata, citas mazās upītes un strauti. Novads nav bagāts ar ezeriem. Novada nozīmīgākās ūdenstilpes ir Langēzers, Arakstes, Lodes, Virķēnu dzirnavezeri un Staklīšu diķis, zivju audzētavas „Rūja” diķi praktiski nosusināti, saglabājušas tikai nelielas platības. Hidrogrāfisko tīklu papildina meliorācijas sistēmas.

Saskaņā ar upju sateces baseinu iedalījumu apsaimniekošanas vienībās - virszemes ūdensobjektos⁶ (turpmāk VŪO) novadā atrodas četri Gaujas upju baseina apgabala VŪO: Rūjas augštece Latvijas teritorijā līdz Rūjienai, ieskaitot - Rūja (G312); Rūjas lejtece līdz ietekai Burtnieka ezerā - Rūja (G310); daļa no VŪO Ramata (G307) un Seda (316) tiešajiem sateces baseiniem.

2.tabula. Rūjienas novada virszemes ūdensobjektu nozīmīgākās pietekas Rūjienas novadā

Kods	Ūdensobjekta nosaukums	Tips	Tipa nosaukums	LR "Ūdens apsaimniekošanas likuma" 1. pantā definēto novadā esošo aizsargājamo teritoriju veidi ⁷	Teritoriālā vienība
G310	Rūja	4	Potamāla tipa (lēna) vidēja upe	K, ĪADT	Ipiķu pagasts, Jeru pagasts, Vilpulkas pagasts
G312	Rūja	3	Ritrāla tipa (strauja) vidēja upe	ĪADT, P	Ipiķu pagasts, Lodes pagasts, Jeru pagasts, Rūjiena, Vilpulkas pagasts
G307	Ramata	3	Ritrāla tipa (strauja) vidēja upe	ĪADT	Ipiķu pagasts, Vilpulkas pagasts
G316	Seda	4	Potamāla tipa (lēna) vidēja upe	K, ĪADT, P	Jeru pagasts

Lielāko daļu 83 % no novada teritorijas aizņem Rūjas sateces baseins. **Rūja** (ŪSIK* 54520000 - 54529930) plūst arī kaimiņu novados. Upe iztek no Ruhijerva (Rūjas ezera) Sakalas augstienes Igaunijā. Latvijā tā šķērso Ērgemes pauguraini, tek galvenokārt pa Burtnieku līdzenumu un ietek Burtnieku ezerā. Garums Latvijā - 77km. Kritums Latvijā - 25m. Nozīmīgākās pietekas novadā parādītas 3.tabulā.

⁵ Noteikts Ūdens apsaimniekošanas likumā.

⁶ Iedalījums virszemes ūdensobjektos atbilstoši MK noteikumi Nr.858 „Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību” (19.10.2004.) prasībām.

⁷ Ūdens apsaimniekošanas likuma 1. panta pirmajā daļā noteikto aizsargājamo teritoriju veidi un to apzīmējumi (norādītas tikai tās, kuras atrodas Rūjienas novadā): K - karpveidīgo zivju ūdeņi, P - peldvieta, peldūdeņi, ĪADT - īpaši aizsargājamas dabas teritorijas

Raksturīgi, ka savā tecējumā Rūja trīs reizes maina tecējuma virzienu. To nosaka pazeminājumi Ērgemes paugurainē un Burtnieka drumlinu laukā. Rūja ir ļoti līkumaina upe, kurā krāčaini un sekli posmi mijas ar lēnākiem un dziļākiem.

Augštecē Lodes pagastā upe tek pa paugurainu reljefu, upe ir krāčaina. Pie Rūjienas upe kļūst platāka, bagāta ar ūdeņiem, līkumaina, tai raksturīgas krāces, kas mijas ar dzelmēm. Lejtecē upe tek pa plašu, pārpurvotu palieni. Tās kreisajā krastā atrodas bijušās zivjaudzētavas „Rūja” zivju dīķi, kuri pašlaik netiek izmantoti. Upes lejteces palienes ir nozīmīgas bioloģiskai daudzveidībai. Vērtīgākajām no tām („Vidusburtnieks” un „Rūjas paliene”) noteikts dabas lieguma statuss.

3.tabula. Rūjas nozīmīgākās pietekas Rūjienas novadā

ŪSIK* kods	Pietekas pazīme	Nosaukums	Garums, km	Sateces baseins, km ²
54528000	Labā krasta	Sapraša (Pestava)	24	86,1
54529600	Labā krasta	Raudava	12	10,4
54521200	Labā krasta	Melnupīte	15	36,6
54522000	Kreisā krasta	Oļa	19	51,3
54524000	Labā krasta	Palmute	14	62,1
54524200	Kreisā krasta	Vidzemnieku grāvis	10	18,4
54525200	Labā krasta	Virķīte	13	23,7

*ŪSIK - ūdens saimnieciskā iecirkņa kods

Pēc VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra” teorētiskajiem aprēķiniem Rūjas upes gada vidējais ūdens līmenis Rūjienas pilsētas teritorijā ir 43,61m BS, bet maksimālais ūdens līmenis ar 10% pārsniegšanas varbūtību Rūjienas pilsētas teritorijā ir 46,76m BS.⁸ Aprēķini ir balstīti uz ilggadīgiem hidroloģiskajiem novērojumiem, kurus uz Rūjas kopš 1977.gada veic stacijā „Vilnīši” (atrodas Naukšēnu novadā). Uz Rūjas darbojas Imantas (jauda 125kw) mazā hidroelektrostacija. Upe izmantojama ūdens tūrisma un makšķerēšanai.

Seda (ŪSIK 54540000 - 54549500) plūst pa Rūjienas un Burtnieku novada robežu. Tās sateces baseins novadā aizņem 6% no kopējās novada platības. Sedas upe iztek no dumbraina meža apmēram 4km uz dienvidaustrumiem no Valkas. Upe novada teritorijā tek pa Burtnieku līdzenumu. Upes gada notece - 0,15 km³, kritums - aptuveni 8,5m (aptuveni 0,14m/km). Sedas kreisā krasta pieteka novadā ir Āžupīte. Rūjienas novadā uz Sedas atrodas valsts monitoringa Oleru hidroloģiskā stacija.

Ramata (ŪSIK 54320000 - 54329000) tāpat kā Rūja ir pārrobežu upe. Tās sateces baseins novadā aizņem 11% no kopējās novada platības. Tās izteka ir Igaunijā uz rietumiem no Meizakilas mežiem un purviem bagātā apvidū. Šķērsojusi Latvijas robežu, upe plūst gar Ķeseles purva austrumu malu pa Ipiķu un Ramatas pagasta (Mazsalacas novads) robežu. Šajā posmā Ramatas kreisā krasta sateces baseins izvietojas Rūjienas novada Ipiķu pagastā - nozīmīgākās pietekas Mālgrāvis un Svērdele.

Saskaņā ar LR Civillikuma Trešās daļas Lietu tiesības 1102.panta nosacījumiem un tā 1.pielikumā ietvertu publisko upju un ezeru sarakstu Rūjienas novada upes un ezeri nav publiskie ūdeņi. Novadā nav Ministru kabineta noteikumos Nr.38 „Peldvietas izveidošanas un uzturēšanas kārtība” (10.01.2012.) iekļautu peldvietu. Gaujas upju baseina apgabala plānā 2010.-2015.gadam kā peldūdeņi ir atzīmēti Rūja (G312) un Seda. Peldēšanai tiek izmantots arī Langezers. Novadā nav ierīkotas un labiekārtotas peldvietas. Rūja posmā no Rūjienas pilsētas līdž grīvai ir prioritārie karpveidīgo zivju ūdeņi.⁹

Teritorijas plānojuma izstrādes laikā, atbilstoši veiktajam pētījumam „Applūstošo teritoriju noteikšana dabā un izvērtējums Rūjienas novada teritorijā” (L.Engēle, 2011.). Noteiktā applūstošo teritoriju platība Rūjienas novada teritorijā kopā ir 1915ha, tajā skaitā Rūjienas pilsētā 140ha. Lielākās applūstošās teritorijas novadā aizņem Rūjas un Sedas applūstošās teritorijas. Papildus applūstošajām teritorijām izdalītās plūdu riska teritorijas. Tās Rūjienā aizņem 105ha un pie zivju dīķiem – 57ha. Applūstošo un plūdu riska teritoriju izvietojums parādīts teritorijas plānojuma paskaidrojuma raksta attēlā „Riska objekti un teritorijas”, kā arī grafiskās daļas kartē „Rūjienas novada teritorijas izmantošanas aprobežojumi”.

⁸ VSIA „Latvijas, Vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” 2011. gada 23. maija vēstule Nr.4-6/742.

⁹ Nosaka 2002. gada 12. marta Ministru kabineta noteikumi „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” (2.¹ pielikums). Prioritārie zivju ūdeņi ir saldūdeņi, kuros nepieciešams veikt ūdens aizsardzības vai ūdens kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijai labvēlīgus dzīves apstākļus. Karpveidīgo zivju ūdeņos dzīvo vai kuros iespējams nodrošināt karpu dzimtas (*Cyprinidae*) zivju, kā arī līdaku (*Esox lucius*), asaru (*Perca fluviatilis*) un zušu (*Anguilla anguilla*) eksistenci.

3.3.6. Bioloģiskai daudzveidībai nozīmīgas teritorijas un objekti

Rūjienas novads atrodas Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā (turpmāk - ZBR), galvenokārt, neitrālajā zonā un daļa ainavu aizsardzības zonā (ainavu aizsardzības zonas „Burtnieks” un „Rūja”). ZBR robežas un funkcionālo zonējumu nosaka likuma „Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu” 5. un 10.pants un minētā likuma pielikumi. Biosfēras rezervāta pārvaldi īsteno Dabas aizsardzības pārvaldes struktūrvienība - Vidzemes reģionālā administrācija.

Saskaņā ar likuma „Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu” 3.pantu ZBR izveidošanas mērķis ir „sasniegt līdzsvaru dabas daudzveidības aizsardzībā, ekonomiskās attīstības veicināšanā un kultūras vērtību saglabāšanā”.

Galvenie ZBR uzdevumi ir teritorijas ainavu, ekosistēmu, sugu un ģenētiskās daudzveidības saglabāšanas nodrošināšana, kā arī teritorijas ilgtspējīgas sociālās un ekonomiskās attīstības veicināšana, nosaka likuma „Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu” 4.pants.

Saskaņā ar likuma „Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu” 15.pantu īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumus un atļauto izmantošanas ainavu aizsardzības zonā un neitrālajā zonā nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.303 „Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (19.04.2011.). Svarīgi, ka rezervātā ir noteikti ierobežojumi vēja elektrostaciju uzstādīšanai: aizliegts uzstādīt vēja elektrostacijas, izņemot: vēja elektrostacijas, kuru augstākais punkts nepārsniedz 30m augstumu; vēja elektrostacijas bez augstuma ierobežojuma drīkst izvietot minēto noteikumu 2.pielikumā noteiktajās teritorijās.

Lai noteiktu konkrētas rīcības likumā „Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu” noteikto mērķu un uzdevumu sasniegšanai, izstrādāts ZBR ainavu ekoloģiskais plāns (turpmāk - AEP). AEP ir parādītas teritorijas vēja ģeneratoru uzstādīšanai un vietas, kur jāveic pasākumi dzīvnieku migrācijas nodrošināšanai, ekosistēmu atjaunošana, kā arī teritorijas, kur būtu ierobežota derīgo izrakteņu ieguve. ZBR AEP ainavu telpu pasēs ir iestrādāta prasība, šo teritoriju izmantošanai un apsaimniekošanai, tostarp arī prasība, ka derīgo izrakteņu ieguvē prioritāte ir esošo karjeru izmantošanai. AEP saskaņā ar 3.pielikumu, visā ZBR teritorijā ir izdalītas 42 ainavu telpas septiņās teritoriju kategorijās, kuras kopā veido ZBR ainavas telpisko struktūru, t.sk. Rūjienas novadā uz dabas un ainavas vērtību pamata ir izdalītas atsevišķas teritorijas - starptautiskas nozīmes meži un mitrāji (biocentru pamatelementi, koridoru pamatelementi un buferzonas), ainaviski vērtīgās - Ķoņu mozaikveida ainava un Rūjienas kultūrainava, lauksaimniecībā izmantojamās zemes - migrējošo putnu barošanās vietas. To izmantošanā un apsaimniekošanā jāievēro AEP iestrādātās vadlīnijas dabas aizsardzībai un prasības, kas noteiktas II.daļā „Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”.

Rezervāta teritorija ietver trīs novadā esošās *NATURA 2000* - Eiropas nozīmes aizsargājamas dabas teritorijas: dabas liegumu „Oleru purvs”, dabas liegumu „Rūjas paliene” un dabas liegumu „Vidusburtnieks”¹⁰. Dabas liegumu izmantošanas prasības atļautās darbības nosaka 2010.gada 16.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”¹¹.

4.tabula. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Rūjienas novadā, to NATURA 2000 tips, informācija par dabas aizsardzības plānu un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu esamību

Nr. p. k.	Vietas kods	Kategorija un nosaukums, kategorija	<i>NATURA 2000</i> , tips*	Dabas aizsardzības plāns/ informācija par individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem
1.	-	Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts	-	Ainavu ekoloģiskais plāns – ir Dabas aizsardzības plāns – nav Individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi - ir
2.	LV0516000	Dabas liegums “Oleru purvs”	B	nav/nav
3.	LV0535400	Dabas liegums “Rūjas paliene”	C	ir/nav
4.	LV0000120	Dabas liegums “Vidusburtnieks”	C	ir/nav

*Tīps: B – teritorijas, kas noteiktas atbilstoši ES direktīvai „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību”, 92/43 EĒK;

C – teritorijas, kas noteiktas atbilstoši ES direktīvai „Par savvaļas putnu aizsardzību” (79/409 EĒK) un direktīvai „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” (92/43 EĒK).

¹⁰ Statusu nosaka MK noteikumi Nr.212 "Noteikumi par dabas liegumiem" (15.06.1999.)

¹¹ Gadījumā, ja teritorijas plānojuma izstrādes laikā novada ĪADT tiek izstrādāti, individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, tad šie noteikumi regulē ĪADT atļautās darbības.

Dabas lieguma „Oleru purvs”

Dabas lieguma izveidošanas mērķis ir teritorijas dabas vērtību aizsardzība. Dabas lieguma lielāko daļu aizņem pārejas purvs, purvaini meži, pārejas purvi un slīkšņas, kas ir ES Biotopu direktīvas aizsargājami biotopi. Dabas liegumu ietekmē nosusināšana, kā arī kailcirtes, kas kopumā negatīvi ietekmē biotopus, tomēr meži veido piemērotu biotopu vairākām bezmugurkaulnieku sugām.

Dabas liegums „Rūjas paliene”

Dibināšanas mērķis: saglabāt EP Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu 6450 „upju palienu pļavas” un Putnu direktīvas I pielikuma sugas ķikutu *Gallinago media* un griezi *Crex crex*.

Dabas vērtības: Dabas liegums ietver pēdējās atklātās pļavas Rūjienas palienē. Teritorija ietver palienu pļavu kompleksu, kas nodrošina dzīves vidi vairākām retajām un aizsargājamajām putnu sugām. Teritorijas galvenā vērtība ir ķikuts, kam šajā teritorijā esošie riesti pieder sugas riestu kompleksam ap Burtņieka ezeru, kas ir sugai nozīmīgākais Ziemeļlatvijā. Teritorijā konstatēti arī augsts griežu blīvums. Pavisam teritorijā konstatētas 7 ES Putnu Direktīvas 1.pielikumā un viena ES Biotopu Direktīvas 2.pielikumā minētas sugas. Tās visas ir arī Latvijā īpaši aizsargājamas dzīvnieku sugas. Teritorijā konstatēti arī trīs ES Biotopu Direktīvas 1.pielikumā minētie pļavu biotopi.

Teritorijas dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts un apstiprināts laika periodam no 2006. līdz 2016.gadam¹². VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” īpaši aizsargājamo dabas teritoriju kadastra informācijā ir norādīts, ka dabas liegumu ietekmē tās aizaugšana ar krūmiem, līdz ar to aktuāli ir īstenot pļavu aizsardzības pasākumus (pļaušanu, ganīšanu). Dabas aizsardzības plānā atzīmēts, ka pašlaik antropogēnā slodze uz teritoriju nav liela. Dabas aizsardzības plānā netiek paredzēta taku u.c. tūrisma infrastruktūras izveide (izņemot ugunsкура vietu pie Pantenes), taču tūrisma infrastruktūras izveide liegumā ir pieļaujama, saskaņojot ar Dabas aizsardzības pārvaldi un ņemot vērā sugu un biotopu ekspertu atzinumus.

Dabas liegums „Vidusburtņieks”

Dibināšanas mērķis: saglabāt „Vidusburtņieka” bioloģisko, ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību, atjaunot palienu pļavu hidroloģisko režīmu un sabalansēt teritorijas un teritorijas ekonomiskās un dabas aizsardzības intereses.

Dabas vērtības: Sastopami vērtīgi ozolu-apšu-priežu meži, ozolu meži un priežu-egļu meži, kā arī vecupes. Konstatētas retas bezmugurkaulnieku sugas.

Dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts laika periodam no 2006. līdz 2016.gadam. Plānā kā dabas lieguma augsto dabas aizsardzības vērtību nosaka tas, ka liela daļa tajā sastopamo biotopu ir dabiski un cilvēka darbības maz ietekmēti, tāpēc tie kalpo kā dzīvotnes Latvijas un Eiropas mērogā apdraudētām augu un dzīvnieku sugām, piemēram, Sibīrijas skalbe, mānīgā knīdija, ķikuts, grieze, lapkoku praulgrauzis u.c. Teritorijai piemīt arī ainaviskas vērtības: Košķeles drumlins, Burtņieka līdzenuma ainava ar ezeru un tā seno palienu un Lukstiņu pļavu. Daudzviet teritorijā sastopami savrup augoši lielu dimensiju bioloģiski veci koki, pārsvarā ozoli, liepas un gobas. Daļa no tiem atbilst aizsargājamu koku – dižkoku kritērijiem. Plānā minēti vairāki teritoriju ietekmējošie faktori: monokultūru un jaunaudžu izveidošanās mežos mežsaimnieciskās darbības rezultātā, pļavu vērtības negatīvi ietekmē saimnieciskās darbības pārtraukšana, meliorācija un invazīvās sugu izplatība, nelielās platībās Sedas piekrastes pļavās ir izveidojušās Sosnovska latvāņa audzes, kas konkrētajā vietā degradē pļavu veģetāciju un pastarpināti ietekmē arī faunu, pastāv Sosnovska latvāņa izplatības pa Sedas upi iespēja. Dabas liegumā ir plānoti sugu, biotopu un ainavu aizsardzības, kā arī ar tūrisma un rekreācijas infrastruktūras attīstību saistīti pasākumi: tūrisma taku pa esošajiem ceļiem ierīkošana, skatu torņu izbūve, esošo autostāvvietu labiekārtošana, informācijas zīmju un stendu uzstādīšana un citi.

Ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis „Jeru alas”

Šis dabas piemineklis atrodas Jeru pagastā Rūjas krastā lejpus Imantas dzirnavām. Tās ir lielākās klintis Burtņieka ezera baseinā. Smilšakmens klintīs atrodas 7 m gara ala. Alu un klintis izveidojuši spēcīgi avoti.¹³ Dabas pieminekļa robežas nosaka MK noteikumu Nr.175 „Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem” (17.04.2001.). Dabas pieminekļa aizsardzības un izmantošanas prasības nosaka 2010.gada 16.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Mikroliegumi

Atsevišķu aizsargājamu biotopu, kā arī sugu dzīvotņu vai atradņu aizsardzībai nelielām bioloģiski vērtīgām teritorijām novadā ir noteikts mikroliegumu statuss. Saskaņā ar VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un

¹² LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 2007.gada 20.februāra rīkojums Nr.91.

¹³ www.vgd.gov.lv. Valsts ģeoloģijas dienesta datu (teritorijas plānojuma izstrādes laikā iestāde ir iekļauta VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģija centrs”) bāze “Latvijas aizsargājami ģeoloģiskie pieminekļi”.

meteoroloģija centrs” datu bāzes „Īpaši aizsargājamo sugu un biotopu mikroliegumi” iekļauto informāciju Rūjienas novadā ir 3 mikroliegumi meža biotopu aizsardzībai: 1 - Jeru pagastā, 2 - Lodes pagastā.

5.tabula. Mikroliegumi Rūjienas novadā¹⁴

Avots: datu bāze "Īpaši aizsargājamo sugu un biotopu mikroliegumi", VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs", administratīvais iedalījums un mežniecība precizēta atbilstoši spēkā esošajam normatīvo aktu regulējumam

Kods*	Atrašanās vieta	Virsmēžniecība	Īpašums	Kvartāls	Nogabali	Platība, ha
<u>499</u>	Jeru pagasts	VMD Ziemeļvidzemes virsmēžniecība	AS "Latvijas valsts meži"	351. 365.	10-13., 22. 16., 17.	Nav uzrādīta
<u>794</u>	Lodes pagasts	VMD Ziemeļvidzemes virsmēžniecība	AS "Latvijas valsts meži"	41.	9., 16.	3,3
<u>795</u>	Lodes pagasts	VMD Ziemeļvidzemes virsmēžniecība	AS "Latvijas valsts meži"	41.	19.	0,7

* - kods datu bāzē "Īpaši aizsargājamo sugu un biotopu mikroliegumi", VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs"

Aizsargājамie koki - dižkoki un dižakmeņi

Atbilstoši Valsts mežu dienesta realizētā projekta „Neapzinātais kultūras mantojums kopējā dabas un kultūras telpā” un VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” informācijai Rūjienas novadā teritorijā ir apzināti 85 dižkoki, kuri atbilst MK noteikumos Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (16.03.2010.) 38.2.apakšpunktam un 2.pielikumā noteiktajām sugām un izmēriem. Bez tam novadā ir izdalīti 18 potenciālie dižkoki, kuri teritorijas plānojuma darbības laikā iespējams varētu sasniegt dižkokiem noteiktos kritērijus. Dabas pieminekļu - aizsargājamo koku (dižkoku) teritorija ir noteikta ap kokiem vainagu projekcijas platībā, kā arī 10m platā joslā no tā.

Apkopojot Valsts mežu dienesta realizētā projekta „Neapzinātais kultūras mantojums kopējā dabas un kultūras telpā” datus, Dabas aizsardzības pārvaldes sniegto informāciju par pētījumu „Valmieras rajona dižakmeņu izpētes projektu” (Rīga, 2008, Latvijas Petroglifu centrs) un Rūjienas novadā pieejamo informāciju no Gunāra Ziema materiāla „Rūjienas novads”(1999.), novadā ir konstatēti 17 dižakmeņi, kuri noteikti atbilstoši MK noteikumu Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (16.03.2010.) nosacījumiem. Saskaņā ar minēto noteikumu 38.1.apakšpunktu dižakmeņi ir laukakmeņi, kuru virszemes tilpums ir 10 un vairāk kubikmetru, kā arī 10m plata josla ap tiem.

Dižkoki un dižakmeņi ir arī citi novadā esošie koki un akmeņi, kuri nav identificēti šajā nodaļā iepriekšminētajos avotos, ja tie atbilst 2010. gada 16. marta Ministru kabineta noteikumos Nr.264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” noteiktajiem kritērijiem.

Teritorijas plānojuma paskaidrojuma rakstam pielikumā ir pievienoti dižkoku, potenciālo dižkoku un dižakmeņu saraksti.

Vietējas nozīmes parki

Rūjienas novada teritorijā atrodas šādas parku teritorijas, kas tiek izmantotas rekreācijas vajadzībām: Ternejas parks, Vidusskolas parks, Centra skvērs, Kalna un laika skvērs (Rūjienā); Arakstes muižas parks, bijušās Lodes muižas parks (Lodes pagastā); Virķēnu muižas parks (Vilpulkas pagastā); Jeru muižas kompleksa parks, no jauna ierīkots Jeru skolas dendroloģiskais parks -Endzeles parka turpinājums, Palpusu muižas parks un Oleru parks (Jeru pagastā). Pašvaldības rīcībā nav šādas informācija par saistošajiem noteikumiem, ar kuriem būtu nodibinātas vietējas nozīmes īpaši aizsargājamas dabas teritorijas - dabas pieminekļi. Parki plānojumā III.„Grafiskajā daļā” kartēs attēloti kā apstādījumu teritorijas (DA) vai dabas teritorijas (DP) un pilsētas un ciemu kartēs papildus apzīmēti arī kā objekti ar piktogrammu.

Novada dabas pieminekļi un parki, vienlaikus ar citiem dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma objektiem, ir novada rekreācijas, tūrisma, un sabiedrības izglītošanas resursi.

¹⁴ Avots: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģija centrs" datu bāze "Īpaši aizsargājamo sugu un biotopu mikroliegumi".

6.7. Derīgie izrakteņi

3.3.1. Būvmateriālu un kūdras resursi

Novads nav pārāk bagāts ar derīgajiem izrakteņiem. To nosaka teritorijas ģeoloģiskā uzbūve un apstākļi. Novadā sastopamie derīgie izrakteņi ir smilts, smilts-grants, saldūdens kaļķi un kūdra.

Novada ceļu infrastruktūras attīstībai ir svarīgi, lai ceļu remontdarbiem vai pārbūvei novada teritorijā, kā arī cita veida būvdarbiem būtu pieejama smilts un smilts-grants ieguve. Novadā ir šie zemes dziļu resursi. Latvijas derīgo izrakteņu reģistrā Rūjienas novada teritorijā pavisam ir reģistrētas 12 būvmateriālu atradnes (smilts, smilts-grants, saldūdens kaļķu ieguvei), kūdras – 1 atradne („Rūjas purvs”). Atradņu saraksts un informācija par to krājumiem sniegta teritorijas plānojuma paskaidrojuma raksta pielikumā. Izpētītajās atradnēs novadā ir 558,54 tūkst. m³ A kategorijas un 900,00 tūkst. m³ smilts, 19,40 tūkst. m³ A kategorijas smilts-grants, 129,50 tūkst. m³ A kategorijas smilts, smilts-grants un 30,99 tūkst. m³ A kategorijas saldūdens kaļķu krājumi. Tie ir pietiekami, lai teritorijas plānojuma darbības laikā nodrošinātu novada pieprasījumu pēc derīgajiem izrakteņiem.

Teritorijas plānojuma izstrādes laikā būvmateriālu atradnēs derīgo izrakteņu ieguve nenotiek. Regulāra kūdras ieguve tiek veikta vienīgajā kūdras atradnē „Rūjas purvs”, kura atrodas Vilpulkas un Jeru pagastā. Licenci (Nr.8/216) kūdras ieguvei šajā atradnē līdz 2026. gada janvārim ir saņēmusi SIA „Ēnavas”. Kūdras ieguves apjoms laika periodā no 2005. līdz 2009.gadam ir no 1700 līdz 2670 tonnas gadā, 2010.gadā mazāks – 620 tonnas. Kūdra tiek izmantota lauksaimniecībā. Atbilstoši valsts derīgo izrakteņu 2010. gada krājumu bilances informācijai atradnē „Rūjas purvs” 2011.gada 01.janvārī atradnē ir 542,4tūkst.m³ A kategorijas un 4700 tūkst.m³ N kategorijas kūdras krājumi¹⁵. Ievērojot to, ka lielākā daļa atradņu ir pētītas un to krājumi jau apzināti, jaunas derīgo izrakteņu ieguves ekspluatācijas uzsākšanai pirmkārt ir jāizskata iespēja izmantot jau esošās izpētītās atradnes. Tajos gadījumos, ja nepieciešams nodrošināt vietējās vajadzības un samazināt transportēšanas izmaksas, ir atbilstoši LR likumā „Par zemes dziļēm” un saistībā ar šo likumu izdotajiem normatīvajiem aktu nosacījumiem jāveic jaunu atradņu ģeoloģiskā izpēte un jāsaņem derīgo izrakteņu ieguves licence.

3.3.2. Pazemes ūdeņi, to ieguve un izmantošana

Atbilstoši Latvijas teritorijas iedalījumam pazemes ūdensobjektos,¹⁶ Rūjienas novads atrodas divos pazemes ūdensobjektos D5 un P. Pazemes ūdeņi ir valsts nozīmes zemes dziļu resurss.¹⁷ Pazemes ūdeņi novadā barojas no nokrišņiem, kas izfiltrējas caur aerācijas zonu un pārtek no augstāk iegulošiem ūdens horizontiem uz zemākiem. Aktīvās ūdens apmaiņas zona, kurā atrodas saldūdens horizonti, novadā ir 115-180m bieza. Barošanās apjomi, kā arī pazemes ūdeņu aizsargātība pret piesārņojuma infiltrāciju no virszemes, ir atkarīga no izplatītākajiem nogulumiem un to filtrācijas īpašībām. Rūjienas novada teritorija pēc pazemes ūdeņu dabiskās aizsargātības lielākajā tās daļā tiek vērtēta kā zona ar vidēju piesārņojuma risku, jo tajā pārsvarā atrodas artēzisko ūdeņu tranzīta zonas. Nelielās teritorijās - uz ziemeļiem no Burtņieku ezera Jeru un Vilpulkas pagastos, kā arī Lodes pagasta dienvidu daļā ir artēzisko ūdeņu augšupejošas plūsmas apgabali, kas nosaka pazemes ūdeņu zemu piesārņojuma risku.¹⁸

Gaujas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā 2010.-2015.gadam (2009.), balstoties uz ilggadīgiem novērojumu datiem par pazemes ūdens līmeņiem, novērtēts, ka pazemes ūdensobjektu D5 un P kvantitatīvais stāvoklis ir labs. Tas nozīmē, ka pazemes ūdeņu ieguves apjoms nepārsniedz pieejamos pazemes ūdens resursus, pazemes ūdeņu līmeņa maiņas netraucē sasniegt noteiktos vides kvalitātes mērķus ar pazemes ūdensobjektiem saistītajos virszemes ūdensobjektos un nerada intrūzijas vai pazemes ūdeņu plūsmas maiņas draudus. Jāatzīmē gan, ka Rūjienas ūdensgūtnes apkārtnē pastāv lokāla depresijas piltuve, bet tās laukums ir neliels, ūdens horizonta līmeņa pazeminājums ir tikai 5-10m, kas kopumā neietekmē pazemes ūdensobjektu kvantitatīvo stāvokli.

Saskaņā ar VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” sniegto informāciju¹⁹ novadā ir 48 ūdensapgādes urbumi, to saraksts, t.sk. datu bāzē „Latvijas derīgo izrakteņu atradņu kadastrs” iekļautā pazemes ūdens atradnes „Rūjiēna” urbumi, no kuriem tiek nodrošināta Rūjienas pilsētas centralizētā

¹⁵ Derīgo izrakteņu (būvmateriālu izejvielu, kūdras un dziedniecības dūņu) krājumu bilance par 2010. gadu. Rīga: VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”, 2011.

¹⁶ Artēziskā baseina daļas, kas ir hidrauliski izolētas viena no otras.

¹⁷ LR likums “Par zemes dziļēm”, 02.05.1996., ar grozījumiem, 01.01.2011. redakcija.

¹⁸ Ziņojums par virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību 2010. gadā. Rīga: VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”, 2011. un Gaujas baseina apgabala apsaimniekošanas plāns. Pilnā versija. 3.pielikums. Rīga: VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”, 2009.

¹⁹ VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” 01.06.2011. vēstule Nr.4-6/778.

ūdensapgāde, ir iekļauts teritorijas plānojuma paskaidrojuma raksta pielikumā. Regulārā ūdens ieguvē ir iesaistīti 11 urbumi. Pavisam novadā 2010.gadā ir 25 darbojošies ūdensapgādes urbumi, pārējos pazemes ūdeņi tiek iegūti nelielos apjomos vai neregulāri. Novadā ir 14 urbumi, par kuru izmantošanu nav informācijas, netiek izmantoti - 5 urbumi, 1 - piemests. Teritorijas plānojuma ieviešanas laikā ir nepieciešams precizēt informāciju par šo urbumu turpmāko izmantošanas nepieciešamību. Lai novērstu pazemes ūdeņu piesārņošanu, ir jāveic to urbumu tamponēšana, kurus ir plānots slēgt. Īstenojot Rūjienas un Vilpulkas ūdenssaimniecības projektu, pēdējos gados ir veikta 7 urbumu tamponēšana.

Centralizētai ūdensapgādei novadā tiek izmantoti Arukilas, Arukilas - Burtnieku un Pērnavas horizontu artēziskie ūdeņi. Pazemes ūdens atradnes „Rūjiena” akceptētie saldūdens krājumi (Arukilas, Arukilas - Burtnieku horizonts) 2011.gada 1.janvārī ir 432 m³/dienn.²⁰ Pazemes ūdeņu ieguve pēdējos piecos gados ir stabilizējušies un ir aptuveni 140 tūkst. m³/gadā. Lielākie ūdens ieguves apjomi ir Rūjienā un Jeru pagastā, kas atbilstoši veido 45 - 50% un 33 - 36% no kopējiem apjomiem.

6.tabula. Ūdens ieguves apjomi un ieguves vietu skaits Rūjienas novadā 2006.- 2010.gads²¹

Gads	Ūdens ņemšana no dabīgiem avotiem, tūkst. m ³ /gadā					Citi
	ņemts svaigais ūdens				Pazemes	
	Kopā	Vietu skaits	t.sk. izmērīts	Virszemes		
2010.	139,128	11	139,128	0,0	139,128	0,0
2009.	134,408	9	134,408	0,0	134,408	0,0
2008.	142,786	11	142,786	6,170	136,616	0,0
2007.	142,452	nav datu	142,452	0,0	0,0	142,5
2006.	156,075	nav datu	155,345	0,0	0,0	156,075

Iegūtais pazemes ūdens gan Rūjienā, gan arī pagastos galvenokārt tiek izmantots komunālajām un sadzīves vajadzībām - pēdējos divos gados 80-85% no kopējā apjoma (7.tabula).

7.tabula. Ūdens izmantošana Rūjienas novadā 2006. - 2010.gads²²

Gads	Ūdens izmantošana, tūkst. m ³ /gadā				
	Kopā	tai skaitā		Atgriezeniskās sistēmās	Ūdeņu zudumi
		ražošanas vajadzībām	komunālajām un sadzīves vajadzībām		
2010.	126,271	23,12	103,151	0	12,854
2009.	126,407	16,31	110,097	0	7,996
Gads	Ūdens izmantošana, tūkst. m ³ /gadā				
	Kopā	tai skaitā		Atgriezeniskās sistēmās	Ūdeņu zudumi
		ražošanas vajadzībām	komunālajām un sadzīves vajadzībām		
2008.	136,201	22,455	113,746	2,4	6,785
2007.	105,31	0,41	104,9	0	0
2006.	152,75	2,28	150,47	0	26,33

Ipiķu, Lodes un Vilpulkas pagastā sadzīves vajadzībām tiek izmantots viss iegūtais pazemes ūdens. Ražošanas vajadzībām neliela daļa iegūtā ūdens tiek izlietota Rūjienā un Jeru pagastā.

Nozīmīgākais ūdens apgādes komunālo pakalpojumu sniedzējs novadā ir SIA „Rūjienas siltums”, kurš iegūst lielāko ūdens daudzumu un apkalpo Rūjienas pilsētu un pagastu ciemus - Lodi, Ipiķus, Vilpulku, Virķēnus un Endzeli. Pazemes ūdeņus pansionāta iemītnieku vajadzībām iegūst un izmanto VSA „Vidzeme” filiāle „Rūja” Jeru pagastā. Ražošanas un sadzīves vajadzībām ūdeņi izlieto SIA „Rūjienas saldējums”, SIA „Garants”, vairākas fermas un citi uzņēmumi. Ievērojot to, ka lielākais ūdens patēriņš novadā ir komunālajām vajadzībām, turpmāk novada attīstībā ir svarīgi nodrošināt kvalitatīva dzeramā ūdens sagatavošanu iedzīvotāju patēriņam.

3.4. Ainavas

Rūjienas novads ietilpst Ziemeļvidzemes ainavzemē. Tā pieder pārejas apgabalam starp augstieņu, līdzenumu un ieleju ainavzemēm. Ziemeļvidzemes ainavzemē ietilpst vairāki ainavapvidi. Rūjienas novads pieder Burtnieku drumlinu āru apvidum. Visa Rūjienas novada teritorija atrodas Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorijā. Tā

²⁰ Pazemes ūdeņu krājumu bilance 2010. gads. Rīga: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs", 2011.

²¹ Avots: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" datu bāze "Valsts statistiskais pārskats Nr.2-ūdens".

²² Avots: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" datu bāze "Valsts statistiskais pārskats Nr.2-ūdens".

ir vienīgā šāda veida un tik plaša īpaši aizsargājamā dabas teritorija Latvijā, kurā starptautiski nozīmīgas dabas un ainaviskās vērtības tiek saglabātas nodrošinot ilgtspējīgu sociālo un ekonomisko attīstību.²³ Ainaviskās izteiksmības un daudzveidības ziņā vērtīgākā ir novada DR daļa, kas aptverta ainavu aizsardzības zonā, šeit atrodas arī Natura 2000 - Eiropas nozīmes aizsargājamas dabas teritorijas (dabas liegumi): „Oleru purvs”, „Rūjas palieni” un „Vidusburtnieks”. Pēdējie 2 liegumi Rūjienas novadā atrodas tikai daļēji un turpinās Burtnieku un Mazsalacas novados. Dabas liegumu jeb kodolzonās tiek nodrošināta dabiska, cilvēka nepārveidota vai mazpārveidota dabas kompleksa ainava, saglabājot tos kā raksturīgus dabiskās vides paraugus. Dabas liegumu zonas aizņem 18440ha 4% no kopējās novada teritorijas. Ainavu aizsardzības zona aizņem 8475,5ha 24% no kopējās novada teritorijas. Tā pilda arī dabas liegumu teritoriju aizsargjoslas funkcijas. Neitrālās zona ir tautsaimniecībā intensīvi izmantojamas platības, apdzīvotās vietas, ceļu tīkli. Tās platība ir 26781,7ha 76% no kopējās teritorijas. AEP uz dabas un ainavas vērtību pamata ir izdalītas atsevišķas nozīmīgas teritorijas Rūjienas novadā (1.attēls).

Ziemeļu purvu - Sedas mežu un mitrāju biocentru koridors

Koridoru veido liela priežu un mistrotu audžu meža masīva ainava un mozaikveida ainava ar mežu masīviem un augstajiem purviem. Koridora platums (10-20km), attālums starp bioloģiski augstvērtīgajiem meža nogabaliem (10-15km). Ainavas estētiskā vērtība un ainavas vizuālais jutīgums kopumā zems, jo tai nav raksturīgi atklāti panorāmas skati. Augsta estētiskā vērtība ir augsto purvu ar lāmu un akaču kompleksiem ainavām. Ziemeļu purvu-Sedas koridora buferzonu veido meža masīva ainava ar lauksaimniecības zemju plankumiem. Koridora ziemeļu daļā dominē mozaikveida ainava ar lieliem purvu un mežu masīviem. Nozīmīgs buferzonas ainavas elements ir Sedas un Rūjas palieņu pļavas. Buferzonumežu un pļavu ainavai nepiemīt augsts vizuālais jutīgums, jo tās ir grūti sasniedzamas. Augsta estētiskā vērtība ir Rūjas palieņu pļavām.

Koņu mozaikveida ainava

Ainavas struktūru nosaka drumlinu lauks, kur reljefa paaugstinājumos ir izvietojusies lauksaimniecībā izmantojamās zemes - tīrumi un Ērgemes pauguraine ar Latvijas paugurainēm raksturīgo mozaikveida zemes izmantošanas struktūru. Vizuāli pievilcīga ainava. Ceļu novietojums reljefa pacēlumos nodrošina augstu ainavas pārskatāmību. Ainavas vizuālo vērtību samazina lauksaimniecības zemju un ceļu malu aizaugšana ar krūmiem.

Rūjienas kultūrainava

Ainavas struktūru nosaka drumlinu reljefs. Vēsturiski ilgā laika periodā ir izveidojusies un saglabājusies lauksaimniecības zemju ainava ar nelieliem meža un viensētu plankumiem. Ainava bagāta ar kultūrainavas elementiem. Harmoniska ainava ar ļoti augstu estētisko vērtību, kas saistīta ar daudziem skatu punktiem, kas izvietojusies uz drumlinu mugurām, no kuriem paveras skats uz apkārtējo ainavu. Skatu perspektīvas, kas paveras no skatu punktiem Rūjienas apkārtnē ir ar tālām skatu perspektīvām. Ainavas dominantes - atsevišķi koki, sakoptas viensētas, viļņotais reljefs un alejas. Ainavu izmērus un formu nosaka drumlinu un starp tiem esošo ieplaku mija. Pauguru augšdaļu aizņem augstvērtīgas lauksaimniecības zemes ar viensētām, ap tiem esošajiem stādījumiem un ceļiem, kamēr starppauguru nereti pārpuvotajās ieplakās izvietojusies ganības, krūmāji, mežu puduri un purviņi. Veicot meliorācijas darbus ainavas bieži tikušas ievērojami vienkāršotas un bieži zaudējušas vides daudzveidībai nozīmīgas elementus.

Viena no galvenajām vērtībām ir **Rūjas palienes ainava**. Tā ir būtiski izmainījusies, jo daļa no plašās Rūjienas palienes laika gaitā tikusi pārveidota par zivju dīķiem, blakus esošais purvs noraksts un meliorētas palieņu pļavas. Vēlāk aktīvā saimnieciskā darbība pārtraukta, kā rezultātā ir palielinājušās ar mežiem kļātās platības (izveidojusies upes ielejas ainavu fragmentējoši mežu puduri un krūmāji - dominē bērzu un jauktu koku niedrāji). Tādēļ būtiska ir Rūjas upes ielejai raksturīgās atklātās ainavas ar atsevišķiem mežu un krūmāju puduriem saglabāšana un atjaunošana upes un vecupju krastos, ko arī paredz ZBR teritorijas apsaimniekošanas mērķi.

Ainavas bioloģiskās daudzveidības priekšnosacījums ir ainavas mozaikveida struktūra. Vienlaidus intensīvi izmantotās lauksaimniecības zemēs nav novērojama sevišķi augsta bioloģiskā daudzveidība. Augstāka bioloģiskā daudzveidība ir drumlinu pazeminājuma pļavās, no kurām atsevišķas atbilst bioloģiski augstvērtīgo zālāju prasībām. No ainavas estētiskā novērtējuma aspekta ceļu novietojums reljefa pacēlumos nodrošina augstu ainavas pārskatāmību. Līdz ar to ainava ir ļoti jutīga un jebkuras izmaiņas ceļu tiešā tuvumā var būtiski ietekmēt ainavas vizuālo kvalitāti. Ainavu skatot no kultūrvēsturiskā aspekta ir skaidrs, ka tā vēsturiskajā gaitā ir būtiski pārveidojusies. Drumlinu ainavas kultūrvēsturiskā vērtība ir tieši šim tipam raksturīgā zemes izmantošanas struktūra, tas ir, drumlinu muguras ir labi iekultivētas, bet pazeminājumos atrodas pļavas un mežu puduri, reljefa paaugstinājumos atrodas viensētas, turklāt nozīmīgi kultūrvēsturiskās ainavas elementi ir ceļi ar alejām, kas vijas cauri. Kultūrvēsturiskās ainavas vērtību nosaka arī cik daudz un kādi kultūrvēsturiskie objekti ir saglabājušies konkrētajā teritorijā, to uzskaitījums un apraksts sniegts nodaļā „Kultūras pieminekļi”.

²³ <http://www.daba.gov.lv>, dabas aizsardzības pārvaldes datu bāzes.

Ainavas sociālekonomiskā nozīme galvenokārt ir saistīta ar lauksaimniecisko zemju izmantošanas intensifikāciju. Te veidojas sakarība, jo lielāka lauksaimniecisko zemju intensifikācija, t.sk. rapšu audzēšana, kas saistīta ar biodegvielas ražošanas pieaugumu, jo lielāka barības vielu noplūde ūdensobjektos, rezultātā notiek gan pašu ūdensobjektu aizaugšana, gan drumlinu pazeminājumu pļavu aizaugšana ar krūmiem, kā rezultātā samazinās iepriekšminētās ainavas estētiskās, bioloģiskās un kultūrvēsturiskās vērtības.

Ainavu vai ainavu elementu pašreizējais aizsardzības režīms un tā ietekme uz ainavu izmantošanu un apsaimniekošanu atsevišķos gadījumos varbūt nepietiekama, lai nodrošinātu labāko ainavas izmantošanas veidu.²⁴

3.5. Kultūras pieminekļi

Valsts aizsargājami kultūras pieminekļi

Novada teritorijā atrodas 18 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi²⁵: arhitektūras pieminekļi - Arakstes muižas klēts un stālji, Rūjienas luterāņu baznīca, arheoloģijas pieminekļi – Rūjienas viduslaiku pils, Ručaku senkapi, Kalnalammiku apmetne un upurakmens, kā arī vēl citi 10 pieminekļi (pārsvarā senkapi) un vēstures piemineklis - Gleznotāja A.Alkšņa dzīves vieta. Teritorijas plānojuma paskaidrojuma rakstam pielikumā ir pievienots kultūras pieminekļu saraksts. No Rūjienas novada kultūras pieminekļiem pašlaik kā sabiedriski nozīmīgi ir atzīmējami: Rūjienas Sv.Bērtuļa Evaņģēliski luteriskā baznīca, Rūjienas pilsdrupas un gleznotāja A.Alkšņa dzīves vieta. Pārējie kultūras pieminekļi ir nozīmīgi kā saglabājušās Latvijas vēstures liecības. Ap valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem, noteikta minimālā aizsardzības zona - pilsētā 100m, laukos 500m.

Pašvaldības aizsargājami kultūrvēsturiski nozīmīgie objekti un citi kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti

Novada teritorijā šī plānojuma izstrādes ietvaros noteikti 34 pašvaldības aizsargājami kultūrvēsturiski nozīmīgie objekti, to saraksts un foto fiksācijas ir iekļautas teritorijas plānojuma paskaidrojuma raksta pielikumā. Tie ir Rūjienas pienotava, Saviesīgās biedrības nams, Rūjienas pasts, Valdemāra ielas tilts, vairākas citas dzīvojamās un sabiedriskās ēkas Rūjienā, Oleru muiža un parks, Jeru muiža, Virķēnu muiža, Skudrītes kapu vārti-kapliča, Imantas ūdensdzirnavas, verstu stabi, krustakmeņi, Apsīšu rūnakmens, Pugu akmeņu krāvumi, Kraujiņu senkapi un J. Alkšņa piemiņas akmens. Novada līmenī ir svarīgas arī piemiņas zīmes un pieminekļi (9), kuri atspoguļo konkrētu vēsturiski norišu notikumu vietas novadā – piemiņas akmens politiski represētajiem, piemineklis „Sāpes un mīlestība” - veltīts 1941.gada 14.jūnijā uz Sibīriju izvestajiem un citi.

3.6. Vides kvalitāte

3.6.1. Gaisa kvalitāte

Gaisa kvalitāte novadā ir laba.²⁶ Regulāri gaisa kvalitātes mērījumi Rūjienas novadā netiek veikti. Taču, izvērtējot autotransporta intensitāti un stacionāro objektu radīto izmešu apjomus salīdzinājumā ar Latvijas pilsētu pašvaldībām, kurās gaisa kvalitāte tiek kontrolēta, var secināt, ka novada gaisa piesārņojuma avotu ietekme uz gaisa kvalitāti ir nenozīmīga.

Novads atrodas nomaļus no galvenajām transporta maģistrālēm. Autotransporta intensitāte t.sk. Rūjienā un citās apdzīvotās vietās ir zema. Autotransporta radītajās emisijās piesārņojošas vielas ir slāpekļa oksīdi, putekļi un oglekļa monoksīds.

Novadā ir 16 uzņēmumi, kuri pēdējos divos gados 2009. un 2010.gadā iesniedz valsts statistisko pārskatu "2Gaiiss" par piesārņojošo vielu izmešiem atmosfēras gaisā. Dati par piesārņojošo vielu apjomu no stacionārajiem avotiem ir apkopot 8.tabulā.

8.tabula. Piesārņojošo vielu daudzumi Rūjienas novada stacionāro avotu izmešos 2006.-2010.gadam²⁷

Gads	Piesārņojošo vielu daudzumi, t/gadā				
	slāpekļa oksīdi (NO _x)	oglekļa oksīds (CO)	oglekļa dioksīds (CO ₂)	cietās izkliedētās daļiņas (PM ₁₀)	sēra dioksīds (SO ₂)
2010.	8,36	27,79	1969,72	5,78	5,17
2009.	9,17	41,60	2158,19	6,91	4,60
2008.	12,19	34,83	3324,06	13,93	5,92
2007.	13,85	47,30	1415,80	12,52	7,52

²⁴ Priekšlikumi ainavas izmantošanai un sakārtošanai sniegti: <http://www.daba.gov.lv>, ZBR, AEP, Ainavu pasēs.

²⁵ Saskaņā ar pieminekļu sarakstu, apstiprināts 29.10.1998. ar LR Kultūras ministrijas rīkojumu Nr. 128.

²⁶ Gaisa kvalitātes normatīvus nosaka 2009. gada 11. marta noteikumi Nr. 1290 "Noteikumi par gaisa kvalitāti".

²⁷ Avots: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" datu bāze "Valsts statistiskais pārskats Nr.2Gaiiss".

Gads	Piesārņojošo vielu daudzumi, t/gadā				
	slāpekļa oksīdi (NOx)	oglekļa oksīds (CO)	oglekļa dioksīds (CO ₂)	cietās izkliedētās daļiņas (PM ₁₀)	sēra dioksīds (SO ₂)
2006.	10,03	47,84	1694,25	20,20	7,99

Stacionārie piesārņojuma avoti novadā ir SIA „Rūjienas siltums”, Rūjienas novada pašvaldības, bijušās Rūjienas slimnīcas, Rūjienas vidusskolas, SIA „Rūjienas saldējums” un citu uzņēmumu katlu mājas un apkures katli, kā arī SIA „East West Transīt”, SIA „Voer” degvielas uzpildes stacijas, SIA „Silviko” un SIA „Garants” ražotnes, LPKS „Daiva” kalte un citi. Kā kurināmais katlu mājās pārsvarā tiek izmantota malka vai šķelda. Novadā gan ir vēl vairāki apkures katli (LPKS „Daiva”, pašvaldības, SIA „Rūjienas siltums”, VSAC „Vidzeme” filiālē „Rūja” u.c.), kuros kā kurināmo pilnībā vai daļēji izmanto dīzeļdegvielu un ogles, kas sadegšanas procesā rada sēra dioksīda izmešus gaisā. Taču kopumā stacionāro avotu ietekme uz gaisa kvalitāti novadā ir neliela.

Vides kvalitātes uzlabošanai novadā turpmāk ieteicams pakāpeniski nomainīt dīzeļdegvielu un ogles ar alternatīviem kurināmā veidiem.

3.6.2. Trokšņa līmenis

Transporta un ražošanas un radītie trokšņa līmeņi novadā ir zemi. Trokšņa līmeņu mērījumi pašvaldības teritorijā netiek veikti. Taču, salīdzinot transporta intensitātes, transporta infrastruktūras un nepārsniedz 2004.gada 13.jūlija Ministru kabineta noteikumos Nr.597 „Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” (13.07.2004.) noteiktos robežlielumus.

3.6.3. Virszemes ūdeņu kvalitāte

Virszemes ūdeņu kvalitātes prasības un vides kvalitātes mērķus nosaka LR „Ūdens apsaimniekošanas likums” (12.09.2002.) un saistībā ar to izdotie normatīvie akti. Līdz 2015.gada beigām visā Eiropas Savienībā, t.sk. Latvijā jānodrošina labs virszemes ūdeņu ekoloģiskais stāvoklis, pazemes ūdens kvantitāte un kvalitāte. Šo mērķu sasniegšanai izstrādā un ievieš pasākumu programmas.²⁸ Rūjienas novada ūdeņiem noteiktie vides kvalitātes mērķi un pasākumu programmas ir iekļautas Gaujas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā 2010.-2015. gadam (2009.).

Rūjienas novada virszemes ūdensobjektu ekoloģiskā kvalitātes aktuālākais vērtējums ir veikts Gaujas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plāna izstrādes ietvaros (LVĢMC, 2009.). Informācija par šo vērtējumu, tāpat arī ūdens kvalitāti ietekmējošiem faktoriem un 2015.gadā sasniedzamo ūdensobjektu kvalitāti (vides kvalitātes mērķiem) ir apkopota 9.tabulā.

9.tabula. *Ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitātes novērtējums, to ietekmējošie faktori un vides kvalitātes mērķi*²⁹

Kods	Ūdensobjekta nosaukums	Ekoloģiskā kvalitāte, 2009.g	Ķīmiskais stāvoklis, 2009.	Kvalitāti ietekmējošie būtiskākie faktori	Riska ūdensobjekts, MK noteikumi Nr. 418, 31.0.2011.	2015.gadā sasniedzamā ekoloģiskā kvalitāte
G310	Rūja	Laba	Labs	-	Nav	Laba
G312	Rūja	Vidēja	Labs	Punktveida piesārņojums pārrobežu slodze, plūdu risks	Ir	Laba
G307	Ramata	Laba	Labs	-	Nav	Laba
G316	Seda	Laba	Labs	-	Nav	Laba

Rūjas (G310), Sedas un Ramatas virszemes ūdensobjektu ekoloģiskā kvalitāte ir laba, bet Rūjas (G312) - vidēja, ko nosaka pārrobežu ietekme un paaugstināts kopējā slāpekļa līmenis ūdeņos. Gaujas upju baseina apgabala ūdeņu ķīmiskā kvalitāte, tostarp, Rūjienas novadā, vērtējot pēc prioritāro un bīstamo vielu koncentrācijām virszemes ūdeņos, ir laba. Atbilstoši valsts statistikā pārskata „2Ūdens” informācijai Rūjienas novada teritorijā netiek novadītas prioritārās un bīstamās vielas.³⁰ Rūjas upe augštece (VŪO G312) Latvijas teritorijā saskaņā ar 2011.gada 31.maija Ministru kabineta noteikumos Nr.418 „Noteikumi par riska ūdensobjektiem” (31.05.2011.)

²⁸ Programmu izstrādi nosaka MK 25.06.2009. noteikumi Nr.646 „Noteikumi par upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem un pasākumu programmām”.

²⁹ Avots: Gaujas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.- 2015. gadam, LVĢMC, 2009.

³⁰ Noteiktas 2002.gada 12.marta noteikumu Nr.118 „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” 1.pielikumā.

noteikto ir ūdensobjekts, kuram ir risks 2015.gadā nesasnēgt vides kvalitātes mērķi „laba ekoloģiskā kvalitāte”. Tādēļ, lietojot vai apsaimniekojot ūdens resursus šajā ūdensobjektā un tā tiešajā sateces baseinā tas veicams tā, lai novērstu vai mazinātu iespējamo negatīvo ietekmi uz šo ūdensobjektu un pakāpeniski uzlabotu tā stāvokli, ievērojot normatīvajos aktos noteiktās prasības un nodrošinot arī pārrobežu sadarbību ar Igauniju attiecībā uz biogēno vielu noteces mazināšanu upju augštecē no Igaunijas teritorijas.

Rūjai (G310) kā prioritārajiem karpveidīgajiem zivju ūdeņiem nav konstatēti kvalitātes robežlielumu pārsniegumi.³¹ Savukārt Rūjai Rūjienā laika periodā līdz 2009.gadam peldvietu ūdeņu kvalitātes robežlielumi ir bijuši arī pārsniegti.³²

Virszemes ūdensobjektu kvalitātes mērķu sasniegšanai novadā ir svarīgi nodrošināt esošā stāvokļa nepasliktināšanu un notekūdeņu attīrīšanas ietaišu darbība efektivitātes uzlabošanu vai notekūdeņu atbilstošu attīrīšanu apdzīvotajās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000, pie kurām Rūjienas novadā pieder Rūjienas pilsēta.

3.6.4. Pazemes ūdeņu kvalitāte

Atbilstoši Gaujas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā 2010.-2015.gadam (2009.) iekļautajam vērtējumam pazemes ūdeņu ķīmiskā kvalitāte novadā ir laba. Centralizētai ūdensapgādei izmantoto Arukilas-Amatas kompleksa horizontu ūdeņi atbilst dzeramā ūdens nekaitīguma obligātajām prasībām,³³ izņemot paaugstinātu dzelzs un mangāna saturu, ko nosaka pazemes ūdeņu dabiskais sastāvs. Dzeramā ūdens kvalitātes nodrošināšanai Rūjienas ūdenssaimniecības projekta ietvaros Rūjienā Rīgas ielā 30 ir izbūvētas atdzelžošanas iekārtas.

Pazemes ūdeņu aizsargāšanai no virszemes piesārņojuma dzeramā ūdensapgādes urbumiem un ūdensgūtnēm ir noteiktas aizsargjoslas. Informācija par noteiktajām un aprēķinātajām dzeramā ūdens ieguves vietu aizsargjoslām sniegta teritorijas plānojuma paskaidrojuma raksta pielikumā, aizsargjoslas attēlotas grafiskajā daļā.

3.6.5. Notekūdeņu attīrīšana un paliekošais piesārņojums

Notekūdeņu savākšana centralizētājās notekūdeņu savākšanas sistēmās un attīrīšana Rūjienā, Lodē, Ipiķos, Endzelē (Jeru pagastā), VSAC „Vidzeme” filiālē „Rūja” (Jeru pagastā) un Vilpulkā tiek veikta bioloģiskajās attīrīšanas iekārtās. Pašvaldības NAI apsaimnieko SIA „Rūjienas siltums”.

Kopējais attīrītais un apkārtējā vidē novadītais notekūdeņu daudzums no 2006.-2010.gadam ir robežās no 98 līdz 143 tūkst.m³/gadā (10.tabula). 2010.gadā lielākā daļa 96% apkārtējā vidē novadīto ūdeņu atbilst Ministru kabineta noteikumos Nr.34 „Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” (22.01.2002.) noteiktajām kvalitātes prasībām, bet Jeru un Lodes NAI iekārtās pirms to rekonstrukcijas attīrīšana nav pietiekama. Teritorijas plānojuma izstrādes laikā 2011.gadā Jeros un Lodes ciemā tiek ieviesti ūdenssaimniecības projekti.

Novadā ir 6 notekūdeņu izplūdes virszemes ūdeņos: Rūjā (Rūjienā, Lodē un Jeros), Rūjas pietekā Pestavā (Vilpulkas NAI), grāvjos (NAI Endzelē - grāvis ietek Rūjā, vai grāvju sistēmās, NAI Ipiķos - grāvju sistēma, kura savienota ar Rūjas pieteku Pestavu). Privātmāju rajonos Rūjienā un daļā Lodes ciema no decentralizētās kanalizācijas sistēmas savāktie notekūdeņi savākti un transportēti uz attīrīšanu NAI. Vilpulkas pagasta Virķēnos attīrīšanas iekārtas nedarbojas (atrodas uz privātpašnieka zemes), notekūdeņi caur tām neattīrīti izplūst pļavā un tālāk ietek Virķītē, no tās - Rūjā. Teritorijas plānojuma ieviešanas laikā ir jārisina jautājums par notekūdeņu atbilstošu attīrīšanu Virķēnos.

Attīrītajos notekūdeņos paliekošo vielu daudzumi ir apkopti 11.tabulā. Galvenās vielas, kuras tiek novadītas apkārtējā vidē, ir komunālo notekūdeņu paliekošais piesārņojums: suspendētās vielas, slāpekļa un fosfora savienojumi. Ievērojot to, ka analīžu un uzskaites metožu precizitāte minētajā laika periodā ir bijusi atšķirīga, apkopotie dati nav tieši salīdzināmi.

³¹ Kvalitātes prasības nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.118 “Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”, vērtējums pēc Gaujas upes baseina apgabala apsaimniekošanas plāna (2009.) materiāliem.

³² Šī teritorijas plānojuma sagatavošanas laikā peldvietu kvalitātes prasības nosaka Ministru kabineta 2010.gada 06.jūlija noteikumos Nr.608 “Noteikumi par peldvietu ūdens monitoringu, kvalitātes nodrošināšanu un prasībām sabiedrības informēšanai”, vērtējums pēc Gaujas upes baseina apgabala apsaimniekošanas plāna (2009.) materiāliem.

³³ Nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.235 „Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība”(29.04.2003.).

10.tabula. *Apkārtējā vidē novadīto notekūdeņu daudzumi un to atbilstība normatīvo aktu prasībām*³⁴

Gads	Novadīšanas vietu skaits (izplūdes)	Kopā novadītie notekūdeņi, tūkst m ³ /gadā	tai skaitā				
			Ar att. norm. tīri	Ar att. norm. netīri	Bez att. norm. tīri vai norm. netīri	Lietus	Citi
2010.	9*	126,318	121,030	5,288	0,0	0,0	0,0
2009.	6	143,417	143,417	0	0,0	0,0	0,0
2008.	6	98,402	98,402	0	0,0	0,0	0,0
2007.	7	137,439	122,737	14,702	0,0	0,0	0,0
2006.	7	123,47	43,665	15,121	0,0	0,0	64,684

* iekļautas decentralizētās kanalizācijas sistēmas Rūjienā un Lodē, no kurām savāktie notekūdeņi tiek transportēti uz attīrīšanu NAI.

11.tabula. *Attīrītajos notekūdeņos paliekošo vielu daudzumi*³⁵

Gads	Vielu daudzumi, t/gadā								
	Piesārņ. dati	Suspendētās vielas	BSP ₅	ĶSP	Naftas produkti	SVAV	P _{kop.}	P-PO4	N _{kop.}
2010.	41,566	4,412	5,462	15,232	0,012	0,009	0,748	0,814	3,758
2009.	30,655	2,274	5,561	10,459	0,242	0,003	0,674	0,447	5,125
2008.	28,034	2,901	2,800	12,645	0,003	0,035	0,750	0,846	4,894
2007.	32,513	5,278	2,349	13,935	0,007	0,016	0,906	0,469	5,572
2006.	51,241	7,295	5,983	23,425	0,009	0,037	1,399	0,966	6,776

3.6.6. Atkritumu saimniecība

Rūjienas novads iekļaujas Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā. Atkritumu apsaimniekošana novadā tiek organizēta saskaņā ar Ziemeļvidzemes reģionālajā atkritumu apsaimniekošanas plānā 2006.-2013.gadam (apstiprināts ar Ministru kabineta 2006.gada 26.septembra rīkojumu Nr.797) iekļauto rīcības programmu. Lai organizētu un noteiktu atkritumu apsaimniekošanas kārtību novadā un veicinātu atkritumu apsaimniekošanu, t.sk. dalītu vākšanu un šķirošanu, Rūjienas novada dome 2010.gada 11.martā ir pieņēmusi saistošos noteikumus Nr.9 „Atkritumu apsaimniekošanas noteikumi Rūjienas novadā”. Tajos noteikts, ka visa Rūjienas novada administratīvā teritorija veido vienu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonu.

Rūjienā vidēji viens iedzīvotājs rada 1,2m³/gadā (vai 240kg/gadā), bet pagastos - 0,85m³/gadā (vai 170kg/gadā) atkritumu.³⁶ Pēdējos piecos gados Rūjienas novadā radītais kopējais atkritumu daudzums ir robežās no 113 līdz 579 tonnām gadā (12.tabula). Tas svārstās atkarībā no Rūjienas pilsētā un arī Jeru pagastā (2010.g.) reģistrētā atkritumu daudzuma. Šīs svārstības nosaka SIA „Garants” ražošanas procesos radīto zāģskaidu, koksnes atgriezumam, citu koksnes atkritumu un poligonā „Daibe” nodoto VSAC „Vidzeme” filiāles „Rūja” sadzīves notekūdeņu attīrīšanas dūņu daudzuma. Atkritumu daudzums pārējo uzņēmumos (pašvaldība, skolas, SIA „Rūjienas saldējums” u.c.) pēdējos 5 gados ir vērtējams kā stabils.

Gandrīz visu atkritumu daudzumu Rūjienas novadā veido iedzīvotāju māsaimniecībās, iestādēs un uzņēmumos radītie sadzīves un saimnieciskās darbības atkritumi. No kopējā atkritumu daudzuma tikai līdz 0,3% (2008.g.) ir bīstamie atkritumi. 2010.gadā novadā pārstrādei vai deponēšanai bīstamie atkritumi netika nodoti.

12.tabula. *Rūjienas novadā radīto atkritumu kopējais daudzums un bīstamo atkritumu īpatsvars*³⁷

Pilsēta/pagasts	Radīto atkritumu daudzums, t/gadā									
	2010.		2009.		2008.		2007.		2006.	
	kopā	t.sk. bīstamie	kopā	t.sk. bīstamie	kopā	t.sk. bīstamie	kopā	t.sk. bīstamie	kopā	t.sk. bīstamie
Rūjiena	159,42	0,00	111,05	0,07	62,77	0,34	306,11	0,25	403,77	0,10
Ipīķu pagasts	0,00	0,00	3,96	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Jeru pagasts	419,16	0,00	46,40	0,00	42,00	0,00	83,84	0,00	39,96	0,00

³⁴ Avots: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" datu bāze "Valsts statistiskais pārskats Nr.2-ūdens".

³⁵ Avots: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" datu bāze "Valsts statistiskais pārskats Nr.2-ūdens".

³⁶ Avots: Ziemeļvidzemes reģionālais atkritumu apsaimniekošanas plāns 2006. - 2013. gadam.

³⁷ Avots: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" datu bāze "Valsts statistiskais pārskats par bīstamajiem un sadzīves atkritumiem Nr.3-BA".

Pilsēta/pagasts	Radīto atkritumu daudzums, t/gadā									
	2010.		2009.		2008.		2007.		2006.	
	kopā	t.sk. bīstamie	kopā	t.sk. bīstamie	kopā	t.sk. bīstamie	kopā	t.sk. bīstamie	kopā	t.sk. bīstamie
Lodes pagasts	0,00	0,00	0,43	0,00	8,20	0,00	5,94	0,00	11,40	0,00
Vilpulkas pagasts	0,00	0,00	1,24	0,00	0,00	0,00	8,40	0,00	0,00	0,00
Kopā novadā:	578,58	0,00	163,08	0,07	112,97	0,34	404,29	0,25	455,13	0,10
t.sk. bīstamie, %		0,00		0,04		0,30		0,06		0,02

Atkritumu apsaimniekošanu novadā veic SIA „Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācija”. Novada teritorijā savāktie sadzīves atkritumi tiek apglabāti reģiona CSA poligonā „Daibe” (atrodas Pārgaujas novadā). Poligona priekšapstrādes centrā tiek veikta savākto atkritumu mehāniska šķirošana. Dalītās atkritumu savākšanas ieviešanai atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums piedāvā dalīti vākto atkritumu pieņemšanu EKO laukumos un savākšanu EKO punktos. Rūjienā, Ternejas ielā 12 darbojas EKO laukums, kurā tiek pieņemti lieltarīti atkritumi, pudeļu stikls, logu stikls, papīrs, kartons, plastmasa, PET pudeles, metāls, nolietota sadzīves tehnika, krāsu bundžas, luminiscentās lampas, baterijas, akumulatorus un autoriepas. EKO punkti, kuros izvietoti konteineri šķiroto atkritumu savākšanai teritorijas plānojuma izstrādes laikā 2011.gada rudenī darbojas Rūjienā, Endzelē un Vilpulkas pagastā. Konteineri papīra savākšanai ir izvietoti Rūjienā Brīvības ielā 7, Liepu ielā 8 un 11, Pentes ielā 2a, Rīgas ielā 17, Rīgas ielā 61 (pie aptiekas), Ternejas ielā 12 un Viestura ielā 13, PET pudeļu - Rūjienā Brīvības ielā 5, Lāčplēša ielā 23, Pērnavas ielā 23, Raiņa ielā 10, 30, 42, 57 (krustojumā ar Pentes ielu), Skolas 6 (krustojumā ar Dārzu ielu), Upes ielā 9/11, Valdemāra ielā 23a, Valdemāra 9 (krustojumā ar Poruka ielu), Viestura ielā 28, Endzelē laukumā pie veikala, Vilpulkas pagastā laukumā pie pagasta padomes un Virķēnos laukumā, stikla - Ternejas ielā 12. Dalītās atkritumu savākšanas sistēmas ieviešana atkritumu apsaimniekošanas reģionā un tostarp novadā turpinās.

Bīstamos atkritumus atkarībā pēc to veida uzņēmumi uzkrāj atsevišķi, daļu nodod EKO laukumā, pārējos deponēšanai un pārstrādei uzņēmumiem, kuri saņēmuši atļauju darbībām ar bīstamajiem atkritumiem (AS „BAO”, SIA „Lampu demerurizācijas centrs”, „SIA „Lautus” u.c.). Bīstamos atkritumus var arī nodot valsts bīstamo atkritumu poligonā „Zebrene” (Dobeles novada Zebrenes pagasts).

Līdz ar atkritumu reģionālās apsaimniekošanas sistēmas ieviešanu un CSA poligona „Daibe” darbības uzsākšanu (2004.gadā) ir slēgtas bijušās izgāztuves „Rūjiena” (Rūjienas pilsētā Ternejas ielā 2/2a), „Kalnalūsēni” (Ipiķu pagastā), „Solteri” (Lodes pagastā) un „Dūči” (Vilpulkas pagastā). Rūjienas pilsētas dome 2006.gadā ERAF projekta ietvaros veica pilsētas atkritumu izgāztuves „Rūjiena” rekultivāciju un Vilpulkas novada pašvaldība 2007.gadā veica rekultivāciju izgāztuvei „Dūči”. Izgāztuves „Solteri un „Kanalūsēni” netiek izmantotas kopš 1999.gada. Pagastu pašvaldības (pirms reformas 2009.gadā) tās rekultivējušas par saviem līdzekļiem.

Turpmāk atbilstoši 27.12.2011. MK noteikumu Nr.1032 „Atkritumu poligonu ierīkošanas, atkritumu poligonu un izgāztuvju apsaimniekošanas, slēgšanas un rekultivācijas noteikumi” 85.punkta nosacījumiem rekultivētajās izgāztuvēs vismaz 20 gadus pēc rekultivācijas darbu izpildes ir jāveic monitoringa un kontroles pasākumi.

3.6.7. Riska objekti un teritorijas

Viens no pašvaldības uzdevumiem ir pasargāt iedzīvotājus, tautsaimniecību un vidi no iespējamo ārkārtējo situāciju potenciālajām briesmām, ko var izraisīt dabas un tehnogēnās katastrofas un avārijas. Riska situācijas cilvēku veselībai, kā arī apdraudējumu to īpašumiem var radīt dabas apstākļu, esošās un bijušās rūpnieciskās un saimnieciskās darbības objekti.

Rūjienas novadā var izdalīt šādus riska objektus un teritorijas:

1. Applūstošās teritorijas un plūdu riska teritorijas;
2. Paaugstinātas ugunsbīstamības teritorijas;
3. Potenciāli piesārņotās vietas;
4. Paaugstinātas bīstamības riska objekti;
5. Ar Sosnovska latvāni invadētās teritorijas;
6. Riska virszemes ūdensobjekti.

Applūstošās un plūdu riska teritorijas

Tā kā Rūjienas novads izvietojas Tālavas zemienē, tā ziemeļu, ziemeļaustrumu daļa - Ērgemes paugurainē, pārējā daļā - Burtņieka līdzenumā, novada upes plūst pa līdzenumu, purvainām ieplakām, kas mijas ar lēzeniem pacēlumiem. Zemākās vietās pavasaros vai ilgstošu lietavu periodos to piekrastes applūst. Teritorijas plānojuma izstrādes laikā applūstošās teritorijas novadā ir noteiktas pēc LR MK noteikumos Nr.406 „Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika” (03.06.2008.) norādītajā metodikā minēto pazīmju

sastopamības dabā un atpazīstamības ortofoto kartē, ņemot vērā arī Rūjas upei aprēķinātās 10% applūduma varbūtības atzīmes, pašvaldības un iedzīvotāju sniegto informāciju (Pētījums teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros „Applūstošo teritoriju noteikšana.” L.Engēle, 2011.). Noteiktās applūstošās teritorijas robežas ir parādītas teritorijas plānojuma III.Grafiskajā daļā kartē „Rūjienas novada teritorijas izmantošanas aprobežojumi” un 50.attēlā „Riska teritorijas un objekti”. Papildus šai noteiktajai applūstošajai teritorijai, kas kopumā raksturo regulārās ūdensteču applūšanas robežas, applūstošās teritorijas noteikšanas laikā ir identificētas arī divas plūdu riska teritorijas. Gaujas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā 2010.-2015.gadam plūdu apdraudējums visā tās garumā norādīts Rūjas upei Latvijas teritorijā.

Paaugstinātas ugunsbīstamības teritorijas

Paaugstinātas ugunsbīstamības teritorijas vasarās ugunsbīstamajā periodā ir meži, īpaši sauso augšanas apstākļu veidi, un nekoptās lauksaimniecības zemes pavasarī, kad tajās bieži vien tiek dedzināta kūla, kas var izraisīt ugunsgrēkus plašākās teritorijās, skart ēkas, būves un apdraudēt cilvēku drošību.

Potenciāli piesārņotās vietas

Rūjienas novadā atbilstoši VSIA „Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” datu bāzes „Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrs” informācijai atrodas 34 potenciāli piesārņotas vietas, to saraksts iekļauts [6.pielikumā Potenciāli piesārņotās vietas](#). Tās pārsvarā ir bijušās lauksaimnieciskās ražošanas teritorijas - fermas, minerālmēslu noliktavas, kā arī degvielas uzpildes stacijas, sadzīves atkritumu izgāztuves un citi ar saimniecisko darbību saistīti objekti. Potenciāli piesārņoto vietu reģistrā ir iekļauti objekti, kuros saimnieciskā darbība ir bijusi saistīta ar iespējamu vides piesārņojumu, taču vietas izpēte parasti nav veikta un līdz ar to nav precīzas informācijas par piesārņojuma klātbūtni, tā veidu, apjomu un izplatību. Galvenās iespējamās piesārņojošās vielas ir naftas produktu, pesticīdi, to sadalīšanās blakus produkti un citas ķīmiskas vielas. Dažās no tām pašlaik uzņēmumi (SIA „Silviko”, SIA „Garants”, SIA „Voer” un SIA „East-WestTranzit” degvielas uzpildes stacijas, VSAC „Vidzeme” filiāles „Rūja” NAI u.c.) veic saimniecisko darbību un kontrolē vides stāvokli atbilstoši tiem izsniegtajās darbības atļaujās noteiktajām prasībām. Lielākajā daļā potenciāli piesārņoto objektu darbība ir pārtraukta. Sadzīves atkritumu izgāztuves ir rekultivētas un tajās veikts vides kvalitātes monitoringi. Turpmāk, iesaistot šīs vietas novada attīstībā, ir svarīgi veikt to izpēti un, ja nepieciešams, sanāciju vai monitoringu.³⁸

Paaugstinātas bīstamības riska objekti

Rūjienas novadā nav ražošanas objektu, kuriem saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.532 „Noteikumi par rūpniecisko avāriju riska novēršanas kārtību un riska samazināšanas pasākumiem” (19.07.2005.) ir jāizstrādā rūpniecisko avāriju novēršanas programma, drošības pārskati vai civilās aizsardzības plāns.

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr.626 „Noteikumi par paaugstinātas bīstamības objektu noteikšanas kritērijiem un šo objektu īpašnieku (valdītāju, apsaimniekotāju) pienākumiem riska samazināšanas pasākumu nodrošināšanai” (18.09.2007.) 7.1.punktā un pielikuma 1.tabulā iekļautajiem kritērijiem SIA „East-West Tranzit” degvielas uzpildes stacija Rūjienā Pērnavas iela 23 ir vietējas nozīmes paaugstinātas bīstamības, jo tajā vienlaikus uzglabājas vairāk nekā 25 tonnas naftas produktu. Savukārt AS „Latvijas gāze” gāzes vads Vireši - Tallina ir vietējas nozīmes paaugstinātas bīstamības objekts atbilstoši šo noteikumu 7.8.punkta nosacījumiem.³⁹ SIA „VOER” degvielas uzpildes stacija neatbilst MK noteikumu Nr.626 kritērijiem, tādēļ ir uzskatāms par lokālas nozīmes paaugstinātas bīstamības objektu. Saskaņā ar iepriekšminēto Ministru kabineta noteikumu nosacījumiem Rūjienas novadā neatrodas valsts un reģionālas nozīmes paaugstinātas bīstamības objekti. Novada paaugstinātas bīstamības objektu saraksts un informācija par tām noteiktajām drošības aizsargjoslām sniegta [7. pielikumā Paaugstinātas bīstamības objekti un to drošības aizsargjoslas](#). Par drošību paaugstinātas bīstamības objektos atbild to operatori.

Bez tam Rūjienas pilsētā teritorijas plānojuma izstrādes laikā 2011.gadā darbojas SIA „Latvijas Propāna gāze” gāzes balonu tirdzniecības vietas (konteineru veida, pārvietojamas) Raiņa ielā 10, Viestura ielā 28, Smilšu ielā 5, Brīvības ielā 17, Pērnavas ielā 23 un Rīgas ielā 70. Tās tiek apsaimniekotas atbilstoši 2004.gada 17.februāra Ministru kabineta noteikumu Nr.82 „Ugunsdrošības noteikumi” (17.02.2004.) nosacījumiem. Rūjienā atsevišķu dzīvojamo apgādei ar gāzi ir ierīkotas pazemē kā gāzes apgādes sistēmas sastāvdaļas ir Brīvības ielā 7, Liepu ielā 11, Pentes ielā 2 un Viestura ielā 11 ir ierīkotas sašķidrīnātās gāzes glabātavas. To apsaimniekošana un drošības pasākumi tiek ievēroti atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

³⁸ Atbilstoši LR “Piesārņojuma likuma”, 2002.gada 12.marta Ministru kabineta noteikumu Nr.118 “Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” un 2005.gada 25.oktobra Ministru kabineta noteikumu Nr.804 “Noteikumi par augsnes un grunts kvalitātes normatīviem” nosacījumiem.

³⁹ Objekti, kuros veic darbības ar dabasgāzi (izņemot patērēšanu) un kuru gāzes cauruļvados spiediens pārsniedz 1,6MPa, sašķidrīnātās ogļūdeņražu gāzes balonu noliktavas un tirdzniecības punkti, automobiļu gāzes uzpildes stacijas.

Rūjienas novadu nešķērso bīstamo kravu pārvadājumu maršruti. Nelielos apjomos naftas pa autoceļiem tiek piegādāti uz degvielas uzpildes stacijām Rūjienā. Šie kravu pārvadājumi avārijas gadījumā var radīt apkārtējās vides piesārņojumu nelielā teritorijā.

Novada iedzīvotāju un īpašumu drošības jautājumu risināšanā Rūjienas novada pašvaldība sadarbojas ar Kocēnu, Beverīnas, Burtnieku, Mazsalacas, Nauksēnu novadu pašvaldībām. Kopīgai rīcībai ir izveidota apvienotā Civilās aizsardzības komisija. Aktuālākie izskatāmie jautājumi, kurus risina komisija ir plūdu draudu novēršana Gaujas upju baseina apgabalā, preventīvie pasākumi kūlas dedzināšanas laikā, brīvprātīgo ugunsdzēsības formējumu nepieciešamības un apvienoto novadu Civilās aizsardzības plāna izstrāde.

Ar Sosnovska latvāni invadētās teritorijas

Sosnovska latvānis *Heracleum sosnovskyi* Manden Latvijā, kā arī citās Baltijas valstīs ir atzīta par invazīvo augu sugu (Latvijā – 2008.gada 14.jūlija Ministru kabineta noteikumi Nr.559 „Invazīvas augu sugas – Sosnovska latvāņa – izplatības ierobežošanas noteikumi”). LR „Augu Aizsardzības likumā” tā ir definēta kā Latvijas dabai neraksturīga suga, kura apdraud vietējās sugas un to dzīvotnes vai rada ekonomiskus zaudējumus, kaitējumu videi vai cilvēka veselībai.

Valsts augu aizsardzības dienesta datubāzē Rūjienas novadā ir reģistrētas 30 Sosnovska latvāņa atradnes⁴⁰. To kopējā platība ir 26,5ha: 10ha (6 atradnes) Ipiķu pagastā, 8,3ha (8 atradnes) Rūjienas pilsētā, 7,1ha (14 atradnes) Jeru pagastā un 1,1ha (2 atradnes) Vilpulkas pagastā. Latvāņa segums reģistrētajās platībās ir atšķirīgs – no 10 līdz 90%. Lielākā ar Sosnovska latvāni invadētā vienlaidu platība (9ha) atrodas Ipiķu pagasta ziemeļaustrumos pie Igaunijas robežas „Riju” māju apkārtnē. Ipiķu pagastā reģistrētas arī Sosnovska latvāņa atradnes Ipiķu skolas apkārtnē, ceļa Ipiķi – Meizakila malā, Ipiķu centrā un citās. Nozīmīgas Sosnovska latvāņa aizņemtās platības (3,4ha un 3ha) ir Rūjienas pilsētā uz robežas ar Jeru pagastu (pie attīrīšanas iekārtām). Šeit latvānis ir sastopams līdz par Rūjas krastam. Tā kā Rūjas paliene pavasara palos daļēji applūst, pastāv latvāņa izplatīšanās iespēja lejup pa Rūjas upi. Jeru pagastā lielākās platības ar Sosnovska latvāni (2,2ha, 1,98ha, 0,75ha u.c.) reģistrētas Oleru apkārtnē, kur latvānis izplatījies lauksaimniecības zemēs, gar ceļiem un grāvjiem. Vilpulkas pagastā Sosnovska latvānis ir konstatēts mežā (1,08ha).

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorijā veiktā sabiedriskā monitoringa ietvaros 2005.-2010.gadā Sosnovska latvāņa atradnes ir konstatētas arī ārpus Valsts augu aizsardzības dienestā reģistrētajām platībām, it īpaši Jeru un Ipiķu pagastos.

Rūjienas novada teritoriju plānojuma izstrādes laikā, Sosnovska latvānis Rūjienas pilsētā pie attīrīšanas iekārtām ir konstatēts lielākā platībā (mežā līdz Rūjas krastam) nekā tas ir norādīts Valsts augu aizsardzības dienesta kartogrāfiskajā materiālā.

Visa iepriekšminētā pieejamā informācija par Sosnovska latvāņa izplatību Rūjienas novada teritorijā ir attēlota teritorijas plānojuma paskaidrojuma rakstā iekļautajā kartoshēmā (51.attēlā)⁴¹. Teritorijas plānojuma izstrādes laikā Sosnovska latvāņa izplatībā Rūjienas novadā vērojamas šādas tendences:

1. Latvānis ir izplatījies galvenokārt tā kādreizējo audzēšanas vietu apkārtnē, kā arī pa ceļiem un grāvju malām un aizņem galvenokārt neapstrādātas lauksaimniecības zemes u.c. neapsaimniekotas un ietekmētas platības, piemēram, pamestas mājvietas, ceļmalas, grāvjus.
2. Būtiska ir arī latvāņa izplatīšanās mežā, piemēram, Rūjienas pilsētā un Vilpulkas pagastā. Šādās vietās latvāņa izplatīšanos veicinās mežsaimnieciskā darbība, kā rezultātā veidosies latvānim piemērotas izgaismotas augtēnes.
3. No atradnēm Rūjas, Sedas un Oļas krastos latvānis ar ūdens palīdzību var izplatīties lielos attālumos. Līdz ar to upju krastos un applūstošajās teritorijās latvāņa ierobežošanas pasākumi būtu veicami vispirms, nepieļaujot sēklu nogatavošanos.

Valsts augu aizsardzības dienesta mājas lapā ir iekļauta arī informācija par latvāņa ierobežošanas metodēm. Koordinētai izplatības ierobežošanai detalizētāku informāciju VAAD elektroniski sniedz pašvaldībām, ar kurām noslēgta vienošanās.

Sosnovska latvāņa ierobežošana Rūjienas novadā ir īpaši svarīga, jo novads atrodas Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā un šī invazīvā augu suga rada riskus dabas vērtībām, kā arī raksturīgajai kultūrainavai.

Riska virszemes ūdensobjekti

Rūjas upe augštece (VŪO G312) Latvijas teritorijā saskaņā ar 2011.gada 31.maija Ministru kabineta noteikumos Nr.418 „Noteikumi par riska ūdensobjektiem” noteikto ir ūdensobjekts, kuram ir risks 2015. gadā nesasniegt

⁴⁰ Avots: <http://www.vaad.gov.lv>, uzmērītie dati uz 29.01.2010.

⁴¹ Tajā nav norādītas tās sabiedriskā monitoringa ietvaros apraktās latvāņa atradnes, kuru precīzu atrašanās vietu pašlaik nebija iespējams identificēt tā, lai tās varētu attēlot kartogrāfiskajā materiālā.

vides kvalitātes mērķi „laba ekoloģiskā kvalitāte”. Šo risku rada pārrobežu slodze un punktveida piesārņojums ar biogēnajām vielām (slāpekļa un fosfora savienojumiem).

Kopumā jāsecina, ka Rūjienas novada vides stāvoklis ir labs. Ūdenssaimniecības projektu un reģionālā atkritumu apsaimniekošanas plāna ieviešana ir priekšnoteikums turpmākai kvalitatīvas apkārtējās vides nodrošināšanai. Šie vides kvalitātes aspekti kopā ar novada dabas, ainavu un kultūrvēsturisko mantojumu ir novada ilgtspējīgas attīstības pamats.

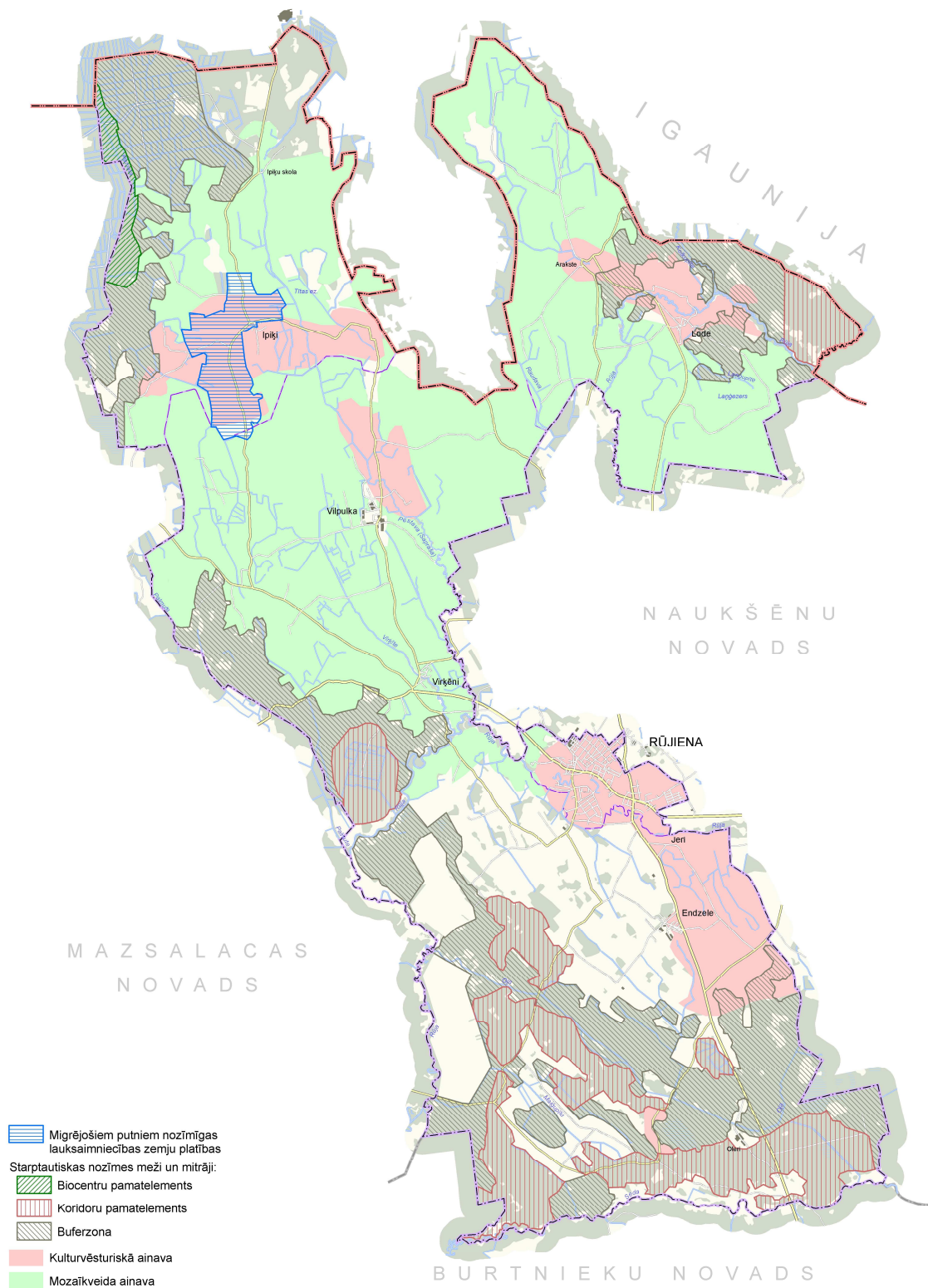
4. VIDES STĀVOKLIS TERITORIJĀS, KURAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANA VAR BŪTISKI IETEKMĒT

Novada vides stāvoklis detalizēti ir raksturots šā vides pārskata 3.6.nodaļā. Šajā nodaļā norādītas teritorijas un objekti, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var būtiski ietekmēt un norādīta svarīgākā informācija par to vides stāvokli.

Novada teritorijas plānojuma ieviešana ietekmēs dabas teritorijas - īpaši vērtīgos starptautiski nozīmīgos mežus un mitrājus novadā - mežu un mitrāju biocentrus, koridorus, buferzonas un migrējošo putnu barošanās vietas lauksaimniecībā izmantojamās zemes (to izvietojums parādīts 1.attēlā). Lai sekmētu Ziemeļvidzemes biosfēras ainavu ekoloģiskā plāna ieviešanu un starptautiski nozīmīgo dabas teritoriju aizsardzību teritorijas plānojumā izdalītas šo teritoriju zonas, nosakot TIAN speciālas prasības to izmantošanai. Atbilstoši ainavu ekoloģiskā plāna informācijai daudzās starptautiski nozīmīgo mežu teritorijās plāna izstrādes laikā ir konstatēts, ka meži jau šobrīd ir vairāk vai mazāk, atsevišķās vietās pat ievērojami fragmentēti un to fragmentācija varētu palielināties. Šis process nav noticis slapjo priežu mežu, veco egļu – apšu, un platlapju mežaudžu grupu teritorijās. Migrējošo putnu barošanās vietās lauksaimniecībā izmantojamās zemēs pieaug rapša monokultūru sējumu platības, kuras nav piemērotas barošanās vietās migrējošiem putniem, ne mazajam ērglim. Ekonomiski aktīvākajos reģionos, t.sk. Rūjienas apkārtnē, attīstoties intensīvajai lauksaimniecībai, novērojama masīvu homogenizācija. Atsevišķās vietās teritorijas tiek fragmentētas ar apbūvi (ciemi, ceļi utt.). Nomalēs esošās teritorijas dabiski transformējas krūmājos vai meža zemēs, jo šo teritoriju apsaimniekošana nav ekonomiski izdevīga.

Teritorijas plānojums ietekmēs novada vērtīgo ainavu teritorijas, jo līdzīgi kā attiecībā uz starptautiski nozīmīgajām dabas teritorijām arī vērtīgās novada ainavas – Rūjienas kultūrainava un Ķoņu mozaikveida ainava, kas ietver arī kultūrvēsturiskā mantojuma objektus, teritorijas plānojumā ir izdalītas kā zonas, kurās TIAN ir noteiktas speciāli nosacījumi (1.attēls). Izvērtējot ainavu stāvokli, atzīmēts, ka Ķoņu mozaikveida ainavas drumlinu pazeminājumu notiek pļavu aizaugšana ar krūmiem, kā rezultātā samazinās ainavas estētiskā, bioloģiskā un kultūrvēsturiskā vērtība, Ērgemes pauguraines lauksaimniecībā izmantojamo zemju pārkrūmošanās un paaugstināta barības vielu noplūde no lauksaimniecībā izmantojamām zemēm. Attiecībā uz Rūjienas kultūrainavu plānā atzīmēts, ka nav novērojamas lielas izmaiņas ainavu struktūrā, atsevišķās vietās atmatā atstātās lauksaimniecībā izmantojamās zemēs novērojama apbūves izplešanās.

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procesā ir noteikts, ka teritorijas plānojums ietekmēs arī novada vides kvalitāti, kas kopumā pašlaik novadā ir vērtējama kā laba. Novadā nav nozīmīgu gaisa un trokšņa piesārņojuma avotu (stacionārie avoti, autoceļi). Šī vides pārskata izstrādes laikā nav pieejama informācija par gaisa kvalitātes un trokšņa līmeņu robežlielumu pārsniegumiem novadā. Tādēļ var secināt, ka vides stāvoklis autoceļu un stacionāro avotu apkārtnē ir labs. Teritorijas plānojumā ir paredzēti risinājumi, kas nosaka apkārtējo vidi saudzējošus pasākumus, izbūvējot un apsaimniekojot mēslu krātuves fermās, kas nodrošinās izkliedētā slāpekļa un fosfora savienojumu piesārņojuma mazināšanos no lauksaimniecības zemēm. Šī risinājuma ietekme sagaidāma minēto objektu izbūves vietu apkārtnē, t.i. jebkurā lauksaimniecības zemju teritorijā. Minētie risinājumi attiecas uz virszemes ūdeņu kvalitāti un ir īpaši svarīgi attiecībā uz Rūju (G312), kas ir noteikts kā ūdensobjekts, kuram ir risks nesaņiegt ūdeņu ekoloģisko kvalitāti, jo upes ūdeņos ir paaugstināts kopējā slāpekļa saturs, kas nosaka tās ūdeņu vidējo ekoloģisko kvalitāti. Teritorijas plānojums ietekmēs novada potenciāli piesārņotās vietas gadījumos, ja uzsākot saimniecisko darbību, tajās tiks veikta piesārņojuma izpēte un atbilstoši konstatētajam piesārņojuma līmenim noteikti un veikti monitoringa vai, ja nepieciešams, sanācijas pasākumi. Teritorijas plānojuma izstrādes laikā valsts reģistrā ir reģistrētas 34 potenciāli piesārņotas vietas, daļā no tām pašlaik jau notiek saimnieciskā darbība, lielākā daļā piesārņojošās darbības ir pārtrauktas, sadzīves atkritumu izgāztuves ir rekultivētas – turpinās to monitorings. Galvenās iespējamās piesārņojošās vielas šajās teritorijās ir naftas produktu, pesticīdi, to sadalīšanās blakus produkti un citas ķīmiskas vielas.

1. attēls Starptautiski nozīmīgas mežu un mitrāju teritorijas, ainavu zonas, kuras ietekmēs teritorijas plānojuma ieviešana

5. AR PLĀNOŠANAS DOKUMENTU SAISTĪTIE VIDES ASPEKTI

Vides pārskata sagatavošanas procesā secināts, ka ar Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.g. ieviešanu nav saistītas nozīmīgas vides problēmas. Ir identificēti šādi ar jauno teritorijas plānojumu saistītie vides aspekti:

- vērtīgo dabas teritoriju aizsardzība un saglabāšana;
- ainavas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana un aizsardzība;
- vides kvalitāte.

Novadā attīstībā liela nozīme ir dabas teritorijām - mežiem un lauksaimniecības zemēm, kas ir priekšnoteikums videi draudzīgas saimniekošanas attīstībai. Visa novada teritorija atrodas Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, lielākā daļa tā neitrālajā zonā, novada dienvidrietumu daļa un Rūjas upes ieleja - ainavu aizsardzības zonā, kur trim teritorijām ir noteikts dabas lieguma statuss. Teritorijas plānojums attēlo šo īpaši aizsargājamo dabas teritoriju robežas un funkcionālās zonas, izdala vērtīgo starptautiski nozīmīgo dabas teritoriju zonas un buferzonas. Tādējādi novada attīstībā līdz 2024.gadam ir akcentēta ĪADT dabas aizsardzības un novada dabas bioloģiskās daudzveidības saglabāšana. Novada teritorijas plānojuma ieviešana turpinās videi draudzīgas saimniekošanas tradīcijas, kas jau ir raksturīgas novadam, un veicinās turpmāku vērtīgo starptautiski nozīmīgo teritoriju aizsardzības nodrošināšanu un integrēšanu novada attīstībā, kas ir īstenojama vienlaikus ar dabas aizsardzības jomas plānošanas dokumentos ietverto dabas aizsardzības pasākumu ieviešanu.

Novads lepojas ar savdabīgām Ziemeļvidzemes ainavām, ko nosaka novada atrašanās Burtnieku drumlinu āru apvidū, mežu, pļavu un lauksaimniecības zemju veidotās ainavas. Novada ainavas kvalitāte ir cieši saistīta ar kultūrvēsturisko mantojumu. Bieži vien tās ir savstarpēji cieši saistītas un ainava ir kultūrvēsturiskā mantojuma sastāvdaļa. Teritorijas plānojums, izdalot vērtīgo ainavu zonas un nosakot tajās speciālus izmantošanas nosacījumus, nodrošina turpmāku novada mozaīkveida un kultūrainavu saglabāšanu un veidošanu. Plānojumā ietvertas speciālas prasības Rūjienas pilsētas vēsturiskā centra teritorijai un arhitektūras pieminekļu izmantošanai, apbūvei un restaurācijai, kas sekmēs turpmāku kvalitatīva kultūras mantojuma aizsardzību.

Teritorijas plānojuma ieviešana ir saistīta ar esošās kopumā labās vides kvalitātes saglabāšanu. Lokāli vides kvalitātes izmaiņas (atmosfēras gaisa kvalitāte, trokšņa līmeņi, gruntsūdeņu, augsnes un grunts piesārņojums) var būt saistītas ar ražošanas un tehniskās apbūves teritoriju plānošanu, gadījumos, ja tiek attīstītas jaunas ražotnes, fermas un citi objekti. Jāatzīmē, ka šajā zonā plānojums iekļauj arī jau esošos ražošanas uzņēmumu teritorijas un objektus, kuru darbība ir saistīta ar apkārtējās vides piesārņojuma veidošanos. Jaunu objektu attīstība ir iespējama ievērojot teritorijas plānojumā iekļauto funkcionālo zonējumu un nodrošinot vides aizsardzības prasību un mūsdienīgu, modernu tehnoloģiju ieviešanu, kas līdz ar to ļauj uzskatīt, ka vides kvalitātes izmaiņas būs lokālas jaunā objekta teritorijā vai tiešā tā tuvumā un nebūs saistītas ar normatīvajos aktos noteiktajiem vides kvalitātes normatīviem.

Teritorijas plānojums sekmēs augstvērtīgu dabas teritoriju, ainavu, kultūrvēsturiskā mantojuma un laba vides kvalitātes saglabāšanu novadā, kas ir priekšnoteikums novada ilgtspējīgai attīstībai un novada attīstības prioritāšu ieviešanai.

6. STARPTAUTISKIE UN NACIONĀLIE VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI

6.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi

Šajā nodaļā ir apskatīti starptautiskie mērķi vides aizsardzības jomā, kas ietverti noslēgtajās starpvalstu Konvencijās un Eiropas Savienības direktīvās. Izstrādājot Rūjienas novada teritorijas plānojumu 2012.-2024.g., ir jāņem vērā šajos dokumentos iekļautās pamatnostādnes un vides aizsardzības mērķi.

Starptautiskie vides aizsardzības mērķi ir noteikti Eiropas 6. vides aizsardzības rīcības programmā „Vide 2010: mūsu nākotne, mūsu izvēle” un uz šo plānošanas dokumentu ir attiecināmi šādi mērķi:

- klimata izmaiņu jomā: stabilizēt siltumnīcas efekta gāzu koncentrāciju atmosfērā līmenī, kas neizraisa klimata izmaiņas;
- dabas un bioloģiskā daudzveidības jomā: aizsargāt un atjaunot dabiskās ekosistēmas un apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos Eiropas un globālā mērogā;
- vides, veselības un dzīves kvalitātes jomā: sasniegt tādu vides kvalitāti, ka cilvēka radītais piesārņojums, tai skaitā dažādi starojumi, nepalielina ietekmi vai risku sabiedrības veselībai;
- dabas resursu un atkritumu jomā: nodrošināt, ka atjaunojamo un neatjaunojamo dabas resursu patēriņš nerada papildus slodzi videi, un panākt, ka ekonomisko izaugsmi nosaka nevis resursu izmantošanas, bet gan izmantošanas efektivitātes pieaugums.

6.1.1. ANO Konvencijas vides aizsardzības jomā

Starptautiskos vides aizsardzības mērķus attiecībā uz dabas, vides un kultūras mantojuma aizsardzības jomu nosaka šajā nodaļā aprakstītās ANO konvencijas. Tās ir ratificētas arī Latvijā.

Konvencija „Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību” – *Bernes konvencija* (1979.). Konvencijas mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpaši uzsvērta apdraudēto un izzūdošo sugu, t.sk. apdraudēto un izzūdošo migrējošo sugu aizsardzība. Konvencija ir apstiprināta Latvijā ar LR Likumu „Par 1979. gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu” (17.12.1996). Tas nozīmē, ka Latvijā ir apņēmusies pievērst uzmanību savvaļas floras un faunas saglabāšanai savas plānošanas un attīstības politikā un pasākumos pret piesārņošanu.

Konvencija „Par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi” – *Ramsāres konvencija* (1971.). Konvencijas mērķis ir nodrošināt visa veida mitrāju aizsardzību un saprātīgu izmantošanu, atzīstot, ka mitrāji kā ekosistēmas ir ļoti nozīmīgi bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā, kā arī cilvēku labklājības nodrošināšanā. Latvijā Ramsāres konvencija ir pieņemta un apstiprināta līdz ar likuma „Par 1971.gada 2.februāra Konvenciju par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi” spēkā stāšanos 1995.gada 5.aprīlī. Saskaņā ar konvencijas 1.pantu, mitrāji ir palienes, zāļu un kūdras purvi vai ūdeņu platības - dabiskas vai mākslīgas, pastāvīgas vai pārplūstošas, kurās ir stāvošs vai tekošs ūdens, saldūdens, iesāļš vai sāļš ūdens, t.sk. jūras akvatorijas, kuru dziļums bēguma laikā nepārsniedz 6 metrus. Latvijā ir noteiktas 6 Ramsāres vietas. Rūjienas novadā neatrodas Ramsāres vieta, tuvākā Latvijas Ramsāres vieta ir dabas liegums „Ziemeļu purvi”.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību – *Riodežaneiro konvencija* (1992.). Konvencijas uzdevums ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana un godīga līdztiesīga ģenētisko resursu patērēšanā iegūto labumu sadale, ietverot gan pienācīgu pieeju ģenētiskajiem resursiem, gan atbilstošu tehnoloģiju nodošanu, ņemot vērā visas tiesības uz šiem resursiem un tehnoloģijām. Galvenais uzdevums dalībvalstīm – bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un tās ilgtspējīgas izmantošanas jautājumu integrēšana jau esošajās valsts stratēģijās, plānos un programmās un nepieciešamo stratēģiju un citu dokumentu izstrādāšana.

Konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību – *Bonnas konvencija* (1979.). Konvencija definē terminu „migrējoša suga”, un rūpējoties par tām savvaļas dzīvnieku sugām, kas migrē pāri nacionālās jurisdikcijas robežām, pasludina, ka migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu saglabāšana un efektīva apsaimniekošana prasa kopīgu rīcību no visām valstīm. Latvijā konvencija ir pieņemta un apstiprināta ar LR likumu „Par 1979.gada Bonnas Konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību” (25.03.1999).

Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību – *UNESCO konvencija* (1972.). Šajā Konvencijā ar jēdzienu „dabas mantojums” tiek saprasti:

- dabas pieminekļi, kas radušies no fizikāliem vai bioloģiskiem veidojumiem vai šādu veidojumu grupām, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no estētikas vai zinātnes viedokļa;
- ģeoloģiski vai fiziogeogrāfiski veidojumi un stingri noteiktas zonas, kas ir kādas apdraudētas dzīvnieku vai augu sugas dzīves vieta, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes vai saglabāšanas viedokļa;
- ievērojamas dabas vietas vai ierobežotas dabas teritorijas, kurām ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes, saglabāšanas vai dabas skaistuma viedokļa.

Valsts pienākums ir nodrošināt tās teritorijā kultūras un dabas mantojuma identifikāciju, aizsardzību, konservāciju, popularizāciju un saglabāšanu nākamajām paaudzēm. Tādēļ valstij maksimāli jāizmanto esošie resursi un nepieciešamības gadījumā – arī starptautiskā palīdzība, t.sk. jebkura tai pieejamā finansiālā, mākslinieciskā, zinātniskā un tehniskā palīdzība un sadarbība.

Konvencijas kultūras mantojuma pieminekļu sarakstā pašlaik nav izvērtēts, noteikts un iekļauts neviens Latvijā esošs pasaules dabas mantojuma objekts. Tiek diskutēts par dabas teritorijas Augšdaugavā, kas ietver dabas parku „Daugavas loki” iespējamu virzīšanu iekļaušanai UNESCO pasaules dabas mantojuma sarakstā.

Konvencija „Par cīņu pret pārtuksnešošanos/ zemes degradāciju valstīs, kurās novērojami ievērojami sausuma periodi un/vai pārtuksnešošanās, jo īpaši Āfrikā”. Konvencija attiecinās uz Eiropas valstīm, t.sk. Latviju atsedz šī reģiona problēmas – ievērojama lauksaimnieciskās ražošanas samazināšanās, zemes auglības pazemināšanās, vēja un ūdens erozijas pastiprināšanās, kā arī dažāda veida augsnes degradāciju. Konvencijas ieviešana nodrošinās augsnes aizsardzības pasākumu īstenošanu, veicinot augšņu produktivitātes pieaugumu, ieviešot ilgtspējīgu zemes un ūdens resursu apsaimniekošanu. Latvijā šī Konvencija parasti tiek attiecināta ne vien uz vēja un ūdens erodētajām augsnēm (vēja erozija piekrastē, jūras krasta erozija, lielo upju palieņu krastu erozija), un punktveida aun difūzo piesārņojumu, ko izsauc augšņu apbūvēšana un ainavas piesārņošana ar pamestām būvēm, bet arī uz degradētajām teritorijām (bijušās militārās bāzes, karjeri) kuras, pat ja tajās atbilstoši valsts normatīvo aktu nosacījumiem nav jāveic sanācija, tās ir revitalizējamas, pamatojoties uz šo Konvenciju. Konvencijas tieši attiecas uz Rūjienas novadu, jo tajā ir teritorijas, kuras ir atzītas par potenciāli piesārņotajām vietām.

6.1.2. Eiropas Kopienas Direktīvas, Konvencijas un Stratēģijas

Eiropas Kopienas Direktīvas tieši attiecas uz Latviju kā ES dalībvalsti, tiek iestrādātas valsts likumdošanā un ir saistošas visu līmeņu plānošanas dokumentiem.

Eiropas Parlamenta un Padomes 96/61/EK „Par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli”(1996.). Direktīvas mērķis ir panākt tāda piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli, ko rada I pielikumā minētās darbības. Tā nosaka pasākumus, kas paredzēti, lai novērstu vai – gadījumos, kad novēršana nav iespējama – samazinātu tās emisijas gaisā, ūdenī un zemē, kuras rodas no iepriekš minētajām darbībām, tostarp arī pasākumus, kas attiecas uz atkritumiem, lai sasniegtu augstu vides aizsardzības līmeni kopumā, neierobežojot Direktīvas 85/337/EEK par dažu valsts un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu noteikumus un citus attiecīgus Kopienas noteikumus. Direktīvā noteikti vispārīgie principi, kas regulē operatoru pamatsaistības tās 1.pielikumā noteiktajos rūpnieciskās darbības veidos, prasības un nosacījumus atļauju izsniegšanai, noteikta integrētā pieeja atļauju izsniegšanai, informācijas apmaiņas nosacījumi ar Eiropas Komisiju, emisijas robežvērtības un piesārņojošās vielas.

Šīs direktīvas prasības ir iestrādātas LR 15.03.2001. likumā „Par piesārņojumu”, MK 25.10.2005. noteikumos Nr.804 „Noteikumi par augsnes un grunts kvalitātes normatīviem”, MK 03.11.2009. noteikumos Nr. 1290 „Noteikumi par gaisa kvalitāti”, MK 12.03.2002. noteikumos Nr.118 „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”, MK 13.07.2004. noteikumos Nr.597 „Vides trokšņa novērtēšanas kārtība”. MK 22.01.2002. noteikumos Nr.34 „Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”.

Rūjienas novadam, neskatoties uz to, ka tajā nav plānota intensīva ražošanas objektu attīstība, uzsākot jaunas saimnieciskās darbības (lauksaimniecības produktu apstrāde un pārstrāde, kokapstrāde, tūrisma objekti), ir saistošas šīs direktīvas un LR normatīvie akti piesārņojuma novēršanas un kontroles jomā.

Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992.) par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību (Biotopu direktīva). Šīs Direktīvas mērķis ir sekmēt bioloģisko daudzveidību, aizsargājot dabiskās dzīvotnes un savvaļas floru un faunu dalībvalstu teritorijā.

Pasākumus, ko veic saskaņā ar šo Direktīvu, izstrādā tā, lai saglabātu un atjaunotu to dabisko dzīvotņu un savvaļas floras un faunas sugu labvēlīgu aizsardzības statusu, kas ir nozīmīgas Eiropas Savienībā. Direktīva uzskaita dabisko biotopu veidus un augu un dzīvnieku sugas, kam nepieciešama stingra aizsardzība. No 198 biotopiem, kuri atzīti par apdraudētiem Eiropā, 58 ir sastopami arī Latvijā. Lai īstenotu šīs direktīvas prasības, tiek veidots NATURA 2000 - Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīkls, kas nodrošina Eiropai nozīmīgu dabisko dzīvotņu veidu saglabāšanu un atjaunošanu tās dabiskās izplatības areālā. NATURA 2000 tīkls

ietver īpaši aizsargājamās teritorijas, ko dalībvalstis klasificējušas, ievērojot *Eiropas Padomes Direktīvu 79/409* (1979.) par savvaļas putnu aizsardzību. Abās Direktīvās noteikto prasību ieviešanas ietekme ir analoga Latvijā jau pastāvošajai īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sistēmas likumdošanai un ar to saistītajiem ierobežojumiem un aprobežojumiem, kā arī izrietošajām saistībām gan attiecībā uz privātiem zemes īpašniekiem, gan pašvaldībām kā zemes īpašniekiem. Šo direktīvu prasības ir iestrādātas LR 16.03.2000. likumā „Sugu un biotopu likums”, LR 02.03.1999. likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” un saskaņā ar minētajiem likumiem izdotajos MK noteikumos, t.sk. 2001. gada 19. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr.303 „Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, kas regulē Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā teritorijas apsaimniekošanas kārtību. No Rūjienas novada dabas liegumi „Oleru purvs”, „Rūjas paliene” un „Vidusburtnieks” ir iekļauti *NATURA 2000* teritoriju tīklā. Tādejādi Biotopu un Putnu direktīvu prasības tieši attiecas uz Rūjienas novadu.

Eiropas Kopienas Direktīva 2000/60/EC (2000.) nosaka struktūru Eiropas Kopienas rīcībai ūdens aizsardzības politikas jomā (turpmāk – ŪSD). Direktīvas mērķis ir nodrošināt ūdeņu pārvaldības struktūras izveidi, kas garantē nepārtrauktu un pēctecīgu procesu, lai nepieļautu ūdeņu stāvokļa pasliktināšanos, lai nodrošinātu ūdens resursu ilgtspējīgu izmantošanu un to kvalitātes uzlabošanu. Direktīva nosaka vairākas jaunas prasības ūdeņu apsaimniekošanā:

- ŪSD ieviešanas sākuma posmā katrai dalībvalstij ir jānosaka „labam ūdens stāvoklim” atbilstošo kvalitātes mērķu standarti un to robežlielumi, jānodrošina ūdens kvalitātes mērķu sasniegšana līdz 2015.gadam, savukārt pēc ŪSD ieviešanas turpmāk tie jāpārskata ne retāk kā reizi 6 gados;
- Katrai dalībvalstij ir jānosaka upju baseinu apgabali, kuru robežās ūdeņu apsaimniekošanu administrē un koordinē atbilstoša institūcija.
- Dalībvalstīs katrā upju baseinu apgabalā ir jāizstrādā upes baseina apsaimniekošanas plāns un rīcības programma tajā noteikto ūdeņu kvalitātes mērķu sasniegšanai.

No šīs direktīvas izrietošās tiesību normas ir ietvertas LR 12.09.2002. „Ūdens apsaimniekošanas likumā”, MK 19.10.2004. noteikumos Nr.858 „Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību, MK noteikumos Nr.12.03. 2002. 118 „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” un MK 23.12.2003. noteikumos Nr.736 „Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju”. Rūjienas novads atrodas Gaujas upju baseina apgabalā. Tam 2009.gadā ir izstrādāts un LR Vides ministrijā apstiprināts apsaimniekošanas plāns, kas ietver pasākumu programmas laba ūdens stāvokļa nodrošināšanai arī Rūjienas novadā esošajos ūdensobjektos.

Eiropas Padomes Direktīva 1975/442/EEK (1975.) „Par atkritumiem” un *Eiropas Padomes Direktīva 1991/689/EEC* „Par bīstamajiem atkritumiem”. Latvijā šīs Direktīvas pārņem Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2003.-2012.gadam, kas paredz valstī veidot reģionālus sadzīves atkritumu poligonus un uzstādīt atbilstošas atkritumu apstrādes iekārtas, bet esošo, normatīviem neatbilstošo izgāztuvju slēgšanu un rekultivēšanu. Direktīvu 75/442/EEK un 91/156/EEK prasības Latvijā ir ietvertas LR 28.10.2010. „Atkritumu apsaimniekošanas likumā” un saistībā ar to izdotajos normatīvajos aktos. Rūjienas novads iekļaujas Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā, novadam ir saistošas šo Direktīvu un valsts normatīvo aktu prasības.

Eiropas Padomes Direktīva 2001/42/EK (2001.) „Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu”. Šīs direktīvas mērķis ir nodrošināt augstu vides aizsardzības līmeni un veicināt noturīgu attīstību, sekmējot ekoloģisko apsvērumu integrēšanu plānu un programmu sagatavošanas un pieņemšanas procesā, nodrošinot, lai saskaņā ar šo direktīvu veiktu vides novērtējumu tādiem plāniem un programmām, kam var būt būtiska ietekme uz vidi. Direktīvas prasības ir ietvertas LR 14.10.1998. likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un MK 23.03.2004. noteikumos Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Saistībā ar šīs direktīvas prasību nodrošināšanu tiek veikts Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.g. ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums.

Eiropas Ainavu konvencija (2000.). Konvencijas mērķis ir veicināt ainavu aizsardzību, apsaimniekošanu un plānošanu, kā arī organizēt sadarbību par ainavu jautājumiem Eiropā. Konvencija atzīst ainavas kā svarīgu cilvēku dzīves kvalitātes daļu jebkurā vietā – pilsētās un laukos. Ņemot vērā pārmaiņas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, rūpnieciskās ražošanas un minerālu ieguves paņēmienos, kā arī reģionālajā un pilsētu plānošanā, transportā, infrastruktūrā, tūrismā un atpūtā, notiek ainavu pārveidošanās. Lai saglabātu ainavu nozīmīgo loma kultūras, ekoloģijas, vides un sociālajā jomā, kā arī ainavas kā saimnieciskajai darbībai labvēlīgu resursu, konvencija uzsver ainavu aizsardzības, apsaimniekošanas un plānošanas nepieciešamību. Rūjienas novadā ir izdalītas vairākas vērtīgu ainavu teritorijas, novadam kopumā ir raksturīga kultūrvide, kuras neatņemama sastāvdaļa ir tam raksturīgā ainava. Tādēļ šīs konvencija prasības ir saistošas novada teritorijas plānojuma izstrādei.

Lisabonas stratēģija, ko Eiropas Savienības Padome pieņēma 2000.gada 23.-24.martā, noteica „jaunu stratēģisko mērķi ES, lai stiprinātu nodarbinātību, ekonomiskās reformas un sociālo saliedētību kā uz zināšanām balstīta ekonomikas daļu”. Gadu vēlāk – 2001.gadā stratēģija tika papildināta Gēteborgas Eiropas Savienības Padomes sanāksmē par ilgtspējīgo attīstību, pievienojot ekoloģisko aspektu Lisabonas procesam. Līdz ar to stratēģija balstās uz 3 pīlāriem – ekonomiskā atjaunotne, sociālā atjaunotne un ekoloģiskā atjaunotne. Gēteborgā Eiropas Savienības Padome noteica galvenos ekoloģiskos mērķus un termiņus, kā arī 4 prioritātes:

- klimata maiņa: siltumnīcas efekta samazināšana, palielinot elektrības ražošanu no atjaunojamiem avotiem;
- pāreja no „ceļu transporta” uz citiem- videi draudzīgākiem transporta veidiem;
- sabiedrības uzvedība: reaģēt uz iedzīvotāju bažām par pārtikas drošību un kvalitāti, ķīmisko vielu lietošanu, infekcijas slimībām;
- resursu racionāla pārvaldība.

6.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi un to integrēšana plānošanas dokumentos

Latvijas vides politikas dokumenti ir cieši saistīti ar starptautiskajām konvencijām, kam Latvija pievienojusies, kā arī ES direktīvās noteiktajām prasībām vides un dabas aizsardzībā. Daudzi normatīvie akti ir stājušies spēkā, taču to praktiska ieviešana nenotiek vai kavējas gan finanšu, gan administratīvās kapacitātes trūkuma dēļ.

Rūjienas novada teritorijas plānojuma mērķi un paredzētās rīcības atbilst Vides politikas pamatnostādņem 2009. -2015.gadam, Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānam 2006.-2012.gadam.

Vides politikas pamatnostādnes (apstiprinātas MK 2009.gadā) ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kurā atspoguļota esošā situācija, formulēti vides politikas mērķi, risināmās problēmas, politikas pamatprincipi un politikas rezultāti, kā arī rīcības virzieni politikas mērķu sasniegšanai. Vides politikas virsmērķis ir nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, īstenojot ilgtspējīgu attīstību, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli.

Būtiskākās identificētās un risināmās problēmas pamatnostādņēs ietvertu jautājumu blokos ir šādas:

- tiek pārsniegti gaisa kvalitātes normatīvi Latvijas lielākajās pilsētās, un lielākais gaisa piesārņojuma īpatsvars nāk no transporta emisijām;
- palielinās iekšējo ūdeņu eitrofikācija, īpaši Rīgas līča dienvidu daļā, novērojama arī lauksaimniecības ietekme uz ūdens kvalitāti;
- ekonomiskās krīzes apstākļos problēmu rada otrreizējo izejvielu izmantošana, ņemot vērā būtisko cenu un pieprasījuma kritumu, problemātiska ir atkritumu pārstrādes mērķu sasniegšana;
- citu nozaru plānošanas dokumentos nepietiekami atspoguļoti dažādi vides faktori - gaisa kvalitāte un troksnis, plānojot transporta plūsmas, ģeoloģiskie riski, plūdu riski, rūpniecisko avāriju risku novēršanas pasākumi;
- sabiedrības izpratnes trūkums par saimnieciskās darbības veida un paņēmieni saistību ar dabas vērtību ilglaicīgu pastāvēšanu;
- trūkst ilgtermiņa sistemātisku zinātnisko pētījumu par iespējamo klimata pārmaiņu ietekmi uz Latvijas vidi, klimata pārmaiņu radītiem riskiem, klimata ietekmes samazināšanas pasākumu ietekmi uz tautsaimniecību, kā arī nav izstrādāti ekonomiskie un sociālie piemērošanās pasākumi un programma to īstenošanai;
- dažādu datubāzu savietojamības problēmas un nepilnības esošajos reģistros;
- finansējuma trūkums normatīvajos aktos noteikto prasību izpildes kontrolei.

Starp pamatnostādņēs definētajiem problēmjaudājumiem ietilpst arī no Eiropas Savienības tiesību aktiem izrietošās prasības, kuru ieviešanai piešķirtais finansējums ir nepietiekams.

Piedāvātie risinājumi:

- 1) veikt plānveida sabiedrības izglītošanu, informēšanu un veicināt sabiedrības līdzdalību vides aizsardzības pasākumu plānošanā un ieviešanā;
- 2) veicināt valsts institūciju un privāto uzņēmēju sadarbību;
- 3) vides aizsardzības institūciju rīcībspējas paaugstināšana;
- 4) veicināt vides jautājumu integrēšanu un aktualizēšanu citu nozaru politikās;

5) samazināt visu tautsaimniecības sektoru energointensitāti, izstrādājot un ieviešot tādus ekonomiskos politikas instrumentus, kas veicinātu produktu un pakalpojumu ar augstu pievienoto vērtību ražošanu, tai skaitā pārstrukturējot kopējo nodokļu slogu, t.i., realizējot zaļo nodokļu reformu.

Reģions bagāts ūdeņiem, tādēļ ūdens kvalitātes jautājumam jāpievērš pastiprināta uzmanība plānošanas dokumentā. Virsūdeņu piesārņojumu galvenokārt izraisa notekūdeņu novadīšana. To stāvoklis ir atkarīgs no attīrīšanas iekārtu esamības, komunālo notekūdeņu attīrīšanas kvalitātes, rūpniecisko notekūdeņu sastāvā esošajām bīstamajām vielām, difūzā piesārņojuma no lauksaimnieciskās ražošanas, kā arī no robežšķērsojošā un vēsturiskā piesārņojuma, lietus ūdens noteces un meliorācijas sistēmu ekspluatācijas.

Viens no vides politikas mērķiem ir gaisa aizsardzība, t.i. normatīviem un ilgtermiņa mērķiem atbilstošas gaisa kvalitātes nodrošināšana un uzlabošana vietās, kur tā nav apmierinoša.

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2006.-2012.gadam nosaka šādus mērķus:

- novērst atkritumu rašanos, palielinoties ekonomiskajai izaugsmei,
- nodrošināt ievērojamu kopējo radīto atkritumu daudzuma samazināšanu, izmantojot labākas atkritumu rašanās novēršanas iespējas, labākos pieejamos tehniskos paņēmienus resursu izmantošanas efektivitātes palielināšanu un ilgtspējīgākas patērētāju uzvedības veicināšanu.

Attiecībā uz jau radītajiem atkritumiem nodrošināt, ka:

- atkritumi nav bīstami vai arī tie nerada risku videi un veselībai;
- lielākā daļa atkritumu tiek atgriezti atpakaļ ekonomiskajā apritē, it īpaši izmantojot pārstrādi, vai arī tiek atgriezti vidē noderīgā (pie., komposts) vai nekaitīgā formā;
- apglabājamo atkritumu daudzums tiek samazināts līdz minimumam un atkritumi tiek iznīcināti vai apglabāti cilvēka veselībai un videi drošā veidā;
- atkritumi tiek apstrādāti pēc iespējas tuvāk to rašanās vietām.

Rūjienas novads iekļaujas Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā un tam ir saistoši iepriekšminētajā valsts plāna iekļautie mērķi.

7. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA IEVIEŠANAS BŪTISKĀS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS

7.1. Plānošanas dokuments un tajā iekļautie risinājumi

Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024. gadam 1.redakcija un tajā iekļautie risinājumi ir balstīti uz Rūjienas novada attīstības programmas 2012.-2018. gadam projektu (teritorijas plānojuma sagatavošanas laikā izstrādes stadijā), izvērtējot pašlaik spēkā esošo novada teritoriālo daļu teritorijas plānojumu risinājumus.

Teritorijas plānojumā ietilpstošie TIAN nosaka, ka nekustamo īpašumu atļauts izmantot un apbūvēt saskaņā ar prasībām, kas noteiktas funkcionālajā zonā vai teritorijās ar īpašiem noteikumiem atbilstoši kartei „Rūjienas novada teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana”.

Funkcionālā zona – novada teritorijas daļa ar precīzām robežām (noteiktas atbilstoši kadastra robežām), kurai definēts izmantošanas mērķis un noteikta savstarpēji saderīga atļautā izmantošana un apbūves parametri. Funkcionālās zonas noteiktas, lai nodrošinātu pilnvērtīgu pilsētas struktūru - zemes, ēku, ūdens, dabas u.c. resursu racionālu izmantošanu, apsaimniekošanu un aizsardzību.

Rūjienas novada teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas zonējums, noteikts ņemot vērā likuma „Teritorijas attīstības plānošanas likums” (13.10.2011.) un VARAM izstrādes stadijā esošā teritorijas funkcionālā zonējuma un atļautās izmantošanas vienotās klasifikācijas priekšlikumus. Ar zonējuma palīdzību tiek parādītas un reizē nodalītas konkrētās teritorijas un dažādu vietu atšķirīgās funkcijas jeb dažādās izmantošanas un pēc iespējas apvienotas teritorijas ar līdzīgiem izmantošanas nosacījumiem.

Izstrādājot vienotu zonējumu visai novada teritorijai ir ievērots pielietots princips, ja divu izmantošanas veidu noteikumi teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos atšķiras minimāli, tie pēc iespējas tiek apkopoti vienotā zonā. Teritorijas, kurās noteikti dažādi, jaukti izmantošanas veidi, tiek grupētas pēc attiecīgās teritorijas galvenās izmantošanas, tai pakārtojot nekonfliktējošus, citus atļautās izmantošanas veidus.

Rūjienas novada teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas zonas (turpmāk - teritorijas) ar atšķirīgām prasībām to apbūvei un cita veida izmantošanai ir aprakstītas plānojuma II.daļā „Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” un atspoguļotas plānojuma III.Grafiskajā daļā atbilstoši plānojuma izstrādes pamatnes (vienkāršotā topogrāfiskā karte M1:10 000) noteiktībai. Teritoriju (zonu) robežas ir noteiktas, ņemot vērā karšu mēroga detalizācijas līmeni, dabīgās robežas (ceļus, grāvjus, zemes lietojuma veidu kontūras), kur tas nav bijis iespējams - kadastra robežas. Zonējums, prasības un nosacījumi pēc nepieciešamības ir precizēti turpmākas plānošanas gaitā.

Teritorijas plānojumā ir noteiktas šādas funkcionālās zonas:

Dzīvojamās apbūves teritorijas - teritorijas, kurā primārā izmantošana ir dzīvojamo ēku apbūve. Tās ietver savrupmāju dzīvojamās apbūves un daudzdzīvokļu dzīvojamās apbūves teritorijas.

Savrupmāju dzīvojamās apbūves teritorijas (DzS)- pašvaldības administratīvās teritorijas daļas un zemes vienības, kurās primārās izmantošana ir savrupmāju un dvīņu māju apbūve. Savrupmāju apbūves teritorijas ir plānotas Rūjienas pilsētā un novada ciemos. Tajās primārā izmantošana ir savrupmāja un dvīņu māja.

Daudzdzīvokļu dzīvojamās apbūves teritorijas (DzD) ir pašvaldības administratīvās teritorijas daļa, zemesgabali un vienības, kurā primārais izmantošanas veids ir daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas. Primārā atļautā izmantošana: mazstāvu daudzdzīvokļu māja, rindu māja, savrupmāja un dvīņu māja.

Jauktas apbūves teritorijas (JA) ir teritorijas daļas un zemes vienības, kurās primārā izmantošana paredzēta sabiedriskiem, sociāliem vai darījumu nolūkiem un ietver arī dzīvojamo apbūvi. Šajā zonā atļautā izmantošana ir valsts vai pašvaldības pārvaldes iestāde, reliģiska, izglītības, kultūras, ārstniecības un veselības aizsardzības, sociālās aprūpes iestāde, sporta būve, ugunsdzēsēju depo, autostāvieta, sporta vai atpūtas objekts, finansu iestāde, vieglās rūpniecības uzņēmums, komerciestāde, tirdzniecības iestāde, tirgus laukums, pakalpojumu objekts un dzīvojamā māja.

Ražošanas un tehniskās apbūves teritorijas (JRT) ir teritorijas, kurās zemesgabalu primārā izmantošana ir rūpnieciskās un lauksaimnieciskās ražošanas objekti, komunālās apkalpes objekti - katlu mājas, artēziskās akas un urbumi, notekūdeņu attīrīšanas ietaišu objekti, HES teritorijas, garāžas, stāvlaukumi un citi. Primārā atļautā izmantošana: vispārīgās ražošanas uzņēmums (izņemot A kategorijas piesārņojošas darbības uzņēmumus), vieglās ražošanas uzņēmums, noliktava, vairumtirdzniecības iestāde, kokzāģētava un galdniecība, pārtikas uzņēmums, veterinārā iestāde, hidrotehniska būve, uzņēmums (HES), degvielas uzpildes stacija, tehniskās apkopes stacija, specializēta lauksaimniecības (ražošanas) uzņēmēj sabiedrība, inženiertehnisko komunikāciju objekts, siltumapgādes objekti, kanalizācijas sistēmas objekti, ūdens attīrīšanas iekārtas, gāzes apgādes objekti, sakaru komunikāciju objekti, elektroapgādes objekti, garāža, izņemot individuālās garāžas, transportlīdzekļu stāvlaukums, atklāta uzglabāšana.

Satiksmes infrastruktūras teritorijas ir ceļi, ielas, laukumi un citas transporta būves, ko norobežo ceļa zemes nodalījuma josla vai sarkanās līnijas. Teritoriju galvenais zemes un būvju izmantošanas veids ir transportlīdzekļu un gājēju satiksme, kā arī inženierkomunikāciju izvietošana. Šajā zonā noteikta šāda atļautā izmantošana: autoceļš, pilsētas vai ciema iela, dzelzceļš, laukums, autobusa pietura, grāvis, atklāta autostāvvietā, velosipēdistu celiņi, gājēju celiņi, ietves, kā arī objekti saskaņā ar LR 03.11.1992. likumu Par autoceļiem 1. sadaļas 1.panta (2)apakšpunktu.

Kapsētu teritorijas (KA) ir paredzētas apbedījumiem. Kapsētu teritorijā atļauts būvēt kapliču, krematoriju, baznīcu un kapsētas apsaimniekošanai nepieciešamās būves. Primārā atļautā izmantošana: kapliča ar izvadīšanas telpām, apbedījumi, ēkas vai telpas saimnieciskiem mērķiem (birojs, telpas apbedīšanas funkcijām, saimniecības telpas).

Lauksaimniecības teritorijas. Meliorētās lauksaimniecības teritorijas (L) ir teritorijas, kuru primārais izmantošanas veids ir lauksaimnieciskās produkcijas ražošana (tīrumi, pļavas, dārzi, tostarp, personisko palīgsaimniecību vajadzībām, lauksaimnieciskās ražošanas uzņēmumi). Primārā atļautā izmantošana šajā zonā ir: viensētas apbūve ar dzīvojamo māju un nepieciešamajām palīgēkām - kūtīm, šķūņiem, nojumēm, siltumnīcām, pagrabiem un citām palīgēkām, kā arī lopkopības, putnkopības fermas, augļu dārzi, kokaudzētava, lauksaimniecības produkcijas ražošana (audzēšana), apstrāde un pārstrāde, t.sk., augkopība, lopkopība, augļu dārzi, kā arī derīgo izrakteņu (būvmateriālu un kūdras iegulu) ieguve derīgo izrakteņu atradnēs un prognozēto krājumu laukos ārpus Rūjienas pilsētas un novada ciemu teritorijām.

Mežu teritorijas (M) ir teritorijas, kuras izmanto, atbilstoši mežu apsaimniekošanu regulējošiem normatīvajiem aktiem. Mežu teritorijas galvenais zemes un būvju izmantošanas veids ir mežsaimniecība, arī kokmateriālu sagatavošana un ar to saistītie pakalpojumi. Meža teritorijas pilsētā un ciemos kalpo galvenokārt rekreācijas vajadzībām. Tajās saskaņā ar TIAN plānoto atļautā izmantošana, kokapstrāde, mežaparka ierīkošana, sports un atpūta brīvā dabā, atpūtas vietu ierīkošana, kā arī derīgo izrakteņu ieguve (būvmateriālu un kūdras iegulu) ieguve derīgo izrakteņu atradnēs un prognozēto krājumu laukos ārpus Rūjienas pilsētas un novada ciemu teritorijām.

Dabas teritorijas (DP) ir teritorijas, kuru atļautā izmantošana ir saistīta ar pasīvo un aktīvo brīvdabas atpūtu un dabas aizsardzību. Tajās plānota šāda atļautā izmantošana: gājēju un velosipēdu celiņi, takas, slēpošanas trases, skatu torņi, laipas, piknika vietas, autostāvvietas apmeklētājiem, ainavu dīķi, tūristu apmetņu vietas.

Apstādījumu teritorijās (DA) ir iekļauti mežaparki, parki, skvēri un citi veidoti un kopti apstādījumi, tostarp, teritorijas ar brīvdabas estrādi un stadionu. Šīs teritorijas ir labiekārtojamas un izmantojamas brīvdabas atpūtai un sportam.

Mežaparks ir kopta un labiekārtota meža teritorija, kuras galvenie izmantošanas veidi ir brīvdabas atpūtas sports, dabas vērošana un izziņa, tūrisms un kultūras pasākumi. Galvenais mežaparka ainavas elements ir mežs, kurā saglabā dabiskos augšanas apstākļus, arī pamežu. TIAN noteikts, ka teritorijas bilancē meža teritorijas īpatsvaram ir jābūt vismaz 70% no mežaparka kopējās platības. Tajā atļautā izmantošana: kopšanas cirte, dekoratīvie stādījumi, gājēju un velosipēdu celiņi, mākslīgi ūdensobjekti, laipas, skatu torņi, ar mežaparka funkcijām saistītās būves, nelieli pakalpojumu objekti (sporta inventāra nomas paviljons, brīvdabas estrāde, kafejnīca, tirdzniecības kiosks un citi), kā arī ārtelpas mēbeļu, apgaismojuma un citu funkcionālu un dekoratīvu vides dizaina elementu izvietošana.

Parks ir regulārā vai brīva plānojuma apzināti veidota un kopta apstādījumu teritorija, kuras kopējā struktūrā ietilpst dekoratīvi stādījumi, koku un krūmu grupas un zālāji, mākslīgi ūdensobjekti, funkcionāli un dekoratīvi vides dizaina elementi. Galvenais parka ainavas elements ir koku grupas un dekoratīvi stādījumi. Minimālais stādījumu teritorijas īpatsvars parkā plānots 60% no parka kopplatības. Tajā atļautā izmantošana dekoratīvie stādījumi, laukumi rotaļām, aktīvai atpūtai, izrādēm, gadatirgiem, utml., gājēju un velosipēdu celiņi, mākslīgie ūdensobjekti, ar parka funkcijām saistītās būves (nelieli pakalpojumu objekti, velosipēdu nomas paviljoni, brīvdabas estrāde, kafejnīca, tirdzniecības kioski, teritorijas apsaimniekošanai nepieciešamās ēkas) un arī ārtelpas mēbeļu, apgaismojuma un citu funkcionālu un dekoratīvu vides dizaina elementu izvietošana, arī ārtelpas mēbeļu, apgaismojuma un citu funkcionālu un dekoratīvu vides dizaina elementu izvietošana.

Skvērs ir apstādījumu teritorija, kuras platība nepārsniedz 2ha. Tajā ir atļauti dekoratīvie stādījumi, nelieli rekreācijas objekti un ar tiem saistītās būves. Objektus skvērā drīkst izvietot atbilstoši tā labiekārtojuma projektam.

Ūdeni teritorijas (U) ir pašvaldības administratīvās teritorijas daļas, kurās īpašumu zemes vienību (vai to daļas), un gabalu primārās izmantošanas un apbūves veids nozīmē teritorijas, kur uzkrājas ūdens ar caurteci vai bez tās, ūdenssaimniecībai zivsaimniecības un rekreatīviem mērķiem (makšķerēšanai, atpūtai pie ūdens utml.) vajadzībām. Teritoriju izmantošana var izrietēt no šo teritoriju īpatnībām un ar tām saistīto izmantošanu nepieciešamības, piemēram, tilti, aizsprosti, laivu piestātnes, peldētavu laipas un citas hidrotehniskas būves.

Attīstības teritoriju (A) izveidošanas mērķis ir aktivizēt pašlaik neizmantotu (lielu) teritoriju iesaistīšanu saimnieciskajā aprītē, to revitalizāciju (fizisku un saimniecisku, jeb ekonomisku atjaunošanu). Lai veicinātu šo teritoriju attīstību, tajās ir noteikts plašs atļauto izmantošanas veidu spektrs un minimāli ierobežojumi attīstībai. Plānots, ka teritoriju organizāciju, izmantošanas veidu savstarpējo izkārtojumu un īpatsvaru precīzē detalplānojumos. Šajā zonā atļautā izmantošana: tirdzniecības un pakalpojumu objekts, darījumu objekts, sabiedriska objekts, ražošanas uzņēmums, noliktava, loģistikas centrs, transportlīdzekļu novietne, dzīvojamā māja.

7.2. Plānošanas dokumenta ieviešanas būtiskās ietekmes uz vidi vērtējums

Šajā nodaļā sniegts Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.g. risinājumu īstenošanas būtiskās ietekmes vērtējums kopumā uz novada teritoriju, kā arī attiecībā uz novada dabas teritorijām, ainavām un kultūrvidi, kā arī vides kvalitāti, izvērtējot TIAN noteikto funkcionālo zonu plānoto (atļauto) izmantošanu, tās ieviešanas sagaidāmo ietekmi, salīdzinot ar esošo teritorijas izmantošanu. Konkrētu ietekmju aprakstā sniegts ietekmju novērtējums norādot tiešās, netiešās, sekundārās, īstermiņa, ilgtermiņa, pozitīvās, negatīvās un citas ietekmes.

Ar tiešajām ietekmēm šajā novērtējumā tiek saprastas tādas ietekmes, kuras uz apkārtējo vidi iedarbojas tieši un nepastarpināti, ar netiešajām – ietekmes, kuras mijiedarbojoties ar vidi, pastarpināti rada izmaiņas apkārtējā vidē, ar pozitīvajām - ietekmes, kas vērstas uz vides kvalitātes uzlabošanu vai esošas labas vides kvalitātes saglabāšanu, slodzes uz apkārtējo vidi mazināšanu un ierobežošanu, dabas resursu stāvokļa uzlabošanu vai vairošanu, ar negatīvajām – ietekmes, kuras var izraisīt vides kvalitātes pasliktināšanu, slodzes uz vidi palielināšanu un dabas resursu stāvokļa pasliktināšanu un noplicināšanu, īslaicīgās ietekmes izpaužas darbības (būvdarbi, labiekārtojuma uzstādīšana un citas) norises laikā vai īsu laiku pēc darbības ieviešanas, ilgtermiņa – ietekmes, kuras izpaudīsies teritorijas plānojuma ieviešanas laikā un saglabāsies līdz/uz turpmākajiem plānošanas periodiem.

7.2.1. Vispārējā ietekme

Rūjienas novada teritorijas plānojums 2012.-2024.g. ietver detalizētu Rūjienas pilsētas un novada ciemu plānojumu, tajos izdalītas dzīvojas apbūves (savrupmāju, daudzdzīvokļu apbūve), jauktas apbūves teritorijas, kas ietver sabiedrisko un ar novada pārvaldi saistīto objektu teritorijas, ražošanas un tehniskās apbūves teritorijas, tūrisma, iedzīvotāju atpūtas un sabiedrisko pasākumu nodrošināšanas vajadzībām labiekārtotas dabas un labiekārtotas apstādījumu teritorijas. Teritorijas ārpus apdzīvotām vietām plānotas kā lauksaimniecības vai meliorētas lauksaimniecības, kā arī mežu teritorijas. Laukos, vietās, kur jau notiek vai tiek plānota lauksaimnieciskā, pārtikas vai ar kokapstrādi saistīta ražošana, plānotas ražošanas un tehniskās apbūves teritorijas. Teritorijas plānojumā ir radīti priekšnoteikumi līdzsvarotas novada ekonomiskas izaugsmes, kā arī latviskas dzīves vides un kultūrvides attīstībai, vienlaikus nodrošinot saudzīgu attieksmi pret dabas resursiem un dabas vērtībām. Šis teritorijas plānojums nodrošina līdzšinējo novada teritoriālo daļu attīstības pēctecību, koncentrējot novada ekonomisko attīstību uz lauksaimniecības un mežsaimniecības produkcijas ražošanu, pārtikas ražošanu, sociālo pakalpojumu sniegšanas centru attīstību un tūrisma, tostarp, ekotūrisma.

Teritorijas plānojuma izstrādes gaitā ir izvērtēti spēkā esošie novada teritoriālo daļu plānotās (atļautās) izmantošanas un izstrādāts vienots funkcionālais zonējumi, un katrai zonai tāpat arī sagatavota vienota plānotā atļautā izmantošana. Tas visa novada teritorijā turpmākajos 12 gados nodrošinās vienotus un skaidrus noteikumus teritorijas izmantošanai un arī apbūvei.

Tādejādi šis teritorijas plānojums zemes un ēku īpašniekiem, iespējamiem investoriem nosaka skaidrus nosacījumus attiecībā uz īpašumu attīstības iespējām, mazo un vidējo uzņēmumu attīstību, lauksaimniecības un mežsaimniecības produktu ražošanu, kā arī sociālo pakalpojumu un tūrisma attīstību. Kopumā šī vispārējā plānošanas dokumenta ietekme ir pozitīva, tieša un ilgtermiņa.

7.2.2. Ietekme uz dabas teritorijām

Teritorijas plānojuma ieviešanai uz dabas teritorijām ir sagaidāmas šādas būtiskas ietekmes:

- Teritorijas plānojumā noteikts vienots zonējums apvienojot mežus un purvus meža zemēs zonā „Mežu teritorijas”, dažādi lauksaimniecības, t.sk. meliorēto zemju zonējumi apvienoti vienā - „Lauksaimniecības teritorijas. Meliorētās lauksaimniecības teritorijas”. Lauksaimniecības zemēs, fermas un citi lauksaimniecības produkcijas ražošanas un pārstrādes objekti izdalīti zonā „Ražošanas un tehniskās apbūves teritorijas”. Vienota iepriekšminētā zonējuma noteikšanai novadā būs netieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas teritorijām, jo vienota zonējuma un atļautās izmantošanas noteikšana rada skaidrākus šo dabas teritoriju apsaimniekošanas priekšnoteikumus.

- Visa novada teritorijā atrodas Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorijā – neitrālajā un ainavu aizsardzības zonā, kurā izvietojas arī *NATURA 2000* teritorijas dabas liegumi „Oleru purvs”, „Rūjas paliene” un „Vidusburnnieks”. ZBR zonējums un dabas liegumu teritorijas ir iekļauts novada plānotajā (atļautajā) izmantošanā, tādejādi ir akcentēta ĪADT nozīmība novada attīstībā. Teritorijas plānojuma materiālos īpaša uzmanība ir pievērsta informācijas apkopošanai par dabas pieminekļiem – aizsargājamiem kokiem un dižakmeņiem, izvērtējot Valsts mežu dienesta realizētā projekta „Neapzinātais kultūras mantojums kopējā dabas un kultūras telpā” un VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” informāciju, Rūjienas novadā teritorijā ir apzināti 85 dižkoki, kuri atbilst MK noteikumos Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (16.03.2010.) 38.2.apakšpunktam un 2.pielikumā noteiktajām sugām un izmēriem. Tāpat novadā ir izdalīti 18 potenciālie dižkoki, kuri teritorijas plānojuma darbības laikā iespējams varētu sasniegt dižkokiem noteiktos kritērijus un 17 dižakmeņi. Kaut arī ĪADT zonējumu iekļaušana teritorijas plānojumā un dabas pieminekļu izvērtēšana ir saistīta ar valsts normatīvo aktu prasību īstenošanu, jāatzīmē, ka it īpaši dabas pieminekļu informācijas papildināšana, ir vērtējama kā tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz novada dabas teritorijām un vērtībām, jo tādejādi paplašina jau pieejamo informāciju un savā ziņā apliecina, to, ka novada attīstībā turpmākos 12 gadus dabas teritorijām un objektiem ir īpaša loma.

- Plānojumā ir izvērtēti Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu ekoloģiskā plāna materiāli, tajā izdalītās starptautiski nozīmīgas dabas teritorijas zonas - mežu un mitrāju biocentri, koridori, buferzonas un migrējošo putnu barošanās vietas lauksaimniecībā izmantojamās zemēs iekļautas TIAN pielikumā, nosakot tā speciālas prasības šo zonu izmantošanai. TIAN 1. redakcijā tika noteikts, ka starptautiskas nozīmes mežu un mitrāju koridoros, kas noteikti šo noteikumu 4.pielikumā ir aizliegta meža zemes transformācija citiem izmantošanas veidiem, aizliegta jaunu ceļu būve, kas šķērso bioloģiski vērtīgās mežaudzes un palielina teritorijas fragmentāciju un aizliegta hidroloģiskā režīma maiņa, izņemot gadījumus, kad tiek nodrošināta bijušā (vēsturiskā) hidroloģiskā režīma atjaunošanu (vietās, kur veikta grāvju aizbēršana vai bloķēšana), un mežu izciršana ir atļauta laukumos, kuru maksimālais izmērs ir līdz 100m jebkurā virzienā. Tāpat TIAN 1. redakcijā noteikts, ka lauksaimniecībā izmantojamo zemju – migrējošo putnu barošanās vietu apmežošana ir atļauta vienīgi ar Rūjienas novada pašvaldības un Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.

Teritorijas plānojuma 1. redakcijas sabiedriskās apspriešanas laikā (sanāksme, iesniegumi, konsultācijas ar speciālistiem, zemes īpašniekiem) diskutēts un izteikti dažādi viedokļi par ZBR AEP ierosināto zonu integrēšanu teritorijas plānojumā un vēl papildus normatīvajiem aktiem prasību noteikšanu TIAN. Sabiedriskās apspriešanas procesa un konsultāciju rezultātā teritorijas plānojuma TIAN galīgajā redakcijā iekļauti šādi nosacījumi (17.4. punkts): „Lauksaimniecībā izmantojamās zemes - migrējošo putnu barošanās vietas, kas noteiktas šo noteikumu 4.pielikumā, aizliegts apmežot; Ķoņu mozaīkveida ainavas zonā un Rūjienas kultūrainavas zonā, kas noteiktas šo noteikumu 4.pielikumā, lauksaimniecības zemju apmežošana atļauta ar Rūjienas novada pašvaldības rakstisku atļauju. Lai sekmētu novada vērtīgo ainavu saglabāšanu, pašvaldība var pieprasīt izstrādāt ainavu attīstības plānu, kuru tā saskaņo pirms atļaujas izsniegšanas”. Pamatojoties uz iepriekšminēto diskusiju un Rūjienas novada Finanšu patstāvīgās komisijas 2012. gada 05. jūnija sēdē izteikto viedokli, kas pamatots ar balsojumu, TIAN galīgajā redakcijā iekļauts šāds 17.4.3. punkta formulējums: „Starptautiskas nozīmes mežu un mitrāju koridoros, kas noteikti šo noteikumu 4.pielikumā, vismaz 10% no mežaudzēm katrā zemes vienībā un mežu kvartālā, kura platība pārsniedz 100ha, tiek apsaimniekotas kā galveno mērķi izvirzot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, t.i., veicot meža izstrādi vismaz 10% platības saglabājamās pieaugušas un pāraugušas mežaudzes. Saglabājot mežaudzes, priekšroka dodama priežu audzēm ar vismaz 150 gadus vecu koku klātbūtni sastāvā, platlapju audzēm, kā arī melnalkšņu un bērzu audzēm uz mitrām augsnēm. Saglabātās platības var tikt izstrādātas, kad cita platība atbilstošajā zemes vienībā vai kvartālā sasniedz pieaugušas mežaudzes rādītājus.”

Šie nosacījumi nosaka papildus prasības, kas sekmēs starptautiski nozīmīgu dabas teritoriju mežu un mitrāju ekosistēmu un struktūras, kā arī migrējošiem putnu nozīmīgo lauksaimniecības zemju saglabāšanu. Tā ir tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas teritorijām novadā.

Jāatzīmē, ka TIAN ir iekļautas tikai atsevišķas ar teritorijas izmantošanu tieši saistītās ZBR ainavu ekoloģiskā plānā iekļautās rekomendācijas, tādēļ vienlaikus ar teritorijas plānojuma prasību ieviešanu ir svarīgi arī īstenot citus minētajā plānā ietvertos dabas aizsardzības pasākumus, piemēram, kompensāciju nodrošināšana zemniekiem, ko sējumiem rada putni, nav vēlams vienlaidus rapša monokultūru audzēšana migrējošo putnu barošanās vietās lauksaimniecības zemēs, jo rapša sējumi nav piemērota barība putniem. Par ainavu ekoloģiskā plāna ieviešanu ir atbildīga Dabas aizsardzības pārvalde.

- TIAN noteikts, ka mežu teritorijās, lauksaimniecības teritorijās, meliorētajās lauksaimniecības zemēs derīgo izrakteņu (būvmateriālu un kūdras iegulu) ieguve atļauta derīgo izrakteņu atradnēs un prognozēto krājumu laukos ārpus Rūjienas pilsētas un novada ciemu teritorijām. Derīgo izrakteņu ieguves teritorijas ir noteiktas TIAN 6.pielikumā. TIAN noteikts arī, ka derīgo izrakteņu ieguves teritorijas var precizēt uzsākot

konkrēto darbību, atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Minētie TIAN nosacījumi precizēti atbilstoši VVD Valmieras RVP atzinumā par teritorijas plānojuma 1. redakciju iekļautajai prasībai, tādejādi sašaurinot teritorijas plānojuma 1. redakcijā TIAN noteikto, kur iepriekš minētajās teritorijās derīgo izrakteņu (būvmateriālu un kūdras resursu) ieguve bija aizliegta tikai Rūjienas pilsētā un ciemos, citviet, nodrošinot normatīvo aktu prasību ievērošanu to atļaujot. TIAN galīgās redakcijas nosacījumi precizāk nosaka derīgo izrakteņu ieguves teritorijas un tādejādi novērš ieguves iespējamo negatīvo ietekmi uz pārējām dabas teritorijām novadā. TIAN uzsvērta rekultivācijas projektu izstrādes nepieciešamība, kas tā ieviešanas gadījumā, ir uz vides sakārtošanu un dabas teritoriju kvalitātes paaugstināšanu vērsts derīgo izrakteņu ieguves negatīvo ietekmi mazinošs pasākums. Pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme uz dabas teritorijām ārpus ieguves vietām, rekultivācijas projektu ieviešanas gadījumā – arī uz konkrēto ieguves vietu.

- NO TIAN galīgās redakcijas attiecībā uz meža teritoriju izmantošanu atbilstoši VVD Valmieras RVP atzinumā par teritorijas plānojuma 1. redakciju iekļautajai prasībai, izslēgts punkts par meža zemju transformāciju viensētu apbūvei : „Mežu atļauts transformēt viensētas izveidei. Minimālā transformējamā zemesgabala platība ir 2ha, bet viensētas apbūves maksimālais laukums - 1000 m²; apbūves blīvumu ne lielāku kā 10%; tikai teritorijās, kuras nesedz īpaši aizsargājami meža iecirkņi- mikroliegumi, aizsargjoslu meži, aizsargzonas gar ūdeņiem un mitrzemēm utml.”. Minētā punkta izslēgšana ir vērtējama kā pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme, jo tiek novērsti riski nepamatotai meža transformācijai apbūvei, meža teritoriju samazināšanai un ar būvniecību saistītai iespējamai blakus esošo meža teritoriju degradācijai.
- Izvērtējot esošo situāciju, novada tradīcijas apstādījumu kopšanā, apstādījumus kā kultūrvēsturiskā mantojuma sastāvdaļu, plānojumā izdalīti trīs apdzīvotajās vietās plānotās apstādījumu zonas, kur katrai no tām - „Mežparkiem”, „Parkiem”, „Skvēriem” TIAN noteikti detalizēti atļautās izmantošanas noteikumi, kas ir vērsti arī uz novada attīstības prioritātes „Vides un radošais tūrisms” īstenošanu, nodrošinot apdzīvoto vietu apstādījumu teritorijās gan iedzīvotāju un novada apmeklētāju (tūristu) vajadzībām piemērota labiekārtojuma, gan arī vides dizaina elementu izvietojumu, kas kopumā sekmēs arī turpmāku kvalitatīvu un daudzveidīgu apstādījumu veidošanu Rūjienā un novada ciemos. Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz apstādījumu kvalitāti.
- TIAN ir noteiktas prasības apstādījumu izmantošanai un ierīkošanai, nosakot, ka koku izciršana būvprojektu realizācijas gadījumā ir saskaņojama ar pašvaldības atbildīgajam personām. Savukārt, „ja būvprojektā paredzēts cirst ainaviski augstvērtīgus, ekoloģiski nozīmīgus un funkcionāli nepieciešamus kokus vai to grupas, būvprojektā paredz jaunu augstvērtīgu koku vai koku grupu stādījumus”. TIAN iekļautas arī prasības apstādījumu kopšanai, uzturēšanai, detalizēti nosacījumi to apsaimniekošanai. Bez tam TIAN iekļautas prasības reljefa un augsnes virskārtas aizsardzībai, grāvju un dabīgo noteču, meliorācijas sistēmu saglabāšanai, kas kopumā sekmēs gruntsūdeņa līmeņa celšanās novēršanu, esošo virszemes noteču saglabāšanu un tādejādi labvēlīgu apstākļu radīšanu dabas teritorijās un apstādījumos. Aprakstīto prasību iekļaušanai TIAN un ieviešanai teritorijas plānojuma darbības laikā ietekmes vērtējums ir tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz apstādījumu teritorijām.
- Teritorijas plānojuma izstrādes laikā ir apkopota un izvērtēta Valsts augu aizsardzības dienesta, Ziemeļvidzemes biosfēras rīcībā esoša informācija par Sosnovska latvāņa izplatību, apsekojot dabā applūstošās teritorijas, kā arī izlases veidā pārējā novada teritorija informācija par latvāņa izplatību papildināta. Ar latvāni invadētās teritorijas attēlotas riska objektu kartē. Ar Sosnovska latvāni invadēto teritoriju apzināšana un informācijas apkopošana ir vērtējama pozitīvi, jo tas ļaus plānot šīs invazīvās sugas ierobežošanas pasākumus, kas Rūjienas novadā ir īpaši svarīga, lai novērstu tā izplatību Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā. Pozitīva, netieša, ilgtermiņa ietekme uz dabas teritorijām, novada bioloģisko daudzveidību.

Teritorijas plānojuma risinājumiem uz dabas teritorijām ir sagaidāma tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme.

7.2.3. Ietekme uz ainavas kvalitāti un kultūrvēsturisko mantojumu

Novada teritorijas plānojumam būs šāda būtiska ietekme uz ainavas kvalitāti:

- Plānojumā ir izvērtēti Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu ekoloģiskā plāna materiāli, tostarp tajā izdalītās vērtīgo ainavu - Ķoņu mozaikveida ainavas un Rūjienas kultūrainavas zonas, kuru neatņemam sastāvdaļā ir kultūras pieminekļi. To izvietojums iekļauts shēmā TIAN pielikumā, nosakot TIAN to izmantošanai speciālas prasības. TIAN noteikts, ka Ķoņu mozaikveida ainavas zonā un Rūjienas kultūrainavas zonā, kas noteikta šo noteikumu 4.pielikumā, lauksaimniecības zemes apmežošana ir atļauta vienīgi ar Rūjienas novada pašvaldības atļauju, kura pirms atļaujas izsniegšanas, ja nepieciešams, var pieprasīt izstrādāt ainavu attīstības plānu. Šie nosacījumi nosaka papildus prasības, kas sekmēs novadam raksturīgās kultūrainavas saglabāšanu. Tā ir tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz novada ainavu kvalitāti. Tāpat kā saistībā uz vērtīgajām dabas teritorijām, arī attiecībā uz vērtīgajām ainavām, ir svarīgi ieviest ZBR

ainavu ekoloģiskā plānā iekļautās citas rekomendācijas. Piemēram, Ķoņu mozaikveida ainavā ieteikts saglabāt esošo mežu un lauksaimniecības zemju attiecību, lauksaimniecībā izmantojamās zemēs veido mozaikveida sējumu un zālāju struktūru un citi. Kā jau norādīts par ainavu ekoloģiskā plāna ieviešanu ir atbildīga Dabas aizsardzības pārvalde. Tas ieviešams pārvaldei sadarbojoties ar zemes īpašniekiem un pašvaldību.

- TIAN integrēti Ziemeļvidzemes biosfēras individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu nosacījumi par zonām, kur atļauts būvēt vēja elektrostacijas bez augstuma ierobežojumiem. Pārējā Rūjienas novada teritorijā atļauts būvēt vēja elektrostacijas, kuru maksimālais augstums ir 30m. Vēja elektrostaciju būvniecība mainīs novada ainavu, taču ietekme ir vērtējama kā neitrāla vai pozitīva, jo tiek pieņemts, ka iekļaujot iepriekš aprakstītās zonas un nosacījumus ZBR individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos ir izvērtēta, apspriesta arī ar pašvaldību, zemes īpašnieku pārstāvjiem VES nepieciešamība un ietekme uz novada ainavu. Tādejādi, apstiprinot ZBR individuālos noteikumus, ir panākta vienošanās par VES nepieciešamību un nav pamata uzskatīt, ka ainavas izmaiņas ir vērtējamas kā negatīvas. Ietekme – tieša, ilgtermiņa.
- TIAN 29.nodaļā iekļautas prasības kultūras mantojuma saglabāšanai, kuras attiecas uz valsts aizsargājamo nekustamo kultūras pieminekļu teritorijām un to aizsargjoslām, Rūjienas pilsētas vēsturiskā centra teritoriju, pašvaldības noteiktajām kultūrvēsturiski nozīmīgajām ēkām un objektiem. Nosacījumi ietver vispārīgās prasības, prasības Rūjienas pilsētas vēsturiskā centra teritorijai un arhitektūras pieminekļiem. TIAN noteikts, ka Rūjienas pilsētas vēsturiskā centra teritorijā, kultūras pieminekļu teritorijās un to aizsargjoslās saglabā svarīgākos kultūrvēsturisko vidi veidojošos elementus - apbūves panorāmu un siluetu, raksturīgos skatus ielu perspektīvas, plānojuma sistēmu, vēsturisko zemesgabalu dalījuma struktūru, apbūves mērogu un raksturu, ēku arhitektūras iezīmes, ainavisko vidi un seno celtnu konstrukcijas kultūras slānī. Tajā pieļaujams no jauna apbūvēt vēsturiskos gruntsgabalus, ja to kādreizējā apbūve zudusi. Taču, to darot, ir jāizanalizē pieejamie arhīvu materiāli par iepriekšējo apbūvi, no vēsturiskā un tehniskā viedokļa jāizvērtē būvbedres rakšanas gaitā atsegtās vēsturiskās konstrukcijas, nosakot to eventuālas saglabāšanas nepieciešamību, ja nepieciešams, tās jāfiksē. Projekta galīgo variantu izstrādā ņemot vērā minētās izpētes rezultātus. Savukārt, būvju rekonstrukcijā jārespektē vēsturiskā centra daļai raksturīgais, vēsturiskās apbūves blīvums, apbūvējamā zemes gabala robežām jāsakrīt ar vēsturiskajām zemes gabala robežām (līdz 1940.gadam). TIAN iekļauti nosacījumi projektēšanai jaunceltņu brīvajos zemes gabalos, kuros bijusi vēsturiskā apbūve, kā arī citi. TIAN prasību ieviešanai ir sagaidāma pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme uz kultūras mantojuma aizsardzību un saglabāšanu.
- Nosakot prasības derīgo izrakteņu ieguvei (atsaucoties uz normatīvo aktu prasībām) uzsvērts, ka derīgo izrakteņu ieguves vietu rekultivāciju veic saskaņā ar projektu vai shēmu, rekultivācijas veidu saskaņojot ar pašvaldību. Rekultivācijas projekta īstenošanas gadījumā - pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme uz ainavu un arī dabas teritorijām, jo var uzskatīt, ka projekta saskaņošanas procesā tiks izvēlēts rekultivācijas veids, kas nodrošinās kvalitatīvas ainavas veidošanos derīgo izrakteņu ieguves vietā, kā arī izstrādātā karjera integrēšanos novada abas teritorijās. Šī ietekme ir būtiska, ja pieaug derīgo izrakteņu ieguve novadā, pašreizējās ieguves apjomos – tā nav būtiska.

Teritorijas plānojuma risinājumu ieviešanas sagaidāmā ietekme uz novada ainavu un kultūrvēsturisko mantojumu ir tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme, kas ir vērsta uz turpmāku raksturīgās ainavas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un attīstīšanu, ievērojot identificētās ainavu un kultūrvēsturiskā mantojuma vērtības.

7.2.4. Ietekme uz vides kvalitāti

Izvērtējot teritorijas plānojuma ieviešanas iespējamo ietekmi uz vides kvalitāti novadā ir konstatētas šādas būtiskas ietekmes:

- TIAN paredz nosacījumus alternatīvās enerģijas ražošanas iekārtu ar jaudu līdz 20kW, kuras ražo enerģiju pašpatēriņam un kuru izvietojums vai darbība nerada traucējumus kaimiņiem izvietojot zemesgabalā, saskaņojot ar novada Būvvaldi. Tāpat arī TIAN ir integrēta Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos iekļautā zona, kurā novadā atļauts izvietot vēja elektrostacijas, pārējā teritorijā arī ir atļauta VES uzstādīšana, ievērojot augstuma ierobežojumu (nepārsniedzot 30m). Alternatīvo enerģijas avotu izmantošanas ietekme uz vides kvalitāti vērtējama kā pozitīva, jo to ieviešanas rezultātā radīsies praktiski piemēri alternatīvo enerģijas avotu (saules, zemes un vēja enerģija) izmantošanai siltumapgāde sistēmā, kas mazinās nepieciešamā kurināmā daudzumus – tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz dabas resursu (kurināmā) taupīšanu, kam netieši būs pozitīva ietekme uz gaisa kvalitāti alternatīvās enerģijas avotu ieviešanas vietās.

- TIAN ir noteikts, ka mājlopiem paredzētas saimniecības ēkas un citas būves drīkst izvietot, ievērojot veterinārās prasības un sanitāri higiēniskās normas, kā arī iekļauti nosacījumi vircas krājrezervuāru, kūtsmēslu glabātuvju un kompostēšanas laukumu izvietošanai un izbūvei, kas mazinās izklīdētā piesārņojuma ar biogēnajām vielām (galvenokārt, slāpekļa un fosfora savienojumi) noplūdi apkārtējā vidē, virszemes ūdeņu piesārņošanu ar vielām un sekmēs Rūjienas novada virszemes ūdensobjektiem noteikto vides kvalitātes mērķu sasniegšanu. Īpaši svarīgi tas ir attiecībā uz virszemes ūdensobjektu „Rūja” (G312), kuram ir risks 2015.gadā nesasniegt labu ekoloģisko kvalitāti, jo tā ūdeņos ir paaugstināts kopējā slāpekļa saturs. Tieša (uz izklīdēto piesārņojumu, augsnes, grunts kvalitāti) vai netieša (uz virszemes ūdeņu kvalitāti), pozitīva, ilgtermiņa ietekme.
- TIAN iekļautas prasības applūstošajās un plūdu riska teritorijās, akcentējot normatīvajos aktos noteiktās atļautās darbības applūstošajās teritorijās. Applūstošās teritorijas, kuras noteiktas LR „Aizsargjoslu likuma” nosacījumiem, ir iekļautas virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās. TIAN noteikts, ka „plūdu riska teritorijās nav pieļaujama aizsargdambju būvēšana, kas nav saistīta ar esošas apbūves aizsardzību, un jauna apbūve, ja tās īstenošanai nepieciešama uzbēršana vairāk kā 0,5m tieši zem ēku pamatiem”. Tādejādi, tiek nodrošināta virszemes ūdenstilpju un ūdensteču ekosistēmas aizsardzības pret negatīvām ietekmēm, ko var radīt gan dabas apstākļi, gan saimnieciskā darbība. TIAN noteikts, ka applūstošās teritorijas un plūdu riska teritorijas robežu precīzē, veicot detalizētu izpēti dabā un topogrāfisko uzmērīšanu lokālplānojuma, detālplānojuma vai būvprojekta izstrādes laikā. Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz virszemes ūdeņu ekosistēmu stāvokli.
- TIAN 38.nodaļā akcentētas normatīvo aktu prasības attiecībā uz potenciāli piesārņoti vietu izpēti, sanācijas pasākumiem vai monitoringa noteikšanu tajās. Pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme uz augsnes, grunts, pazemes ūdeņu kvalitāti.
- Ražošanas un tehniskās apbūves teritorijas ir izmantojamas rūpnieciskās un lauksaimnieciskās ražošanas objektu, komunālās apkalpes objektu - katlu māju, artēzisko urbumu, notekūdeņu attīrīšanas ietaišu objektu, HES teritoriju, garāžu, stāvlaukumu un citu objektu izvietošanai. Noteikts, ka tajās ir atļauta vispārīgās ražošanas uzņēmumu, izņemot A kategorijas piesārņojošas darbības uzņēmumu darbība. Tādejādi tiek ierobežota jaudīgu, lielākus piesārņojuma apjomus veidojošu uzņēmumu attīstība novadā, kas sekmēs kvalitatīvas vides, dabas, kultūrvēsturiskās vides, ainavas, mazpilsētas un nelielu apdzīvoto vietu – ciemu – raksturīgās vides saglabāšanu. Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti.
- Ražošanas un tehniskās apbūves teritoriju attīstība lokāli var būt saistīta ar dažu vides kvalitātes aspektu: gaisa kvalitāte, trokšņa līmenis, smakas izmaiņām. Atkarībā no ražotnes veida, tehnoloģiskā risinājuma un izvietojuma ciema teritorijā iespējamas pozitīva, neitrāla vai atsevišķos adījumos negatīva ietekme. Taču, ievērojot to, ka tās tiek plānotas jau esošajās šāda izmantošanas veida teritorijās, ir zināms, ka esošas ražotnes un objekti, kurās veidojas vides piesārņojums nerada vides kvalitātes normatīvu pārsniegumus un pieņemot, ka, attīstot jaunas ražotnes, tiks ieviestas mūsdienīgas ražošanas tehnoloģijas, nodrošinot vides aizsardzības normatīvo aktu prasību izpildi, ražošanas un tehniskās apbūves teritoriju ietekme uz vides kvalitāti nav vērtējama kā būtiska.
- Detalizētu noteikumu iekļaušana TIAN attiecībā uz degvielas un gāzes uzpildes stacijām, kas iekļauj gan valsts normatīvo aktu prasības (piemēram, LR „Aizsargjoslu likuma” par vietošanu virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās, drošības aizsargjoslu noteikšanu), gan speciālas prasības: „Degvielas uzpildes un gāzes uzpildes stacijas, kurām nav nepieciešama B kategorijas piesārņojošās darbības atļauja, atļauts izvietot visās apbūves teritorijās, izņemot savrupmāju apbūves teritorijas un daudzdzīvokļu dzīvojamās apbūves teritorijas”. TIAN arī noteikts, ka degvielas uzpildes stacijās aizliegts izvietot un būvēt degvielas virszemes rezervuārus. Pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme uz augsnes, grunts, pazemes ūdeņu un gaisa kvalitāti.
- TIAN ir 18.nodaļā ir iekļautas prasības aizsardzība pret akustisko troksni, kurās uzsvērta trokšņu rādītāju un tā samazināšanas pasākumu plānošanas un projektēšanas nepieciešamība atbilstoši normatīvi aktu prasībām. Jāatzīmē, ka līdz šim trokšņa līmeņa pārsniegumi nav aktuāla novada problēma, taču, iepriekšminēto prasību akcentēšana TIAN ir vērtējama pozitīvi, jo arī turpmāk novērsīs trokšņa diskomforta zonu veidošanos jaunas būvniecības rezultātā. Tieša, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti (trokšņa līmeni).
- TIAN 32.nodaļā ietvertas prasības notekūdeņu un sadzīves atkritumu apsaimniekošanai gan par notekūdeņu (sadzīves notekūdeņi, lietus un drenāžas ūdeņi) novadīšanas vietu centralizētajā sadzīves vai lietus notekūdens kanalizācijas sistēmā saskaņošanu, gan par atkritumu apsaimniekošanu un izvešanu, gan par sadarbību ar organizācijām, kuras darbībām ar notekūdeņiem un sadzīves atkritumiem ir saņēmušas normatīvajos aktos noteiktās atļaujas. Tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme uz apkārtējās vides piesārņojuma ar neattīrītiem notekūdeņiem un sadzīves atkritumiem mazināšanu.

- TIAN vispārīgajā daļā noteikts, ka „vākt, uzkrāt vai glabāt atkritumus, krāmus, lupatas, metāllūžņus un būvgružus, ja vien šim nolūkam izmantotā teritorija nav ietverta ēkā un noteikta šai funkcijai". Pozitīva, tieša, ilgtermiņa ietekme uz vides kvalitāti, mazinot apkārtējās vides piesārņošanas ar atkritumiem iespējas.

Teritorijas plānojuma risinājumu ieviešanas sagaidāmā ietekme uz vides kvalitāti ir tieša, pozitīva, ilgtermiņa ietekme, kas sekmēs novada attīstības prioritāšu ieviešanu.

7.2.5. Kopējā ietekme

Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.g. ieviešanas kopējā sagaidāmā ietekme uz vidi ir pozitīva gan attiecībā uz dabas teritorijām, ainavu, kultūrvidi un vides kvalitāti apdzīvotajās vietās, mežu un lauksaimniecības teritorijās, gan arī saistībā ar lauksaimniecības produkcijas pārstrādes, bioloģiskās lauksaimniecības, sociālo pakalpojumu, tūrisma un rekreācijas attīstības iespējām novadā, vienlaikus nodrošinot saudzējošu dabas resursu izmantošanu.

8. RISINĀJUMI IESPĒJAMĀS IETEKMES UZ VIDI SAMAZINĀŠANAI

Rūjienas novada teritorijas plānojums 2012.-2024.g ir plānošanas dokuments, kas nosaka Rūjienas novada pašvaldības prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei ar mērķi veicināt pašlaik izstrādes stadijā esošās Rūjienas novada attīstības programmas ieviešanu.

Teritorijas plānojums nosaka vispārējo atļauto un visā Rūjienas novada teritorijā aizliegto izmantošanu, kā arī definē atļautās darbības katrā novada teritoriālajā daļā un katrā konkrētā zonējumā.

Vērtējot iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi un iespējas tās samazināt, tiek pieņemts, ka īstenojot teritorijas plānojumā atļautās darbības tiks ievēroti vides aizsardzības, tostarp arī dabas aizsardzības normatīvajos aktos iekļautās prasības.

Liela nozīme, novēršot un samazinot iespējamo nevēlamo ietekmi uz vidi, ir nodrošināt plānošanas procesā identificēto risku, rekomendāciju un nosacījumu ievērošanu teritorijas plānojuma ieviešanas procesā, it īpaši būvprojektu izstrādes stadijā. Teritorijas plānojuma iespējamās negatīvās ietekmes uz mazināšanai vai pilnīgākai izvīzīto mērķu sasniegšanai ir plānoto darbību ietekmes uz vidi novērtējuma pasākumi un dabas aizsardzības jomā plānoto pasākumu ieviešana.

Plānoto darbību ietekmes uz vidi novērtējums

Attiecībā uz ietekmi uz vidi realizējamus pasākumus var iedalīt trīs kategorijās:

1. Darbības, kurām saskaņā ar normatīvo aktu prasībām ir nepieciešams veikt ietekmes uz vidi vai ietekmes uz NATURA 2000 teritoriju novērtējumu

Pēc šī vides pārskata sagatavošanas laikā pieejamās informācijas un tās detalizācijas pakāpes, nav identificēti tādi teritorijas plānojuma risinājumi vai objektu attīstība, kuriem atbilstoši LR likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 1.pielikuma „Objekti, kuru ietekmes novērtējums ir nepieciešams” nosacījumiem būs jāveic ietekmes uz vidi novērtējums vai kuriem ir jāveic ietekmes uz NATURA 2000 teritoriju novērtējums.

2. Darbības, kurām saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu ir nepieciešams veikt ietekmes uz vides sākotnējo izvērtējumu

Atbilstoši likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 2.pielikumā „Darbības, kurām nepieciešams sākotnējais izvērtējums” noteiktajam, ietekmes uz vidi sākotnējais izvērtējums tiek piemērots atsevišķiem infrastruktūras objektu attīstības projektiem (inženiertehniskā apgāde un infrastruktūras uzlabošana u.c.), projektiem, kas paredz derīgo izrakteņu ieguvu (piecu hektāru vai lielākā platībā vai kūdras ieguvu 25 hektāru vai lielākā platībā, ja ieguve šādās platībās tiks plānota), pārtikas rūpniecības objektu izbūvei, kā arī vēja elektrostaciju būvniecība, ja būves augstums pārsniedz 20 metrus un citiem. Šajā gadījumā ir nozīmīgi, ka sabiedrība tiek informēta par plānotajiem pasākumiem un būvniecības iecerēm.

3. Darbības, kurām saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu ir nepieciešams saņemt nosacījumus no vides institūcijām (no Valsts vides dienesta un Dabas aizsardzības pārvaldes).

Darbības, kuru veikšanai nepieciešami tehniskie noteikumi nosaka 2004.gada 17.februāra Ministru kabineta noteikumi Nr.91. Tehniskajos noteikumos VVD reģionālā vides pārvalde (Rūjienas novadā VVD Valmieras RVP) nosaka vides aizsardzības prasības, kuras jāņem vērā būvprojektu izstrādē un skaņošanā. Sabiedrība tiek informēta par plānotajiem būvobjektiem, kuriem ir izsniegti tehniskie noteikumi projektēšanai, informāciju ievietojot VVD mājas lapā⁴². No Dabas aizsardzības pārvaldes saskaņojums vai noteikumi jāsaņem darbībām IADT 2010.gada marta Ministru kabineta noteikumos Nr.264 „Vispārējie īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumi” vai ĪADT individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos noteiktajos gadījumos. Šajā gadījumā Dabas aizsardzības pārvalde nosaka prasības plānotajai darbībai saistībā ar sugu un biotopu aizsardzību un labvēlīgu to pastāvēšanas apstākļu nodrošināšanu.

Dabas aizsardzības jomā plānoto pasākumu ieviešana

Rūjienas novada teritorijas apbūves un izmantošanas noteikumos ir izdalītas starptautiski nozīmīgas dabas teritoriju zonas - mežu un mitrāju biocentri, koridori, buferzonas un migrējošo putnu barošanās vietas

⁴² Atbilstoši Ministru kabineta noteikumi Nr.91 (17.02.2004.) regulējumam šī vides pārskata izstrādes laikā.

lauksaimniecībā izmantojamās zemes un vērtīgu ainavu teritorijas – Ķoņu mozaīkveida ainava un Rūjienas kultūrainava. Tajās noteiktas atsevišķas prasības, kuras ir ievērojamas teritorijas izmantošanā vērtīgajās un nozīmīgajās dabas un ainavu zonās. Taču Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu ekoloģiskā plāns ietver daudzus dabas un ainavas aizsardzības pasākumus (aprakstīti plānā ietvertajās ainavu un dabas teritoriju pasēs), kuru īstenošana vienlaikus ar teritorijas plānojuma prasību ieviešanu ir svarīga šajā plānā ietverto dabas un ainavas aizsardzības pasākumu ieviešana.

Dabas liegumu „Rūjas paliene” un „Vidusburtnieks” dabas aizsardzības plāni arī ietver pasākumus, kas ir vērsti uz aizsargājamo sugu un biotopu pastāvēšanai labvēlīga statusa nodrošināšanu. To ieviešana teritorijas plānojuma darbības laikā turpmākajos 12 gados ir arī viens no priekšnoteikumiem vērtīgo dabas teritoriju saglabāšanai un aizsardzībai.

Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu ekoloģiskā plāna un dabas liegumu dabas aizsardzības plānu ieviešanu ir atbildīga Dabas aizsardzības pārvalde sadarbībā ar zemes īpašniekiem, tostarp AS „Latvijas valsts meži” un pašvaldībām.

9. IESPĒJAMIE KOMPENSĒŠANAS PASĀKUMI

Saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43.pantu „paredzēto darbību atļauj veikt vai plānošanas dokumentu īstenot, ja tas negatīvi neietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*NATURA 2000*) ekoloģiskās funkcijas, integritāti un nav pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem. Ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumenta īstenošana negatīvi ietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*NATURA 2000*), darbību atļauj veikt vai dokumentu īstenot tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums nozīmīgu sabiedrības sociālo vai ekonomisko interešu apmierināšanai un tajā ir ietverti kompensējoši pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*NATURA 2000*) tīklam”.

Rūjienas novada teritorijas plānojums neparedz tādas risinājumus un rīcības, kuru rezultātā tiktu tiešā veidā negatīvi ietekmētas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (*NATURA 2000*). Teritorijas plānojums ir izstrādāts, ņemot vērā starptautiskos un nacionālos vides mērķus, vides aizsardzības normatīvos aktus. Līdz ar to specifiski dabai nodarīto kaitējumu kompensēšanas pasākumi netiek paredzēti.

Ja, īstenojot novada teritorijas plānojumu, tiek apdraudēta *NATURA 2000* teritorija, plānošanas dokumenta izstrādātajam kompensējošie pasākumi jānosaka saskaņā ar normatīvo aktu prasībām un konsultējoties ar attiecīgajām vides un dabas aizsardzības institūcijām.

Ja Teritorijas plānojuma ieviešanas gaitā kāda no Teritorijas plānojumā paredzētajām darbībām negatīvi ietekmēs kādu Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju *NATURA 2000*, tad kā kompensējoši pasākumi varētu tikt noteikti:

- biotopa izveidošana no jauna kādā jaunā vietā vai paplašinātā teritorijā, ko paredzēts iekļaut *NATURA 2000* tīklā;
- biotopa uzlabošana attiecīgās teritorijas daļā vai citā *NATURA 2000* teritorijā, proporcionāli projekta radītajiem zaudējumiem;
- izņēmuma gadījumos - jaunas teritorijas ierosināšana saskaņā ar Biotopu direktīvu.

10. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA IESPĒJAMĀS BŪTISKĀS PĀRROBEŽU IETEKMES VĒRTĒJUMS

Rūjienas novads robežojas ar Igaunijas Republikas teritoriju. Vides pārskata izstrādes laikā nav identificētas iespējamās būtiskās pārrobežu ietekmes, kuras varētu rasties Rūjienas novada teritorijas plānojuma ieviešanas laikā.

Valsts pierobežā Rūjienas novadā nav plānota tādu objektu attīstība, kas ir saistīta ar gaisa kvalitātes pasliktināšanos, trokšņa līmeņa paaugstināšanos vai smaku veidošanos.

Citi pārrobežu ietekmju aspekti vides pārskata izstrādes gaitā nav identificēti.

Novads atrodas Gaujas upju baseina apgabala Salacas upes sateces baseinā. Visu novadu šķērsojošā upe Rūja ir pārrobežu upe, kura sākas Igaunijas teritorijā. Gaujas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā ir atzīmēta pārrobežu ietekme uz Rūjas ekoloģisko kvalitāti – piesārņojums ar biogēnajām vielām (slāpekļa un fosfora savienojumi), kas visticamāk rodas kā dabīgā notece no purvu un mežu teritorijām Igaunijas teritorijā. Šajā gadījumā tā ir pārrobežu ietekme no Igaunijas teritorijas un nav saistāma ar teritorijas plānojuma sagaidāmajām ietekmēm.

11. GALVENIE PAMATPRINCIPI UN METODES NOVĒRTĒJUMA VEIKŠANĀ

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums veikts saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” un likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”.

Vides pārskata projekts tika nodots sabiedriskajai apspriešanai un nosūtīts šādām institūcijām:

- Valsts vides dienesta Valmieras reģionālajai vides pārvaldei;
- Dabas aizsardzības pārvaldei;
- Veselības inspekcijas atbilstošajai struktūrvienībai;
- Vidzemes plānošanas reģiona administrācijai.

No šīm institūcijām ir saņemtas atsauksmes par teritorijas plānojuma 1. redakciju un Vides pārskatu.

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums tika veikts, ņemot vērā plānošanas dokumentā iekļauto informāciju – mērķus, uzdevumus, piedāvātos risinājumus, izstrādes pamatprincipus, starptautiskos un nacionālos vides aizsardzības mērķus un normatīvo aktu prasības.

Veicot Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024g. stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, tika piemēroti sekojoši pamatprincipi:

- stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra, t.i., Vides pārskata gatavošana tika uzsākta agrā teritorijas plānojuma izstrādes stadijā, ievērojot principu, ka ietekmes uz vidi novērtējums ir izdarāms pēc iespējas agrākā plānošanas sagatavošanas brīdī;
- stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums tika gatavots vienlaikus ar novada teritorijas plānojuma izstrādi, lai novērtētu plānošanas dokumenta risinājumu ieviešanas seku ietekmi uz vidi un nodrošinātu novērtējuma rezultātu pēc iespējas agrāku pielietošanu teritorijas plānojuma izstrādē.

SIVN izstrādē tika izmantotas šādas metodes:

1. informācijas analīze – analizēti Rūjienas novada un tā teritoriālo vienību teritorijas plānojuma materiāli, tai skaitā paskaidrojuma raksts, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu pirmā redakcija, plānojuma kartes, institūciju sniegtie nosacījumi, normatīvie akti, nozaru plānošanas dokumenti, kā arī augstāka līmeņa teritorijas plānošanas dokumenti un datu bāzes;
2. salīdzinošā analīze – izmantota iepriekšējā pieredze, kas iegūta citu pašvaldību teritorijas plānojumu SIVN procesos, kā arī analizēti pēdējos 5 gados Latvijā veikto pilsētu teritorijas plānojumu SIVN materiāli;
3. kartogrāfisko materiālu analīze;
4. lauka pētījumi – atsevišķu teritoriju (applūstošo, plūdu riska, latvāņa izplatības teritorijas) apsekošana dabā;
5. diskusijas – tikšanās ar teritorijas plānojuma izstrādes darba grupā iesaistītajiem ekspertiem, lai izvērtētu teritorijas plānojumu un izstrādātu ieteikumus tā uzlabošanai, diskusijas sabiedriskās apspriešanas laikā, kā arī pēc tās ar Dabas aizsardzības pārvaldes, pašvaldības, AS „Latvijas valsts meži” speciālistiem un privāto zemju īpašnieku pārstāvjiem par ZBR ainavu ekoloģiskā plānojuma ieviešanu un integrēšanu teritorijas plānojumā.

12. VIDES MONITORINGS UN PAREDZĒTIE PASĀKUMI PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANAS MONITORINGA NODROŠINĀŠANAI

Teritorijas plānošanas dokumentu īstenošanas monitoringa nepieciešamību nosaka MK noteikumi Nr.157. „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Monitoringa ir instruments, lai konstatētu teritorijas plānojuma īstenošanas tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, lai operatīvi reaģētu un novērstu kādu pasākumu ieviešanas negatīvas sekas, un, ja nepieciešams, veiktu grozījumus teritorijas plānojumā.

Vides monitoringa mērķis ir iegūt informāciju par vides stāvokli.

Plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringam izmanto valsts statistikas datus, informāciju, kas iegūta veicot vides monitoringu, kā arī citu pieejamo informāciju.

Monitoringa ziņojums jā sastāda un atzinumā par vides pārskatu noteiktajā termiņā jā iesniedz Vides pārraudzības valsts birojā. Monitoringa ziņojumā apkopo pieejamo informāciju un ietver vismaz ar plānošanas dokumenta īstenošanu saistīto vides stāvokļa izmaiņu un to tendenci raksturojumu.

Lai sekmētu teritorijas plānojuma īstenošanu un uzraudzību, ieteicams pašvaldībā izveidot teritorijas plānojuma īstenošanas un monitoringa grupu. Rūjienas novada domes uzdevumos ietilpst teritorijas plānojumā noteikto pasākumu izpildes kontrole, korekcijas un jaunu uzdevumu izvirzīšana atbilstoši nospraustajiem mērķiem.

Likums „Par vides aizsardzību” definē, ka vides monitoringa ir sistemātiski vides stāvokļa un piesārņojuma emisiju vai populāciju un sugu novērojumi, mērījumi un aprēķini, kas nepieciešami vides stāvokļa vērtējumam, vides politikas izstrādāšanai un vides un dabas aizsardzības pasākumu plānošanai, kā arī to efektivitātes kontrolei. Vides nacionālā monitoringa kontrole paredz novērojumus, lai konstatētu gaisa un ūdens kvalitātes izmaiņas, dabas resursu izmaiņu tendences, kā arī saglabātu mūsu teritorijai raksturīgās ainavas, augu un dzīvnieku sugas, un to veido 5 daļas: gaisa un klimata pārmaiņu monitoringa daļa, ūdeņu monitoringa daļa, bioloģiskās daudzveidības monitoringa daļa, sauszemes vides un tās komponentu monitoringa daļa un ģeoloģisko procesu monitoringa daļa. Monitoringa pasākumi vides kvalitātei veicami saskaņā ar valsts monitoringa pasākumiem. Monitoringu veic, izmantojot valsts statistikas datu bāzes, salīdzinot vēsturiskos un aktuālos datus par teritoriju, kā arī analizējot aizsargājamo teritoriju monitoringa datus.

Vides monitoringa programma ir apstiprināta ar Vides ministra 2010.gada 19.aprīļa rīkojumu nr.121 „Par vides monitoringa programmu”. Vides monitoringa programma 2009.-2012.gadam izstrādāta pamatojoties uz Vides monitoringa pamatnostādņēm 2009.-2012.gadam, kuras apstiprinātas ar Ministru kabineta 2009.gada 11.marta rīkojumu Nr.187 „Par Vides monitoringa programmas pamatnostādņēm 2009.-2012.gadam”.

Programmā noteikts Vides ministrijas padotībā esošo iestāžu – VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”, Dabas aizsardzības pārvalde, Latvijas Hidroekoloģijas institūts un Vides valsts dienesta Radiācijas drošības centrs – veiktā un organizētā monitoringa tīkls, parametri, regularitāte un izmantojamās metodes.

Vides monitoringa programma iedalīta četrās programmās:

1. Gaisa monitoringa programma,
2. Ūdeņu monitoringa programma,
3. Zemes monitoringa programma,
4. Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programma.

Katra no programmām iedalīta sadaļās saskaņā ar Vides monitoringa programmas pamatnostādņēs 2009.-2012.gadam norādīto struktūru.

Vides monitoringa programmas galvenais uzdevums ir radīt tādu monitoringa informācijas sistēmas struktūru, lai tiktu nodrošināta:

- LR normatīvajos aktos noteikto prasību izpilde;
- ES direktīvu, kā valsts politiskās prioritātes, prasību izpilde;
- Starptautisko konvenciju, kurām Latvija ir pievienojusies, prasību izpilde.

Vides monitoringa programma izstrādāta pamatojoties uz vadlīnijām, normatīviem, tehniskajām prasībām, metodiskajiem norādījumiem u.c. dokumentiem, kas regulē iepriekš minēto dokumentu ieviešanas kārtību.

Valsts monitoringa programmas galvenās sadaļas ir sekojošas:

Gaisa monitoringa programma

Atmosfēras gaisa kvalitātes monitoringa programmas ietvaros LVĢMC iegūst datus par atmosfēras gaisa kvalitāti (3.1.apakšpunkts) un par radioaktivitāti gaisā (3.2.apakšpunkts).

Atmosfēras gaisa kvalitātes monitoringa mērķis ir nodrošināt valsts un starptautiskās vides pārvaldes institūcijas ar informāciju par gaisa kvalitāti pilsētās, tajā skaitā ar informāciju par normatīvu pārsniegšanas gadījumiem.

Latvijā tiek izdalītas 3 tipu novērojumu stacijas: pilsētas fona stacijas, transporta piesārņojuma avotu ietekmes stacijas un lauku fona stacijas.

Rūjienas novadā Rūjienā atrodas šīs monitoringa programmas piezemes ozona bioindikācijas stacija un smago metālu satura sūnās stacija. Minētajās stacijās iegūtie dati tieši nevar kalpot kā Rūjienas teritorijas plānojuma 2012.-2024. g. ieviešanas efektivitātes rādītāji, taču tie var sniegt informāciju par vispārējo stāvokli novadā.

Ūdens stāvokļa monitoringa programma

Valsts ūdeņu monitoringa programmas ietvaros reģionā tiek noteikts virszemes un pazemes ūdeņu stāvoklis, kā arī lauksaimnieciskās darbības un ar to saistīto piesārņojuma avotu slodzes ietekme uz virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti.

Virszemes ūdeņu monitoringa mērķis ir iegūt datus, kurus izmantot rīcības plānu izstrādei, lai sasniegtu vismaz labu virszemes ūdeņu stāvokli visos Latvijas ūdensobjektos un novērstu to stāvokļa pasliktināšanos. Virszemes ūdeņu kvalitāte atspoguļo vispārējo vides kvalitāti upju sateces baseinos, kas izveidojas dažādu faktoru kompleksā iedarbībā. Gaujas upju baseina virszemes ūdeņu kvalitātes monitoringa programmā ir iekļauti Rūjienas novada esošie ūdensobjekti, kuros tiek plānots veikt bioloģisko un ķīmisko kvalitātes rādītāju mērījumus.

Augsnes uz zemes virsmas apaugums.

Zemes virsmas apauguma monitoringa mērķis ir nodrošināt valsts un starptautiskās vides pārvaldes institūcijas ar informāciju par zemes apauguma, tajā skaitā zemes izmantošanas izmaiņām. Monitoringa ietvaros tiek apsekota visa Latvijas teritorija.

Bioloģiskā daudzveidība.

Dabas teritoriju monitoringā tiek veikts NATURA 2000 teritorijās, kurās monitoringa veikšanas gaitā iegūto informāciju par sugu populāciju un biotopu platību izmaiņām Natura 2000 vietās apkopo 6 gadu periodā. Beidzoties kārtējam sešu gadu ciklam (pašreizējais 2007.-2012.gads) tiek veiktas izmaiņas Natura 2000 datu bāzē un monitoringa dati nepieciešami arī, lai sagatavotu ziņojumu EK par Biotopu direktīvas pielikumos esošo sugu un biotopu stāvokli, kā to paredz Biotopu direktīvas 17.pant.

Reizi sešos gados pēc Biotopu direktīvas 23.pantā paredzētā laika posma beigām dalībvalstis sagatavo ziņojumu par to pasākumu īstenošanu, kas veikti saskaņā ar šo direktīvu. Šajā ziņojumā jo īpaši iekļauj informāciju par Biotopu direktīvas 6.panta 1.punktā minētajiem aizsardzības pasākumiem, kā arī novērtējumu par to, kāda ir šo pasākumu ietekme uz I pielikuma dabisko biotopu veidu un II pielikuma sugu aizsardzības statusu, un iekļauj 11.pantā minēto uzraudzības pasākumu galvenos rezultātus. Ziņojumu, kas sagatavots atbilstoši komitejas izstrādātai formai, nosūta EK un dara publiski pieejamu.

Monitoringa tiek veikts visās NATURA 2000 teritorijās Latvijā, tostarp Rūjienas novada ĪADT.

Atbilstoši Eiropas ainavu konvencijas nostādņēm attīstības programmas ieviešanas monitoringā ir iekļaujams arī ainavu monitorings. Konvencijā noteikts, ka valstis, kuras ir pievienojušās šai konvencijai apņemas identificēt ainavas visā tās teritorijā, analizēt to īpašības, spēkus un ietekmes, kas tās pārveido, dokumentēt un ņemt vērā izmaiņas, kā arī identificētās ainavas, ņemot vērā to īpašās vērtības, kuras ieinteresētās puses un iedzīvotāji tām ir piešķiruš.

Atbilstoši Vides pārraudzības biroja atzinumā (Nr.17, 02.07.2012.) noteiktajam, lai konstatētu Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.–2024.gadam īstenošanas radīto tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, kā arī lai nepieciešamības gadījumā izdarītu grozījumus plānošanas dokumentā, pašvaldībai, izmantojot valsts vides monitoringa, pašvaldības organizēta monitoringa (no jauna izveidojams) un citus pieejamos datus, jāveic plānošanas dokumenta īstenošanas novērtējums un vismaz divreiz plānošanas periodā (2016. un 2024.gadā) jāizstrādā monitoringa ziņojums un jāiesniedz (arī elektroniskā veidā) Vides pārraudzības valsts birojā. Lai kvalitatīvi veiktu šo uzdevumu, pašvaldībai uzsākot teritorijas plānojuma ieviešanu, ir ieteicams izstrādāt monitoringa programmu, kurā tiek iekļauti vides indikatori, kuri atspoguļotu teritorijas plānojuma ieviešanas ietekmi uz vidi.

Šajā vides pārskatā ir minētas teritorijas, kuras teritorijas plānojuma īstenošana var ietekmēt būtiski, t.i. dabas teritorijas - īpaši vērtīgos starptautiski nozīmīgos mežus un mitrājus - mežu un mitrāju biocentrus, koridorus, buferzonas un migrējošo putnu barošanās vietas lauksaimniecībā izmantojamās zemēs, novada vērtīgo ainavu teritorijas, kā arī vides kvalitāti kopumā saistībā ar risinājumu, kas nosaka apkārtējo vidi saudzējošus pasākumus, izbūvējot un apsaimniekojot mēslu krātuves fermās, ieviešanu un to ietekmi uz virszemes ūdeņu kvalitāti, īpaši uz Rūjas (G312) kvalitāti, kas ir noteikts kā ūdensobjekts, kuram ir risks nesasniegt ūdeņu

ekoloģisko kvalitāti, jo upes ūdeņos ir paaugstināts kopējā slāpekļa saturs. Vides pārskatā arī norādīts, ka teritorijas plānojums ietekmēs novada potenciāli piesārņotās vietas gadījumos, ja uzsākot saimniecisko darbību, tajās tiks veikta piesārņojuma izpēte un atbilstoši konstatētajam piesārņojuma līmenim noteikti un veikti monitoringa vai, ja nepieciešams, sanācijas pasākumi.

Monitoringa programmas izveide jābalsta uz starptautiski nozīmīgo mežu un mitrāju, migrējošiem putniem nozīmīgo lauksaimniecības teritoriju dabas vērtību izmaiņu, kā arī ainavu kvalitātes un vides kvalitātes izmaiņu konstatēšanu plānojuma ieviešanas rezultātā. Monitoringa programmā ir jāiekļauj informācija par tiem vides kvalitātes rādītājiem (trokšņa līmeni, gaisa, ūdeņu, augsnes, grunts, gruntsūdeņu kvalitātes un citiem), kā arī sugu un biotopu stāvokli, migrējošo putnu uzskaišu dati un ainavu kvalitāti, kuru izmaiņas ir sagaidāmas konkrētās teritorijas plānojuma realizācijas vietās un tiešā to apkārtnē. Tūrisma un rekreācijas objektu tuvumā ir jāizvērtē ūdeņu kvalitāte, dabas struktūru (veģetācijas, apstādījumu) stāvoklis, alternatīvo siltumapgādes risinājumu ieviešanas vietās – gaisa kvalitātes (slāpekļa oksīdi, oglekļa oksīdi u.c.) izmaiņas. Monitoringa programmas izstrādei pašvaldībai ir ieteicams izveidot darba grupu, tās satura sagatavošanā - konsultēties un sadarboties ar VVD Valmieras reģionālo vides pārvaldi, Veselības inspekcijas reģionālo struktūrvienību, Dabas aizsardzības pārvaldi un Valsts mežu dienestu, plānot šim monitoringam veikt apsekojumus, novērojumus un analīzes arī par pašvaldības finanšu līdzekļiem, kā arī izmantot Vides pārraudzības valsts biroja informatīvo materiālu par plānošanas dokumentu realizācijas ietekmes novērtējumu (monitoringu), kurš pieejams Biroja mājas lapā <http://www.vpvb.gov.lv/lv/strategiskais-ivn/monitorings>.

13. KOPSAVILKUMS

Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.gadam stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk tekstā SIVN) Vides pārskatā analizēts vides stāvoklis un problēmas Rūjienas novadā, kā arī teritorijas plānojumā iekļauto risinājumu potenciālā ietekme uz vides stāvokli. Vides pārskats izstrādāts vienlaikus ar teritorijas plānojuma izstrādi un stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma rezultāti tiek atspoguļoti Vides pārskatā.

Vides pārskats Rūjienas novada teritorijas plānojuma galīgajai redakcijai ir izstrādāts saskaņā ar likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumiem Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”, kā arī ņemot vērā Vides pārraudzības valsts biroja ieteikumus.

Vides pārskatā ir iekļauts vērtējums par būtiskām pozitīvām un negatīvām, tiešām un netiešām, īstermiņa un ilgtermiņa ietekmēm.

Rūjienas novada teritorijas plānojums nosaka pašvaldības teritorijas attīstības iespējas, virzienus un ierobežojumus, kā arī pašvaldības teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu. Rūjienas novada teritorijas plānojums un tajā ietilpstošie teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi nosaka Rūjienas novada pašvaldības prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei.

Rūjienas novada plānojuma 2012.-2024.g. izstrādes mērķis ir nostiprināt tiesisko pamatu Rūjienas novada teritorijas ilgtspējīgai un līdzsvarotai attīstībai un nodrošināt pieņemto lēmumu pēctecību teritorijas plānošanas jomā. Radīt pamatu ilgstošai, stabilai Rūjienas novada pašvaldības ekonomiskai attīstībai, nodrošināt atbilstošu dzīves līmeni, izmantojot pašvaldībā esošos resursus, ievērojot tradīcijas, apzinot kultūrvēsturisko mantojumu un veicinot tā saglabāšanu, paredzot teritorijas racionālu izmantošanu un reglamentējot būvniecības kārtību tajā, sabalansējot privātpašnieku un sabiedrības intereses. Saistībā ar teritorijas plānojuma izstrādi vides un dabas aizsardzības aspektiem, teritorijas plānojuma galvenie izstrādes uzdevumi ir:

- Izvērtēt novada teritorijas attīstības potenciālu un noteikt tā izmantošanai nepieciešamās prasības un ierobežojumus.
- Radīt priekšnoteikumus vides kvalitātes un teritorijas racionālas izmantošanas nodrošināšanai, rūpniecisko un vides risku novēršanai.
- Veicināt optimālu transporta sistēmas funkcionēšanu un pakalpojumu pieejamību.
- Saglabāt dabas un kultūrvēsturisko mantojumu, ainavisko un bioloģisko daudzveidību.
- Radīt labvēlīgus apstākļus uzņēmējdarbības attīstībai un investīciju piesaistei.

Rūjienas novada teritorijas atļautā (plānotā) izmantošana definēta, ņemot vērā esošo situāciju (zemes lietojuma veidu, līdzšinējo izmantošanu, ekonomisko situāciju Vidzemes reģionā un Latvijā), Rūjienas attīstības programmā 2012.-2018.g. ietvertos stratēģiskos mērķus un prioritātes, spēkā esošajos novada teritoriālo vienību teritorijas plānojumos iekļauto plānoto (atļauto) izmantošanu, pašvaldības redzējumu par vēlama situāciju novadā nākotnē. Teritorijas plānojumā plānota novada apdzīvoto vietu - Rūjienas pilsētas kā novada nozīmes centra, Ipiķu, Vilpulkas, Endzeles un Lodes ciemu kā vietējas nozīmes pakalpojumu centru, Oleru, Virķēnu un Jeru ciemu ar savrupmāju apbūvi, kā arī lauksaimniecības, kokapstrādes ražošanas uzņēmumu, Rūjienā arī citu veidu attīstības teritorijas un funkcionālās zonas. Teritorijas plānojuma risinājumi lauku teritorijās ir īpaši vērsti uz videi draudzīgas lauksaimnieciskās ražošanas un produktu apstrādes uzņēmumu attīstību. Plānojumā ir iekļauti nosacījumi teritorijas izmantošanai vērtīgajās dabas un ainavu teritorijās.

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (SIVN) procesa mērķis ir panākt vides aspektu integrāciju plānošanas procesā, nodrošinot, ka dabas un vides kvalitātes vērtības tiek atbilstoši iestrādātas Rūjienas novada teritorijas plānojumā. SIVN vispārīgie uzdevumi ir novērtēt vides apstākļus un sniegt informāciju lēmumu pieņēmējiem, kā arī informēt plašāku sabiedrību par sagaidāmo būtisko ietekmi uz vidi plānošanas dokumenta ieviešanas gadījumā.

Viena no prasībām izstrādājot vides pārskatu, ir izvērtēt dažādu alternatīvu īstenošanas sagaidāmo ietekmi uz vidi. Ņemot vērā to, ka Rūjienas novada teritorijas plānojums 2012.-2024.g. neapskata vairākus alternatīvus risinājumus, tad salīdzinājums tiek izdarīts ar nulles scenāriju jeb situāciju, ja plānošanas dokuments netiek īstenots. Saistībā ar nulles scenāriju var izdalīt vairākus aspektus: ierobežotas iespējas ekonomiskajai attīstībai, bioloģiskās lauksaimniecības, lauksaimniecības produktu pārstrādes, tūrisma un rekreācijas, kokapstrādes un citu jomu attīstībai.

Vides pārskatā ir apskatīti starptautiskie mērķi vides aizsardzības jomā, kas noteikti starptautisku Konvencijās un Eiropas Savienības direktīvās. Rūjienas novadā būtiski ir ņemt vērā tos starptautiskos vides aizsardzības mērķus, kas pieņemti saistībā ar degradēto teritoriju sakārtošanu vai vēsturiskā piesārņojuma likvidēšanu, bioloģiskās

daudzveidības saglabāšanu, ūdeņu ekoloģiskās kvalitātes nodrošināšanu, mūsdienīgu transporta risinājumu izstrādi, kā arī novadam raksturīgās dabas, ainavas un kultūras mantojuma saglabāšanu. Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.g. mērķi un pieeja atbilst Latvijai saistošajām konvencijām, starptautiskajiem un nacionālo normatīvo aktu prasībām vides un dabas aizsardzības jomā.

Novada teritorijas plānojums 2012.-2024.g. aktualizē Rūjienas pilsētas, Ipiķu, Jeru, Lodes un Vilpulkas pagastu teritorijas plānojumu risinājumus, Vidzemes plānošanas reģiona plānošanas dokumentu: Attīstības programmas un teritorijas plānojuma 2007.-2027. gadam pamatnostādņem.

Teritorijas plānošanas procesā īpaša uzmanība ir pievērsta apdzīvoto vietu - Rūjienas pilsētas kā novada nozīmes centra Ipiķu, Vilpulkas, Endzeles un Lodes ciemu kā vietējas nozīmes pakalpojumu centru, Oleru, Virķeņu un Jeru ciemu pakalpojumu saņemšanas vietu attīstībai, lauksaimniecībā izmantojamā zemēm, mežiem, vērtīgām dabas un ainavu teritorijām, kas veido novada vietējās ekonomikas pamatu, vienlaikus nodrošinot novada iekļaušanos Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā. Teritorijas plānojuma izstrādes laikā tika skatīts jautājums par robežu izmaiņām Rūjienas pilsētai, gan ciemiem, lai apdzīvotajās vietās iekļautu NAI teritorijas vai lai izslēgtu no tām lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kuras nav plānots transformēt apbūvei, kā arī lai precizētu apdzīvoto vietu robežas atbilstoši aktualizētajai topogrāfijas un kadastra informācijai. Novada teritorijā tuvākajos 12 gados netiek prognozēts pieprasījumu pēc jaunām dzīvojamās apbūves teritorijām. Raksturīgi, ka novada ciemos atsevišķas teritorijas tiek plānotas izmantošanai lauksaimnieciskajai darbībai. Kā dominējošais novadā ārpus apdzīvotām vietām nākotnē tiek saglabāts atsevišķo viensētu apbūves raksturs. Ražošanas uzņēmumu attīstībai plānojumā noteiktas teritorijas galvenokārt saistībā ar esošo uzņēmumu teritoriju izvietojumu visā novadā, tostarp iepriekšminētajās apdzīvotajās vietās. Mežu resursu apsaimniekošana plānota atbilstoši esošajiem meža nozares likumdošanā ietvertajiem nosacījumiem. Plānojumā ir noteiktas papildus prasības lauksaimniecības un meža zemēs vērtīgajās dabas un ainaviski nozīmīgajās teritorijās.

Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.g. ieviešanas kopējā sagaidāmā ietekme uz vidi ir pozitīva gan attiecībā uz dabas teritorijām, ainavu, kultūrvidi un vides kvalitāti apdzīvotajās vietās, mežu un lauksaimniecības teritorijās, gan arī saistībā ar lauksaimniecības produkcijas pārstrādes, bioloģiskās lauksaimniecības, sociālo pakalpojumu, tūrisma un rekreācijas attīstības iespējām novadā, vienlaikus nodrošinot saudzējošu dabas resursu izmantošanu.

Saistībā ar Rūjienas novada teritorijas plānojumā ieviešanu ir konstatēta pozitīva ietekme uz dabas, ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgu objektu iesaisti novada attīstībā, šo teritoriju iekļaušanos Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, attīstot videi draudzīgas saimniekošanas paņēmieni lauksaimniecības zemēs, lauksaimniecības produktu ražošanas un pārstrādes, kā arī citu uzņēmumu attīstību. Atkarībā no izvēlēta ražošanas veida atsevišķu ražošanas objektu attīstība lokāli var būt saistīta ar dažu vides kvalitātes rādītāju izmaiņām tieši šo objektu tuvumā, taču šīs ietekmes nebūs nozīmīgas. Minēto objektu iespējamās lokālās negatīvās ietekmes mazināšana ir veicama objektu ietekmes uz vidi sākotnējā izvērtējuma procesā un būvprojektu izstrādes stadijā, ieviešot labākās pieejamās tehnoloģijas.

Plānošanas dokumentā plānotajiem teritorijas izmantošanas pasākumiem nav prognozējama pārrobežu ietekme.

Lai iegūtu informāciju par vides stāvokli un tendencēm, Rūjienas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.g. ieviešanas gaitā ir jāveic regulāri monitoringa pasākumi. Vides monitorings Latvijā un tai skaitā Rūjienas novadā tiek veikts pamatojoties uz Valsts vides monitoringa programmu, kas paredz veikt mērījumus par gaisu, ūdeni, augsnes un grunts kvalitāti, kā arī bioloģisko daudzveidību. Novada monitoringa pasākumos ir jāiekļauj arī ainavu kvalitātes monitorings.

IZMANTOTIE AVOTI

1. Applūstošo teritoriju noteikšana. L.Enģele, 2011.
2. Dabas aizsardzības pārvalde <http://www.daba.gov.lv> - dabas aizsardzības plāni, normatīvie akti dabas aizsardzības jomā.
3. Dabas lieguma „Rūjas paliene” dabas aizsardzības plāns 2006. – 2016.g., Rīga, Latvijas Dabas fonds, 2006.
4. Dabas lieguma “Vidusburtnieks” dabas aizsardzības plāns 2006. – 2015.g. Rīga, Latvijas Dabas fonds, 2005.
5. Derīgo izrakteņu krājumu bilance par 2010. gadu, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, 2011.
6. Derīgo izrakteņu krājumu bilance par 2009. gadu, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, 2010.
7. Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi Latvijā. Auniņš A. (red.). Noteikšanas rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, 2010.
8. Ipiķu pagasta teritorijas plānojuma materiāli. SIA „Nagla IF”, 2001.
9. Jeru pagasta teritorijas plānojuma materiāli. SIA „Nagla IF”, 2001.
10. Gaujas baseina apgabala apsaimniekošanas plāns 2010. – 2015. gadam. Pilnā versija. Rīga: VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, 2009.
11. Gaujas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plāns 2010. – 2015. gadam. Publiskā versija. Rīga: VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, 2009.
12. Lodes pagasta teritorijas plānojuma materiāli. SIA „Nagla IF”, 2001.
13. Pārskats par dzeramā ūdens kvalitāti. Veselības inspekcija, 2011.
14. Pārskats par gaisa kvalitāti Latvijā. Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, 2011.
15. Rūjienas novada teritorijas plānojuma 1. redakcijas materiāli. SIA „Grupa93”, 2012.
16. Rūjienas novada teritorijas plānojuma galīgās redakcijas materiāli. SIA „Grupa93”, 2012.
17. Rūjienas novada mājas lapa <http://www.rujiena.lv> - informācija par pašvaldības saistošajiem noteikumiem, par novadā realizētajiem projektiem
18. Rūjienas novads. Gunārs Ziema. 1999.
19. Rūjienas pilsētas teritorijas plānojuma grozījumu materiāli. SIA „Nagla IF”, 2007.
20. Valmieras rajona dižakmeņu izpētes projekts. Atskaite. Rīga, Latvijas Petroglifu centrs, 2008.
21. Vides pārraudzības valsts biroja mājas lapa <http://www.vpvb.gov.lv> - informācija par izsniegtajām B kategorijas piesārņojošo darbību atļaujām, rūpnieciskā riska uzņēmumiem
22. Vides un reģionālās attīstības ministrijas mājas lapa <http://www.vidm.gov.lv> - normatīvie akti
23. Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma 2007.-2013.gadam. Vidzemes plānošanas reģions, 2007.
24. Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2007.-2027.gadam. Vidzemes plānošanas reģions, 2007.
25. Vīlpulkas pagasta teritorijas plānojuma materiāli. SIA „Nagla IF”, 2001.
26. VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” <http://www.meteo.lv> – informācija par vides stāvokli Rūjienas novadā no LVĢMC datu bāzēm un monitoringa un citiem pārskatiem
27. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu ekoloģiskā plāna materiāli. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, 2007.